

SĒNES

Sugu apraksti

VU

**Jutīgās
sugas**

Sermuļu saulsardzene

Lepiota erminea

(Fr.: Fr.) P. Kumm. (1981)

3.117. attēls. Sermuļu saulsardzene.
Foto: Inita Dāniele.

Morfoloģija un bioloģija. Sermuļu saulsardzenes cepurīte ir 5–6 cm plata, sākumā zvanveida, vēlāk izpletusies, vidū ar zemu pauguru, pienbalta, vidū krēmkrāsas, ar sīkgraudaini zvīņainu virsmziņņu un zvīņaini šķiedrainu malu. Mīkstums balts, plāns, ar stipru rutku smaržu un garšu. Lapiņas baltas, vēlāk dzeltējošas vai plankumainas, ciešas, jomainas, brīvas. Kātiņš 6–8 cm garš, 0,4–0,6 cm diametrā, bālgans, sākumā pārsalns, vēlāk gluds, stobrveida, trausls, augšdaļā tievāks, ar saplaisājušu, izzūdošu gredzenu, pie pamata ar sīpolveida pāresninājumu un baltu micēliju. Sporas gludas, vārpstveida, bezkrāsainas, birumrakstā baltas, 14–19 x 5,0–6,5 μm (Dāniele, Meiere 2020; Latvijas Daba 2022). Auglķermeņi pa vienam vai dažiem veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. Sastopama Eiropā, Ziemeļamerikā, Āzijā, Austrālijā (GBIF 2024). Eiropā bieži novērota mērenajā un hemiboreālajā veģetācijas zonā, ļoti reti boreālajā (Knudsen, Vesterholt 2012). Latvijā sastopama reti. Pirmo reizi konstatēta 1951. gadā valsts D daļā, Lielplatones apkārtnē (Lūkins 1981). Mūsdienās zināmas 12 atradnes dažādos reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 23 233 km², apdzīvotā platība (AOO) ir 48 km². Par sugas izplatības pārmaiņām nav ziņu pētījumu trūkuma dēļ.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušu indivīdu skaits, iespējams, nepārsniedz 1000.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: atmateņu Agaricaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Somija (VU 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 13.3. Piekrastes smilšu kāpas.

Draudi: 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Nedzīvās zemsegas saprotrofs. Sastopama dabiskos, neielabotos zālajos (pļavas, ganības), smilšainās, kaļķainās augsnēs, piejūras un iekšzemes kāpās (Knudsen, Vesterholt 2012).

Apdraudējums. Sugu galvenokārt apdraud pļavu apsaimniekošanas maiņa – mēslošana, aizaugšana ar krūmiem. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir neliela reģionālā populācija.

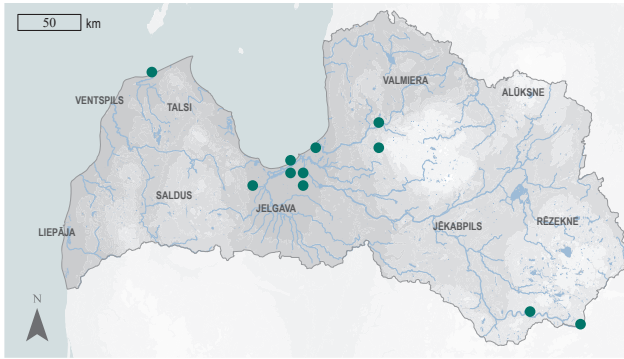
Izmantošana un tirdzniecība. –

Aizsardzība. Suga nav iekļauta ES nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos. Tā jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Sastopama ĪADT – Gaujas Nacionālajā parkā, aizsargājamo ainavu apvidū “Augšdaugava”, dabas parkos “Daugavas loki” un “Piejūra”, dabas liegumā “Oviši”. Apmēram

puse atradņu atrodas ārpus aizsargājamām teritorijām, tostarp Rīgas teritorijā. Galvenie aizsardzības pasākumi – piemērotu biotopu, galvenokārt dabisko pļavu, saglabāšana un atjaunošana, kā arī sabiedrības izglītošana. Jāveic pētījumi par reģionālās populācijas

lielumu, izplatību un tendencēm, dzīves ciklu un ekoloģiju.

Autori: Inita Dāniele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.118. attēls. Sermuļu saulsardzenes izplatība.

Summary

Dune dapperling – *Lepiota erminea*. Found in Europe, North America, Asia, and Australia. In Europe, it is common in the temperate and hemiboreal zones, but very rare in the boreal zone. It is rare in Latvia; currently 12 localities are known in various regions. The EOO is 23,233 km², and the AOO – 48 km². No information is available on the distribution changes due to a lack of studies. There are insufficient data on the regional population size and changes. The number of mature individuals probably does not exceed 1,000. It is a litter saprotroph. It occurs in semi-natural grasslands (meadows, pastures), on sandy, calcareous soils, coastal and inland dunes. The species' existence is mainly threatened by changes in grassland management – fertilisation, and shrub encroachment. It is assessed as Vulnerable (VU) due to a small regional population. The species is not listed as a species of EU importance and is not protected in Latvia. It is proposed to be included on the list of protected species. It is found in protected nature areas – the Gauja National Park, the "Augšdaugava" Protected Landscape Area, the "Daugavas loki" and "Piejūra" Nature Parks, and the "Oviši" Nature Reserve. About half of localities are outside protected areas, including in the territory of Riga. The main conservation measures are the preservation and restoration of suitable habitats, mainly semi-natural grasslands, as well as public education. Research is needed on the regional population size, distribution and trends, life cycle and ecology.

Literatūras saraksts

- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- GBIF 2024. *Lepiota erminea* (Fr.) P.Kumm. in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/7869352> [skatīts 28.03.2024.].
- Knudsen, H., Vesterholt, J. (eds). 2012. Funga Nordica: Agaricoid, boletoid, clavarioid, cyphelloid and gastroid genera. Copenhagen: Nordsvamp, 1083.
- Latvijas Daba: sugu enciklopēdija 2022. Sēnes. <https://www.latvijasdaba.lv/senes/> [skatīts 10.05.2022.].
- Lūkins, V. 1981. Mušmires un atmatenes. Avots, 101.

Granges saulsardzene

Lepiota grangei

(Eyre) Kühner (1934)

3.119. attēls. Granges saulsardzene.
Foto: Inita Dāniele.

Morfoloģija un bioloģija. Granges saulsardzenes cepurīte ir 1,5–2,5 cm plata, sākumā koniski zvanveida, vēlāk zvanveida līdz plakana, ar strupu pauguru, centrā tumši zaļa līdz olīvzaļa, graudaina līdz zvīņaina, virzienā uz malām aizvien vairāk zvīņaini saplaisājusi, smilšu dzeltena līdz smilšu brūna, zvīņas zaļganbrūnas līdz olīvbrūnas, mala sākumā ar brūnganām plīvura atliekām. Mīkstums krēmkrāsas, plāns, ar pelējuma smaku un maigu garšu. Lapiņas sākumā krēmkrāsas, vēlāk ar rūsganiem plankumiem, platas, brīvas, šķautnēs pārslainas. Kātiņš 4–6 cm garš, 0,2–0,4 cm diametrā, cilindrisks, pie pamata ar sīpolveida paresninājumu, dobs, stingrs, trausls, augšdaļā krēmkrāsas, gareniski balti šķiedrains, uz leju pakāpeniski kļūst bāli oranžs, pie pamata smilškrāsas, ar izkaisītām, zaļganām zvīņām. Sporas gludas, cilindriskas ar sānisku piesi, dzeltenīgas, birumrakstā gaiši dzeltenas, 9,9–11,9 x 3,5–4,5 μm (Dāniele, Meiere 2020, Latvijas Daba 2022). Auglķermeņi parasti pa vienam, reti grupās, veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. Sastopama Eiropā, Ziemeļamerikā, Jaunzēlandē (GBIF 2023). Eiropā novērota reti mērenajā veģetācijas zonā un boreālās zonas dienvidos (Knudsen, Vesterholt, 2012). Latvijā sastopama ļoti reti. Pirmo reizi konstatēta 1994. gadā Siguldas apkārtnē (Avota 1996). Līdz 2022. gadam zināmas trīs atradnes Vidzemē un Kurzemē – Ogres, Siguldas un Talsu apkārtnē. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 2558 km², apdzīvotā platība (AOO) ir 12 km². Par sugas izplatības pārmaiņām nav ziņu pētījumu trūkuma dēļ.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: atmateņu Agaricaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (VU 2019), Zviedrija (VU 2020), Somija (VU 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušu indivīdu skaits, iespējams, nepārsniedz 1000.

Biotopi un ekoloģija. Meža nedzīvās zemse-gas saprotrofs. Eiropā sastopama lapu koku un skujkoku mežos, auglīgās augsnēs (Knudsen, Vesterholt 2012). Latvijā konstatēta platlapju (ozolu) mežos, auglīgās augsnēs.

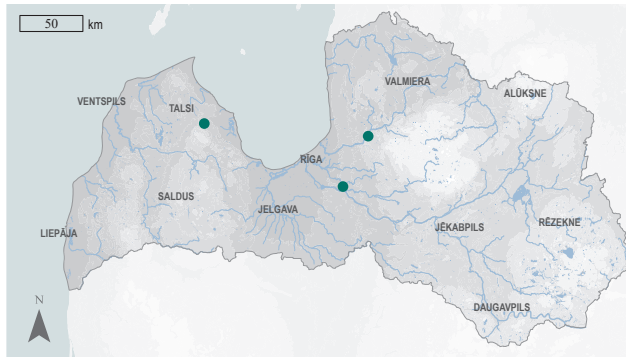
Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugas izplatību ierobežo piemērotu biotopu trūkums, vecu platlapju mežu īpatsvara mazināšanās. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija Latvijā.

Aizsardzība. Suga nav iekļauta ES nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina. Sastopama ĪADT – Gaujas

Nacionālajā parkā, dabas parkos “Talsu pauguraine” un “Ogres Zilie kalni”. Nav atradņu ārpus aizsargājamajām dabas teritorijām. Sugas aizsardzībai jā saglabā maz ietekmēti platlapju (ozolu) meži. Jāveic pētījumi par reģionālās populācijas lielumu, izplatību un tendencēm, dzīves ciklu un ekoloģiju.

Autori: Inita Dāniele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.120. attēls. Granges saulsardzenes izplatība.

Summary

Green dapperling – *Leptota grangei*. Occurs in Europe, North America, and New Zealand. It is rare in Europe in the temperate and south boreal zones. It is very rare in Latvia with three known localities up to 2022. The EOO is 2,558 km², and the AOO – 12 km². No information is available on the distribution changes due to a lack of studies. There are insufficient data on the regional population size and changes. The number of mature individuals probably does not exceed 1,000. It is a forest litter saprotroph. In Europe, it occurs in deciduous and coniferous forests on fertile soils. In Latvia, it is found in broadleaved (oak) forests, and on fertile soils. Its distribution is restricted by a lack of suitable habitats and the decreasing proportion of old broadleaved forests. It is assessed as Vulnerable (VU) due to a very small regional population. The species is not included on the list of species of EU importance or on the national list of protected species. In Latvia, this species does not require legal protection status. It is found in protected nature areas – the Gauja National Park, and the “Talsu pauguraine” and “Ogres Zilie kalni” Nature Parks. There are no localities outside protected nature areas. The conservation of the species requires the preservation of undisturbed broadleaved (oak) forests. Research is needed on the regional population size, distribution and trends, life cycle and ecology.

Literatūras saraksts

- Avota, I. 1996. Latvijai jaunas cepurīšu (*Agaricales* s. l.) sēņu sugas Dabas muzeja fondos. Daba un muzejs. Rīga: ADverts, 6: 8–10.
- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- GBIF 2023. *Leptota grangei* (Eyre) Kühner in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/7847622> [skatīts 10.01.2023.].
- Knudsen, H., Vesterholt, J. (eds). 2012. Funga Nordica: Agaricoid, boletoid, clavarioid, cyphelloid and gastroid genera. Copenhagen: Nordsvamp, 1083.
- Latvijas Daba: sugu enciklopēdija 2022. Sēnes. <https://www.latvijasdaba.lv/senes/> [skatīts 10.05.2022.].

Violetā sārtlapīte

Entoloma euchroum

(Pers.: Fr.) Donk (1949)

3.121. attēls. Violetā sārtlapīte.
Foto: Inita Dāniele.

Morfoloģija un bioloģija. Violetās sārtlapītes cepurīte ir 1,0–2,5 cm plata, sākumā pusapaļa, vēlāk plakana, reizēm ar ieliektu centru, zīdaini spīdīga, radiāli šķiedraina, ar zvīņainu centru, sākumā zili violeta, vēlāk violetbrūna, vecumā brūngana ar violetu nokrāsu. Mikstums zilgani violets līdz ūdeņaini pelēks, plāns, ar patīkamu smaržu un maigu garšu. Lapiņas spilgti zilas, platas, gar kātiņu mazliet nolaidenas vai pieaugušas, šķautnēs tumšākas. Kātiņš 2,0–4,5 cm garš, 0,10–0,25 cm diametrā, cilindrisks, uz leju nedaudz pāresnāts, trausls, zilgani violets līdz violetbrūns, gareniski rievots un šķiedrains. Sporas ar 5–7 stūriem, sārtas, birumrakstā sarkanbrūnas, 8–11 x 6–8 μm (Dāniele, Meiere 2020; Latvijas Daba 2022). Auglķermeņi nelielos ceros veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. Sastopama galvenokārt Eiropā, vietām Ziemeļamerikā un Āzijā (GBIF 2023). Eiropā novērota reti mērenajā un boreālajā veģetācijas zonā (Knudsen, Vesterholt 2012). Latvijā konstatēta reti. Pirmo reizi minējis A. Pučko Latvijas D daļā, Lielplatones apkārtnē (Pučko 1954). Līdz 2022. gadam zināmas astoņas atradnes dažādos valsts reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 38 777 km², apdzīvotā platība (AOO) – 32 km². Par sugas izplatības pārmaiņām Latvijā nav ziņu, jo trūkst pētījumu.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Trūkst datu par reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām Latvijā. Lai gan kopumā

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: sārtlapīšu Entolomataceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Somija (VU 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: IAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

reģionālā populācija ir sadrumstalota, tā vērtējama kā stabila. Iespējamais indivīdu skaits nepārsniedz 1000.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs uz dzīvas vai atmirušas lapu koku (baltalkšņu, melnalkšņu, retāk lazdu u. c.) koksnes (Knudsen, Vesterholt 2012). Sastopama galvenokārt mitros lapu koku mežos.

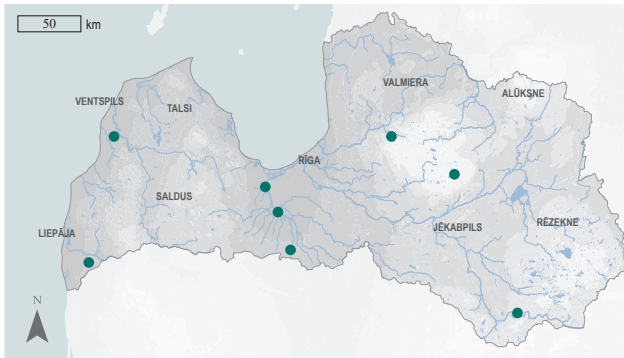
Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugu galvenokārt ietekmē atmirušas koksnes izvākšana no mitrajiem lapu koku mežiem. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā jāsaglabā. Sastopama ĪADT – Gaujas Nacionālajā parkā, dabas liegumā “Dunika”

un dabas parkā “Daugavas loki”. Svarīgi saglabāt kritālas, celmus vai atmirušos kokus – gan tos, kurus sēne jau apdzīvo, gan tos, kas piemēroti kā dzīvotne nākotnē. Jāveic papildu pētījumi par sugas sastopamību, reģionālās populācijas lielumu un pārmaiņām, ekoloģiju un apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Inita Dāniele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.122. attēls. Violetās sārtlapītes izplatība.

Summary

Stump pinkgill – *Entoloma euchroum*. Mainly found in Europe, with places in North America, and Asia. It is rare in Europe in the temperate and boreal zones. It is rare in Latvia with eight localities documented in different regions up to 2022. The EOO is 38,777 km², and the AOO – 32 km². Data on the regional population size and changes in Latvia are lacking. Although fragmented, the regional population is considered stable. The estimated number of mature individuals does not exceed 1,000. It occurs mainly in moist deciduous forests. It is a wood saprotroph, occurs on living or dead deciduous wood (grey alder, alder, and less frequently hazel, etc.). The species is mainly affected by the removal of dead wood from wet deciduous forests. It is assessed as Vulnerable (VU) due to a very small regional population. It is a protected species in Latvia. The legal status of the species in Latvia needs to be maintained. It is found in protected nature areas – the Gauja National Park, the “Dunika” Nature Reserve, and the “Daugavas loki” Nature Park. It is important to preserve dead wood (logs, stumps and snags), both those already inhabited by the fungus, and those that are potentially suitable habitats for the species. Further research is needed on the occurrence of the species, regional population size and changes, ecology and threats.

Literatūras saraksts

- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- GBIF 2023. *Entoloma euchroum* (Pers.) Donk in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/2539484> [skatīts 28.03.2024.].
- Knudsen, H., Vesterholt, J. (eds). 2012. Funga Nordica: Agaricoid, boletoid, clavarioid, cyphelloid and gastroid genera. Copenhagen: Nordsvamp, 1083.
- Latvijas Daba: sugu enciklopēdija 2022. Sēnes. <https://www.latvijasdaba.lv/senes/> [skatīts 10.05.2022.].
- Pučko, A. 1954. Latvijas PSR sēņu noteicējs. Rīga: Latvijas Valsts Izdevniecība, 203.

Zaļā stiklene

Gliophorus psittacinus

(Schaeff.) Herink (1958)

3.123. attēls. Zaļā stiklene.

Foto: Līga Jēka.

Morfoloģija un bioloģija. Zaļās stiklenes cepurīte ir 1–3 cm plata, strupi koniska, zvanveida, vēlāk plakana, ar pauguru, kaila, ļoti glotaina, higrofāna, mitra – caurspīdīgi rievota, sākumā tumšzaļa, koši zaļa, vēlāk izbālē līdz zaļgandzeltenai, olīvoranžai, lašu sārtai vai pat citrondzeltenai. Mikstums plāns, trausls, vaskveidīgs, ar neizteiktu smaržu un garšu. Lapiņas sākumā gaiši zaļas, vēlāk oranžas, okerdzeltenas vai sārti dzeltenas, diezgan retas, gandrīz brīvas. Kātiņš 3–7 cm garš, 0,2–0,5 cm diametrā, ļoti glotains, dobs, sākumā tumši zaļš, vēlāk izmainās tāpat kā cepurīte, tikai augšdaļā ilgstoši saglabājas zaļgans. Sporas gludas, elipsoīdas, bezkrāsainas, birumrakstā baltas, 7–10 x 4–6 μm (Dāniele, Meiere 2020; Latvijas Daba 2022). Auglķermeņi nelielos ceros vai grupās veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. Sastopama Eiropā, Ziemeļamerikā, vietām Āzijā, Austrālijā un Dienvidamerikā (GBIF 2023). Eiropā novērota bieži mērenajā veģetācijas zonā (Knudsen, Vesterholt 2012). Latvijā sastopama ļoti reti. Pirmo reizi konstatēta 2014. gadā Kurzemē, Dundagas apkārtnē un Vidzemē, Siguldas apkārtnē (LNDM kolekcijas dati). Līdz 2022. gadam zināmas vēl divas atradnes Kurzemē – Saldus apkārtnē un Moricsalā. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 2951 km², apdzīvotā platība (AOO) ir 16 km². Par sugas izplatības pārmaiņām Latvijā nav ziņu, jo trūkst pētījumu.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Trūkst datu par sugas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām Latvijā. Pieaugušu

Citi biežāk lietotie nosaukumi: papagaiļu stiklene, *Hygrocybe psittacina* (Schaeff.: Fr.) P. Kumm.

Dzimta: gliemežuņu Hygrophoraceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: –.

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.4. Mērenās joslas mežs, 4.4. Mērenās joslas zālājs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.1. Atradņu/teritoriju apsaimniekošana, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

indivīdu skaits precīzi nav zināms. Iespējams, tas ir aptuveni 100 indivīdu.

Biotopi un ekoloģija. Augsnes saprotrofs. Eiropā sastopama dabiskās, neielabotās pļavās, ganībās, parku zālienos, zālainās vietās lapu koku mežos (Knudsen, Vesterholt 2012). Latvijā atrasta galvenokārt zālainās vietās platlapju mežos. Pļavas ir iespējama šīs sugas biotops, taču Latvijā nav veikti pētījumi par sēnēm pļavās, un par tām ir ļoti maz ziņu.

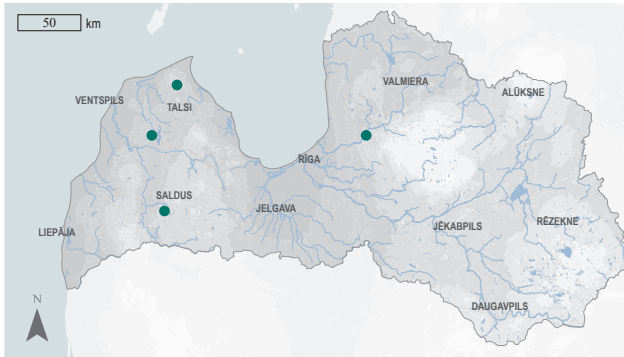
Apdraudējums. Globāli to galvenokārt apdraud pļavu apsaimniekošanas izmaiņas (mēslošana, herbicīdu lietošana, apmežošana u. c.), ganību izzušana, parku zālienu pār-mērīga pļaušana vai nepļaušana. Latvijā sugu apdraud tai piemērotu biotopu trūkums. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Aizsardzība. Suga nav iekļauta ES nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos. Tā jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Sastopama ĪADT – Gaujas Nacionālajā parkā, Moricsalas dabas rezervātā.

Galvenie aizsardzības pasākumi – piemērotu biotopu, galvenokārt dabisko pļavu, saglabāšana un atjaunošana, lauču saglabāšana platlapju mežos, kā arī sabiedrības izglītošana.

Autori: Inita Dāniele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.124. attēls. Zaļās stiklenes izplatība.

Summary

Parrot waxcap – *Gliophorus psittacinus*. Grows in Europe, North America, parts of Asia, Australia, and South America. It is common in the temperate zone in Europe. It is very rare in Latvia with four localities recorded in the Vidzeme and Kurzeme regions up to 2022. The EOO is 2,951 km², and the AOO 16 km². Data on the regional population size and changes in Latvia are lacking. The exact number of mature individuals is not known, but is probably around 100. It is a soil saprotroph. In Europe, it occurs in semi-natural grasslands, pastures, park lawns, open areas in deciduous forests. In Latvia, it is found mainly in open areas (with grasses) in broadleaved forests. Grasslands are a possible habitat for this species, but there have been no studies on fungi in grasslands in Latvia, and very little is known about them. Globally, it is threatened mainly by changes in grassland management (fertilisation, herbicide use, afforestation, etc.), loss of pastures, excessive mowing or no mowing of park lawns. In Latvia, the distribution of the species is affected by the lack of suitable habitats. It is assessed as Vulnerable (VU) due to a very small regional population. The species is not listed as a species of EU importance and is not protected in Latvia. It is proposed to be included on the list of protected species. It is found in protected nature areas – the Gauja National Park, and the Moricsala Strict Nature Reserve. The main conservation measures include: the conservation and restoration of suitable habitats, mainly semi-natural grasslands, maintenance of gaps in broadleaved forests, and public education.

Literatūras saraksts

Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.

GBIF 2023. *Gliophorus psittacinus* (Schaeff.) Herink in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/3345400> [skatīts 05.01.2023.].

Knudsen, H., Vesterholt, J. (eds). 2012. Funga Nordica: Agaricoid, boletoid, clavarioid, cyphelloid and gastroid genera. Copenhagen: Nordsvamp, 1083.

Latvijas Daba: sugu enciklopēdija 2022. Sēnes. <https://www.latvijasdaba.lv/senes/> [skatīts 10.05.2022.].

Sakņkāta bārkstmale

Hebeloma radicosum

(Bull.: Fr.) Ricken (1911)

3.125. attēls. Sakņkāta bārkstmale.
Foto: Inita Dāniele.

Morfoloģija un bioloģija. Sakņkāta bārkstmales cepurīte ir 5–10 cm plata, sākumā izliekta, vēlāk plakana, okerbrūna līdz netīri brūna, mitra – glotaina, sausa – lipīga, gluda vai ar piegulošām, ādainām okerbrūnām zvīņām. Mala ilgi ieritināta, starp to un kātiņu ādains, balts plīvurs, kas vēlāk paliek kā bārkstis uz cepurītes malām. Mikstums bālgans, centrā biezs, malā plāns, ar mandeļu smaržu un nedaudz rūgtenu garšu. Lapiņas sākumā krēmkrāsā, vēlāk okerbrūnas līdz sarkanbrūnas, šķautnēs balti pārslainas. Kātiņš 7–12 cm garš, 0,8–1,5 cm diametrā, vārpstveida, ar apmēram 10 cm garu sakņveida pagarinājumu, sīksts, blīvs, ar baltu, ādainu, noturīgu gredzenu, virs tā pelēcīgā smilšu krāsā, bālgani apsarmots, zem gredzena sākumā dzeltenīgs un zvīņains, vēlāk netīrā smilšu krāsā un šķiedraini zvīņains, ievainojumu vietās brūnē. Sporas smalki kārpainas, mandeļveida, gaiši dzeltenas, birumrakstā umbras brūnas, 7–10 x 4,5–6,0 μm (Dāniele, Meiere 2020). Auglīkmeņi pa vienam vai dažiem veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. sastopama galvenokārt Eiropā, vietām Ziemeļamerikā, Āzijā, Āfrikā (GBIF 2023). Eiropā novērota samērā bieži mērenajā un hemiboreālajā veģetācijas zonā (Knudsen, Vesterholt 2012). Latvijā sastopama reti. Literatūrā pirmo reizi minējis A. Pučko bez konkrētas atradnes (Pučko 1954). Līdz 2022. gadam zināma 21 atradne dažādos valsts reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 49 813 km², apdzīvotā platība (AOO) ir 84 km². Par sugas izplatības pārmaiņām Latvijā nav ziņu, jo trūkst pētījumu.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: plēvpūpēju Hymenogastraceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: –.

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas.

Latvijā reģionālā populācija ir stabila, tomēr nav pietiekamu datu par tās pārmaiņām. Pieaugušu indivīdu skaits nav zināms, bet tas varētu nepārsniegt 1000.

Biotopi un ekoloģija.

Augsnes saprotrofs. Sēne ar neparastu ekoloģiju: kāta sakņveidīgais pagarinājums iestiepjas kurmja vai cita sīka zvēra alā, kur sēne barojas ar tā mīgas atliekām. Eiropā sastopama lapu koku mežos ar slāpekli bagātās vietās, piemēram, pie sīko zīdītāju alām un migām (Knudsen, Vesterholt 2012), kā arī mežos ar lielu bioloģisko daudzveidību. Latvijā konstatēta jauktos un lapu koku mežos.

Izmantošana un tirdzniecība. –

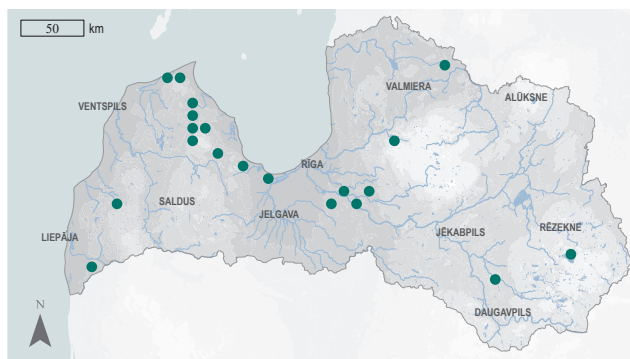
Apdraudējums. Sugu apdraud iespējama biotopa kvalitātes pasliktināšanās nākotnē intensīvas mežizstrādes un koksnes ieguves rezultātā – to negatīvi ietekmē vecu, dzīvu koku izvākšana, kailcirte, mežu apsaimniekošana, samazinot vecu mežu īpatsvaru. Novērtēta kā

jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Suga nav iekļauta ES nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina. Suga sastopama vairākās ĪADT – Gaujas, Ķemeru un Slīteres Nacionālajos parkos, dabas liegumos “Tebras ozolu meži” un “Dunika”, dabas parkos “Ogres ieleja” un “Talsu pauguraine”, aizsargājamo ainavu

apvidū “Nīcgales meži”. Sugas aizsardzībai jāsaģlabā tai piemēroti biotopi – saimnieciski maz ietekmēti meži. Jāveic pētījumi par reģionālās populācijas lielumu, izplatību un tendencēm, dzīves ciklu un ekoloģiju, sugai piemērotu biotopu tendencēm.

Autori: Inita Dāniele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.126. attēls. Sakņkāta bārkstmales izplatība.

Summary

Rooting poison pie – *Hebeloma radicosum*. Mainly distributed in Europe, but also in North America, Asia and Africa. In Europe, it is relatively common in the temperate and hemiboreal zones. It is rare in Latvia with 21 localities recorded in various regions up to 2022. The EOO is 49,813 km², and the AOO – 84 km². No information is available on changes in the distribution due to a lack of research. The regional population is stable, but there are no data on its changes. The number of mature individuals is unknown, but probably less than 1,000. It is a soil saprotroph. In Europe, it is found in deciduous forests in nitrogen-rich sites, e.g. near small mammal burrows and nests, and in forests with high biodiversity. In Latvia, it is found in mixed and deciduous forests. The species is threatened by possible deterioration of habitat quality due to intensive logging – removal of old, living trees, clear-cutting, forest management reducing the proportion of old forests. It is assessed as Vulnerable (VU) due to a very small regional population. The species is not listed as a species of EU importance and is not protected in Latvia. There is no need to change the legal conservation status of the species in Latvia. The species occurs in several protected nature areas, such as the Gauja, Slītere and Ķemeri National Parks, the “Tebras ozolu meži” and “Dunika” Nature Reserves, the “Ogres ieleja” and “Talsu pauguraine” Nature Parks, and the “Nīcgales meži” Protected Landscape Area. The conservation of the species requires the preservation of suitable habitats – undisturbed forests. Research is needed on the size, distribution and trends of the Latvian regional population, life cycle and ecology, and trends in suitable habitats for the species.

Literatūras saraksts

- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- GBIF 2023. *Hebeloma radicosum* (Bull.) Ricken in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/2533079> [skatīts 05.01.2023.].
- Knudsen, H., Vesterholt, J. (eds). 2012. Funga Nordica: Agaricoid, boletoid, clavarioid, cyphelloid and gastroid genera. Copenhagen: Nordsvamp, 1083.
- Pučko, A. 1954. Latvijas PSR sēņu noteicējs. Rīga: Latvijas Valsts Izdevniecība, 203.

levērojamā liesmene

Gymnopilus junonius

(Fr.) P. D. Orton (1960)

3.127. attēls. levērojamā liesmene.
Foto: Inita Dāniele.

Morfoloģija un bioloģija. Ievērojamās liesmenes cepurīte ir 8–25 cm plata, sākumā pusapaļa, vēlāk izliekta, beidzot plakana, gaļīga, citrondzeltena līdz oranždzeltena, beidzot rūsgani brūna. Jauna cepurīte gluda līdz samtaina, vēlāk ar rūsganām, ieaugušām, zvīņainām šķiedrām, vidū reizēm saplaisājusi. Mikstums dzeltens, ar rutku smaržu un rūgtu garšu. Lapiņas gaiši dzeltenas, vēlāk dzeltenī brūnas līdz rūsas brūnas, ciešas, plānas, ar zobiņu nolaidenas. Kātiņš 8–15 cm garš, 1,5–4,0 cm diametrā, vārpstveida, saliekts, ar sakņveida pagarinājumu, pie pamata kopā ar citiem saaudzis cerā, dzeltens, augšdaļā pārslaini punktaini, apakšdaļā rūsgani šķiedrains, blīvs, vēlāk dobs, pie pamata sīksts, ar sākumā bālganu, vēlāk – sporām apbīrušu – brūnu, piltuvveida gredzenu, kas sausā laikā ātri izzūd, atstājot uz kātiņa dzeltenbrūnu joslu. Sporas izteikti kārpainas, elipsoīdas, okerbrūnas, birumrakstā rūsas brūnas, 8–10 x 5–6 μm (Dāniele, Meiere 2020; Latvijas Daba 2022). Auglķermeņi ceros veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. Sastopama Eiropā, Ziemeļamerikā, Austrālijā, Dienvidāfrikā, vietām Āzijā, Dienvidamerikā (GBIF 2023). Eiropā bieži sastopama mērenajā veģetācijas zonā, reti – boreālās zonas D daļā (Knudsen, Vesterholt 2012). Latvijā konstatēta reti. Pirmo reizi minējis F. E. Štolls 1923. gadā Zemgalē, Kroņviravā (Štolls 1913–1939). Mūsdienās zināmas 13 atradnes dažādos reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 22 389 km² un apdzīvotā platība (AOO) ir 52 km². Par

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: plēvpūpēžu Hymenogastraceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Lietuva (EN 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.4. Mērenās joslas mežs, 17. Cits.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.1. Atradņu/teritoriju apsaimniekošana, 4.3. Informētība un komunikācija.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

sugas izplatības pārmaiņām Latvijā nav ziņu pētījumu trūkuma dēļ.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušu indivīdu skaits, iespējams, nepārsniedz 1000.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs. Sastopama lapu koku un jauktos mežos ar lielu bioloģisko daudzveidību, galvenokārt mitrās vietās, kā arī vecos parkos uz atmirušas lapu koku, retāk skuju koku, koksnes, nereti uz augošu koku saknēm vai pie stumbru pamatnes (Knudsen, Vesterholt 2012).

Izmantošana un tirdzniecība. –

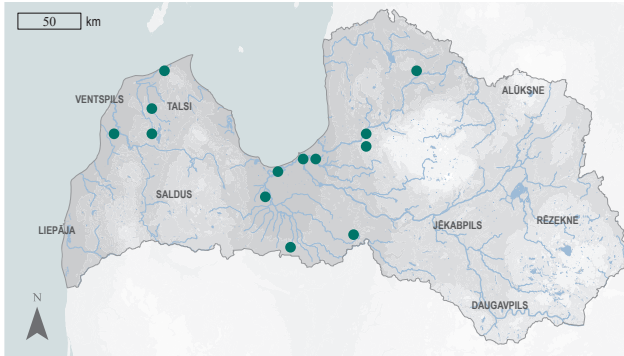
Apdraudējums. Sugu apdraud iespējama biotopa kvalitātes pasliktināšanās nākotnē intensīvas mežizstrādes un koksnes ieguves dēļ – to negatīvi ietekmē vecu, augošu koku

izvākšana, kailcirte, mežu apsaimniekošana, samazinot vecu mežu īpatsvāru. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Suga nav iekļauta ES nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos. Tās aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina. Sastopama ĪADT – Gaujas un Slīteres Nacionālajos parkos, dabas liegumā

“Jaunciems”. Sugas aizsardzībai jā saglabā tai piemēroti biotopi – saimnieciski maz ietekmēti lapu koku un jauktie mežus, kā arī jā saglabā atmirusi lapu koku koksne vecos parkos. Jāveic pētījumi par Latvijas reģionālās populācijas lielumu, izplatību un tendencēm, dzīves ciklu un ekoloģiju.

Autori: Inita Dānīle*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.128. attēls. Ievērojamās liesmes izplatība.

Summary

Spectacular rustgill – *Gymnophilus junonius*. Found in Europe, North America, Australia, South Africa, parts of Asia, and South America. It is common in temperate zone in Europe, but rare in the southern subboreal zone. It is rare in Latvia with 13 currently known localities in different regions. The EOO is 22,389 km², and the AOO – 52 km². No information is available on the distribution changes due to a lack of research. There are insufficient data on the regional population size and changes. The number of mature individuals may not exceed 1,000. It is a wood saprotroph. It is found in deciduous and mixed forests with high biodiversity, mainly in wet places and in old parks on dead wood of deciduous, less often on coniferous trees; often on the roots of living trees or at the base of trunks. The species is threatened by possible future deterioration of habitat quality due to intensive logging; it is affected by the removal of old living trees, clear-cutting, forest management that reduces the proportion of old forests. It is assessed as Vulnerable (VU) due to a small regional population. The species is not listed as a species of EU importance and is not protected in Latvia; there is no need to change the legal status of the species. It occurs in protected nature areas – the Gauja and Slītere National Parks, and the “Jaunciems” Nature Reserve. The conservation of the species requires the preservation of suitable habitats – undisturbed deciduous and mixed forests, as well as the preservation of dead wood of deciduous trees in old parks. Research is needed on the size, distribution and trends, life cycle and ecology of the Latvian regional population.

Literatūras saraksts

- Dānīle, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- GBIF 2023. *Gymnophilus junonius* (Fr.) P.D.Orton in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/2533674> [skatīts 05.01.2023.].
- Knudsen, H., Vesterholt, J. (eds). 2012. Funga Nordica: Agaricoid, boletoid, clavarioid, cyphelloid and gastroid genera. Copenhagen: Nordsvamp, 1083.
- Latvijas Daba: sugu enciklopēdija 2022. Sēnes. <https://www.latvijasdaba.lv/senes/> [skatīts 10.05.2022.].
- Štolls, F.E. 1913–1939. Latvijas augstāko sēņu akvareļi. Rokraksts.

Vinneja vītene

Marasmius wynneae

Berk. & Broome (1859)

3.129. attēls. Vinneja vītene.
Foto: Inita Dāniele.

Morfoloģija un bioloģija. Vinneja vītenes cepurīte ir 2–5 cm plata, plāna, sākumā koniska līdz izpletusies, vēlāk plakana un viļņota, centrā ieliekta vai ar nelielu izcilni, radiāli krokota, caurspīdīgi rievota, higrofāna, mitra – pelēcīgi violeta, sausa – pelēkā smilšu krāsā ar violetu nokrāsu, centrā brūngana, ar viļņainu, robotu malu. Mikstums bālgans, sīksts, ar nepatīkamu smaržu un garšu. Lapiņas retas, pelēkbrūnas, smilšu brūnas, reizēm pelēcīgi violetas, platas, pie kātiņa pieaugušas, šķautnēs tumšākas un viļņotas. Kātiņš 3–7 cm garš, 0,2–0,8 cm diametrā, cilindrisks līdz saplacināts, reizēm sagriezies un saliekts, augšdaļā krēmkrāsā un balti tūbains, virzienā uz leju pakāpeniski kļūst dzeltenīgs līdz violeti brūns un mazāk tūbains, pie pamata ar baltām micēlija plūksnām, stingrs, elastīgs, dobs. Sporas gludas, elipsoīdas, bezkrāsainas, birumrakstā baltas, 5,2–7,0 x 3,1–4,0 μm (Dāniele, Meiere 2020; Latvijas Daba 2022). Auglķermeņi parasti nelielās grupās veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. Sastopama Eiropā, vietām Ziemeļamerikā un Āzijā (GBIF 2024). Eiropā bieži novērota mērenās veģetācijas zonas rietumos, reti – austrumos un hemiboreālajā zonā (Knudsen, Vesterholt 2012). Latvijā konstatēta reti. Pirmo reizi literatūrā minēta 1954. gadā, vieta nav zināma (Pučko 1954). Mūsdienās zināmas astoņas atradnes dažādos valsts reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 17 324 km², apdzīvotā platība (AOO) ir 32 km². Par sugas izplatības pārmaiņām Latvijā nav ziņu pētījumu trūkuma dēļ.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: vītenu Marasmiaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (VU 2019), Zviedrija (NT 2020), Somija (NT 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušu indivīdu skaits, iespējams, nepārsniedz 1000.

Biotopi un ekoloģija. Meža nedzīvās zemes saprotrofs. Eiropā dažādu tipu mežos, bet pārsvarā ozolu un dižskābaržu mežos (Knudsen, Vesterholt 2012). Latvijā sastopama dažādos skujkoku, jauktos mežos, bez izteiktas saistības ar aizsargājamiem biotopiem.

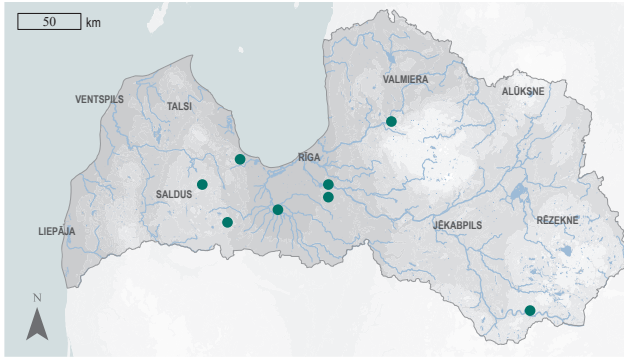
Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugas izplatību negatīvi ietekmē intensīva mežu apsaimniekošana. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga. Sugas aizsardzības juridisko statusu Latvijā var pārskatīt, iespējams, ka tās aizsardzība vairs nav nepieciešama. Sastopama ĪADT – Gaujas un Ķemeru Nacionālajos parkos, dabas parkā “Daugavas loki” –, taču vairums sugas atradņu atrodas ārpus aizsargājamām dabas teritorijām. Kaut arī suga Latvijā sastopama dažādu tipu

mežos, tās saglabāšanai ieteicams palielināt tās potenciālā biotopa – ozolu mežu – īpatsvaru. Jāveic pētījumi par reģionālās populācijas lielumu, izplatību un tendencēm, dzīves ciklu un ekoloģiju.

Autori: Inita Dāniele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.130. attēls. Vinneja vītenes izplatība.

Summary

Pearly parachute – *Marasmius wynneae*. Distributed in Europe, parts of North America, and Asia. In Europe, it is common in the temperate western zone, but rare in the east and hemiboreal zones. It is rare in Latvia with eight known localities in different regions of the country. The EOO is 17,324 km², and the AOO – 32 km². No information is available on changes in the distribution due to a lack of studies. There are insufficient data on the regional population size and changes. The number of mature individuals is probably less than 1,000. It is a forest litter and soil saprotroph. In Europe, it occurs in various types of forest, mainly oak and beech. In Latvia, it occurs in various coniferous and mixed forests, with no clear association with protected habitats. Its distribution is negatively affected by intensive forest management. It is assessed as Vulnerable (VU) due to a very small regional population and is a protected species in Latvia. The legal status of the species in Latvia may be reviewed. It is found in protected nature areas, e.g. the Gauja and Ķemeri National Parks and the “Daugavas loki” Nature Park, but most localities of the species are outside protected areas. Although the species occurs in a variety of forests in Latvia, it is recommended to increase the proportion of its potential habitat – oak forests – for its conservation. Research is needed on the regional population size, distribution and trends, life cycle and ecology.

Literatūras saraksts

- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- GBIF 2024. *Marasmius wynneae* Berk. & Broome in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/3321571> [skatīts 28.03.2024.].
- Knudsen, H., Vesterholt, J. (eds). 2012. Funga Nordica: Agaricoid, boletoid, clavarioid, cyphelloid and gastroid genera. Copenhagen: Nordsvamp, 1083.
- Latvijas Daba: sugu enciklopēdija 2022. Sēnes. <https://www.latvijasdaba.lv/senes/> [skatīts 10.05.2022.].
- Pučko, A. 1954. Latvijas PSR sēņu noteicējs. Rīga: Latvijas Valsts Izdevniecība, 203.

Mirdzošā karotene

Pleurocybella porrigens

(Pers.: Fr.) Singer (1947)

3.131. attēls. Mirdzošā karotene.
Foto: Vija Šimansone, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Mirdzošās karotenes cepurīte ir 2–7 cm plata, sākumā pusloka veida vai lāpstveida, vēlāk gliemežnīcas veida, sāniski piestiprināta, gluda, kaila, pie pamata mazliet tūbaina, balta līdz krēmkrāsas, mala sākumā ieliekta un tūbaina, vēlāk asa un gluda, vecumā viļņota. Mīkstums bālgans, plāns, ar zāles smaržu un maigu garšu. Lapiņas sākumā baltas, vēlāk krēmkrāsas līdz dzeltenīgas, platas, dakšveidā zarotas. Kātiņš rudimentārs vai vispār nav. Sporas gludas, gandrīz apaļas, bezkrāsainas, birumrakstā baltas, 5,1–7,3 x 4,5–6,7 μm (Dāniele, Meiere 2020; Latvijas Daba 2022). Auglķermeņi nelielos ceros veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. Sastopama Eiropā, Ziemeļamerikā, Āzijā – Tālajos Austrumos un Japānā, vietām Āfrikā (GBIF 2024). Eiropā novērota reti mērenajā un hemiboreālajā veģetācijas zonā (Knudsen, Vesterholt 2012). Latvijā sastopama ļoti reti. Pirmo reizi konstatēta 1985. gadā valsts ZR daļā, Šlīteres apkārtnē (Kalamees, Vimba 1985). Mūsdienās zināmas 10 atradnes Vidzemē un Kurzemē. Tās sastopamības apgabals (EOO) ir 23 583 km², apdzīvotā platība (AOO) ir 40 km². Par sugas izplatības pārmaiņām Latvijā nav ziņu pētījumu trūkuma dēļ.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušu indivīdu skaits, iespējams, nepārsniedz 1000.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: vītenu Marasmiaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: –.

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs. Eiropā aug skujkoku un jauktos mežos uz skujkoku kritālām, retāk uz šķeldas (Knudsen, Vesterholt 2012). Latvijā sastopama skujkoku mežos uz trupošas koksnes, galvenokārt egļu, kritālām un celmiem.

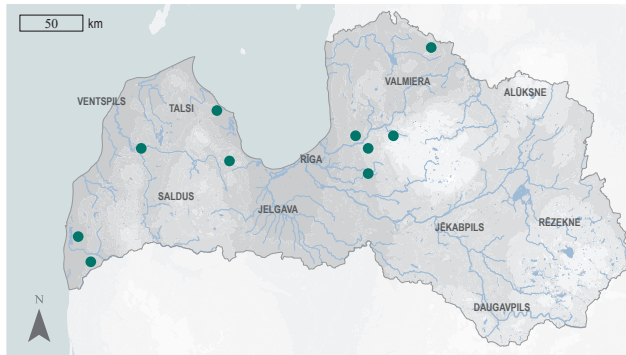
Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugas izplatību ietekmē atmirušas koksnes izvākšana skujkoku mežos. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Suga nav iekļauta ES nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos. Juridiskā aizsardzības statusa noteikšana sugai nav nepieciešama. Apmēram puse atradņu atrodas ĪADT – Gaujas Nacionālajā parkā, dabas liegumā “Ventas ieleja”. Sugas aizsardzībai jāsaģlabā atmirusi

koksne skujkoku mežos. Jāveic pētījumi par Latvijas reģionālās populācijas lielumu, izplatību un tendencēm, dzīves ciklu un ekoloģiju.

Autori: Inita Dānīele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.132. attēls. Mirdzošās karoteses izplatība.

Summary

Angel's wings – *Pleurocybella porrigens*. Found in Europe, North America, Asia – Far East and Japan, and parts of Africa. It is rare in Europe, especially in the temperate and hemiboreal zones. It is very rare in Latvia; currently 10 localities are known in the Vidzeme and Kurzeme regions. The EOO is 23,583 km², and the AOO – 40 km². No information is available on the distribution changes due to a lack of studies; insufficient data on the regional population size and changes. The number of mature individuals probably does not exceed 1,000. It is a wood saprotroph. In Europe, it grows in coniferous and mixed forests on logs of conifers, less frequently on wood chippings. In Latvia, it occurs in coniferous forests on decaying wood (mainly spruce), and stumps. The distribution of the species is influenced by the removal of dead wood in coniferous forests. It is assessed as Vulnerable (VU) due to a very small regional population. The species is not on the list of species of EU importance or the national list of protected species. In Latvia, legal protection status is not required for this species. About half of the localities are in protected nature areas, e.g. the Gauja National Park, the "Ventas ieleja" Nature Reserve. The conservation of the species requires the preservation of dead wood in coniferous forests. Research is needed on the size, distribution and trends, life cycle and ecology of the Latvian regional population.

Literatūras saraksts

- Dānīele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- GBIF 2024. *Pleurocybella porrigens* (Pers.) Singer in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/2538000> [skatīts 28.03.2024.].
- Kalamees, K., Vimba, E. 1985. Jauni Slietes Valsts rezervāta mikofloras dati. Mežsaimn. un mežrūpn., 1: 33–38.
- Knudsen, H., Vesterholt, J. (eds). 2012. Funga Nordica: Agaricoid, boletoid, clavarioid, cyphelloid and gastroid genera. Copenhagen: Nordsvamp, 1083.
- Latvijas Daba: sugu enciklopēdija 2022. Sēnes. <https://www.latvijasdaba.lv/senes/> [skatīts 10.05.2022.].

Ēnainā jumtene

Pluteus umbrosus

(Pers.: Fr.) P. Kumm. (1871)

3.133. attēls. Ēnainā jumtene.
Foto: Ilze Ķuze, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Ēnainās jumtenes cepurīte ir 3–6 cm plata, sākumā zvanveida, vēlāk izliekta, tumši brūna, samtaina, sausa, ar pauguru un radiālu dzīslu rakstu. Mīkstums balts, plāns, ar skābenu smaržu un vāju rutku garšu. Lapiņas sākumā baltas, vēlāk gaiši sārtas, brīvas, šķautnēs melni pārslainas. Kātiņš 3–6 cm garš, 0,5–1,0 cm diametrā, balts līdz gaiši brūns, ar sīkām, brūnām zvīņām, bez gredzena vai maksts. Sporas gludas, ovālas, bezkrāsainas, birumrakstā sārtas, 5–7 x 4–6 μm (Dāniele, Meiere 2020; Latvijas Daba 2022). Auglķermeņi parasti pa vienam veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. Sastopama Eiropā, Ziemeļamerikā, Āzijā, vietām Āfrikā (GBIF 2024). Eiropā novērota diezgan bieži mērenajā un hemiboreālajā veģetācijas zonā (Knudsen, Vesterholt 2012). Latvijā sastopama reti. Pirmo reizi konstatēta Vidzemē, Siguldas apkārtnē (Pučko 1954). Mūsdienās zināmas 20 atradnes dažādos valsts reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 30 614 km², apdzīvotā platība (AOO) ir 80 km². Par tās izplatības pārmaiņām Latvijā nav datu pētījumu trūkuma dēļ.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušu indivīdu skaits, iespējams, nepārsniedz 1000.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs. Eiropā konstatēta uz atmirušas (galvenokārt dižskābaržu, bērzu, apšu) koksnes lapu koku mežos (Knudsen, Vesterholt 2012). Latvijā sastopama dažādos lapu koku mežos, kā arī parkos un dižskābaržu stādījumos uz lapu

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: jumteņu Pluteaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Somija (VU 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.4. Mērenās joslas mežs, 17. Cits.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: IAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

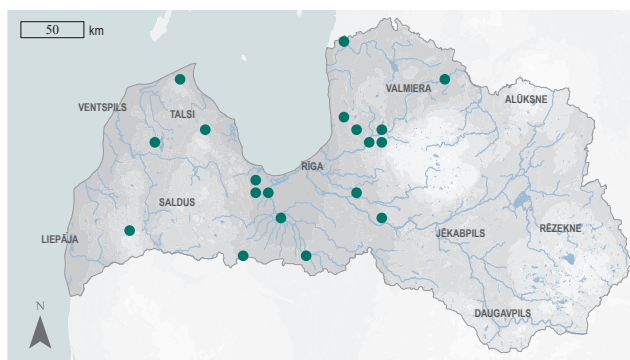
koku, galvenokārt ozolu un dižskābaržu, celmiem un kritālām.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Galvenais apdraudējums – atmirušas lapu koku koksnes izvākšana mežos. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir neliela reģionālā populācija.

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā jāsaglabā. Apmēram puse atradņu atrodas ĪADT – Gaujas, Ķemeru un Slīteres Nacionālajos parkos, Moricsalas dabas rezervātā, dabas parkā “Talsu pauguraine” un aizsargājamo ainavu apvidū “Ziemeļgauja”. Sugas aizsardzībai jāsaglabā atmirusi lapu koku koksne mežos. Jāveic pētījumi par Latvijas reģionālās populācijas lielumu, izplatību un tendencēm, dzīves ciklu un ekoloģiju.

Autori: Inīta Dāniele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.134. attēls. Ēnainās jumtenes izplatība.

Summary

Velvet shield – *Pluteus umbrosus*. Found in Europe, North America, Asia, and parts of Africa. It is rather common in temperate and hemiboreal zones in Europe, but rare in Latvia; with currently 20 known localities in various regions of the country. The EOO is 30,614 km², and the AOO – 80 km². No information is available on the distribution changes due to a lack of studies; insufficient data on the regional population size and changes. The number of mature individuals probably does not exceed 1,000. It is a wood saprotroph. In Europe, it is found in deciduous forests on dead wood (mainly beech, birch, aspen). In Latvia, it occurs in various deciduous forests, as well as in parks and beech plantations, on stumps and logs of deciduous trees, mainly oaks and beeches. The main threat is the removal of dead wood in deciduous forests. It is assessed as Vulnerable (VU) due to a small regional population. It is a protected species in Latvia; the legal status needs to be maintained. About half of the localities are in protected nature areas, e.g. the Gauja, Slītere and Ķemeri National Parks, the Moricsala Strict Nature Reserve, the "Talsu pauguraine" Nature Park, and the "Ziemeļgauja" Protected Landscape Area. The conservation of the species requires the preservation of dead deciduous wood in deciduous forests. Research is needed on the size, distribution and trends, life cycle and ecology of the Latvian regional population.

Literatūras saraksts

- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- GBIF 2024. *Pluteus umbrosus* (Pers.) P. Kumm. in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/5241351> [skatīts 28.03.2024.].
- Latvijas Daba: sugu enciklopēdija 2022. Sēnes. <https://www.latvijasdaba.lv/senes/> [skatīts 10.05.2022.].
- Pučko, A. 1954. Latvijas PSR sēņu noteicējs. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība, 203.

Zidainā makstaine

Volvariella bombycina

(Schaeff.: Fr.) Singer (1951)

3.135. attēls. Zidainā makstaine.
Foto: Inita Dāniele.

Morfoloģija un bioloģija. Zidainās makstaines cepurīte ir 8–12 cm plata, balta, reizēm bāli dzeltenīga, sākumā olveida vai zvanveida, vēlāk izpletusies, ar lēzenu pauguru, zidaini vilnaina. Mikstums balts, ar rutku smaržu un patīkamu garšu. Lapiņas sākumā baltas, vēlāk sārtas, ciešas, brīvas. Kātiņš 8–15 cm garš, 1–1,5 cm diametrā, balts, gluds, kails, parasti saliekts, pamats ietverts baltā līdz okerdzeltenā, sašķeltā, ādaini vilnainā makstī. Sporas gludas, plati elipsoīdas, sārtas, birumrakstā rūsas sarkanas, 7–9 x 5–6 μm (Dāniele, Meiere 2020; Latvijas Daba 2022). Auglķermeņi parasti pa vienam veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. Sastopama galvenokārt Eiropā, vietām Ziemeļamerikā un Austrālijā (GBIF 2022). Eiropā novērota reti mērenajā veģetācijas zonā un boreālās zonas dienvidos (Knudsen, Vesterholt 2012). Latvijā sastopama samērā reti. Pirmo reizi minējis F. E. Štolls Rīgā 1923. gadā (Štolls 1913–1939). Mūsdienās zināmas 29 atradnes. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 49 753 km², apdzīvotā platība (AOO) ir 116 km². Par sugas izplatības pārmaiņām Latvijā nav ziņu pētījumu trūkuma dēļ.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušu indivīdu skaits, iespējams, nepārsniedz 1000.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs. Eiropā sastopama uz dzīvu vai atmirušu lapu koku koksnes gan dabiskos, gan cilvēka

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: jumteņu Pluteaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (NT 2019), Zviedrija (VU 2020).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.4. Mērenās joslas mežs, 17. Cits, 14.4. Lauku sētas un dārzi, 14.5. Urbānas teritorijas.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

veidotos biotopos, arī uz koka konstrukcijām (Knudsen, Vesterholt 2012). Latvijā sastopama uz lapu koku kritālām, zaģu skaidās, koku dobumos, reizēm tādos kokos, kur dzīvo sirseņi *Vespa crabro*, jo tur sakrājas trūdvielas; galvenokārt antropogēnos biotopos (alejās, apstādījumos, pilsētu un lauku parkos), kā arī lapu koku mežos.

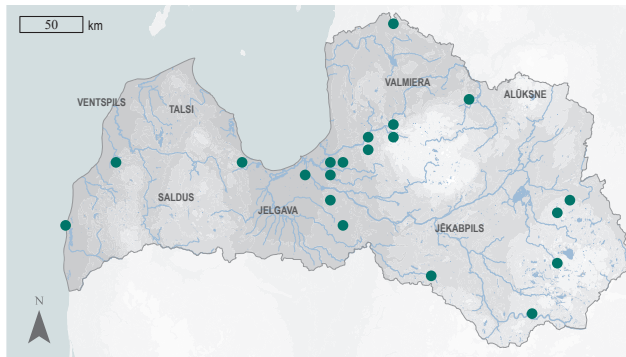
Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Tā kā suga sastopama galvenokārt lauku un pilsētu apstādījumos un parkos, to ietekmē parku kopšana, izvēcot atmirušu koksni un vecus, augošus kokus. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir neliela reģionālā populācija.

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga. Tās aizsardzības juridiskais statuss Latvijā jā saglabā. Sastopama ĪADT – Gaujas Nacionālajā parkā, dabas parkā “Daugavas

loki". Vairums atradņu ir ārpus ĪADT. Tā kā suga ir reti sastopama dabiskos biotopos un saistīta ar veciem, dobumainiem lapu kokiem un koksnes atliekām, nepieciešama to aizsardzība un saglabāšana. Jāveic pētījumi par reģionālās populācijas lielumu, izplatību un tendencēm, dzīves ciklu un ekoloģiju.

Autori: Inita Dāniele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.136. attēls. Zīdaiņās makstaines izplatība.

Summary

Silky sheath – *Volvariella bombycina*. Found mainly in Europe, with localities in North America, and Australia. It is rare in Europe in the temperate and boreal southern parts. It is relatively rare in Latvia with 29 known localities recorded. The EOO is 49,753 km², and the AOO – 116 km². No information is available on the distribution changes due to a lack of studies; insufficient data on the regional population size and changes. The number of mature individuals is likely to be less than 1,000. It is a wood saprotroph. In Europe, it occurs in natural and anthropogenic habitats on wood of living or dead deciduous trees, including on wooden structures. In Latvia, it is found mainly in anthropogenic habitats (alleys, green areas, urban and rural parks), as well as in deciduous forests, on logs of deciduous trees, on sawdust, in tree cavities, and sometimes in trees where hornets live because of the accumulated decaying substances. As the species is found mainly in rural and urban green areas and parks, it is affected by park maintenance, removal of dead wood and old living trees. The species is assessed as Vulnerable (VU) due to its small regional population. It is a protected species in Latvia; its conservation status needs to be maintained. It is found in protected nature areas, such as the Gauja National Park, and the "Daugavas loki" Nature Park. Most localities are outside protected areas. As the species is associated with old, hollow deciduous trees and woody debris, their protection and conservation are necessary. Studies on regional population size, distribution and trends, life cycle and ecology are needed.

Literatūras saraksts

Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.

GBIF 2022. *Volvariella bombycina* (Schaeff.) Singer in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/5241399> [skatīts 13.01.2022.].

Knudsen, H., Vesterholt, J. (eds). 2012. Funga Nordica: Agaricoid, boletoid, clavarioid, cyphelloid and gastroid genera. Copenhagen: Nordsvamp, 1083.

Latvijas Daba: sugu enciklopēdija 2022. Sēnes. <https://www.latvijasdaba.lv/senes/> [skatīts 10.05.2022.].

Štolls, F.E. 1913–1939. Latvijas augstāko sēņu akvareļi. Rokraksts.

Koksnes tīrumene

Agrocybe firma

(Peck.) Singer (1940)

3.137. attēls. Koksnes tīrumene.
Foto: Inita Dāniele.

Morfoloģija un bioloģija. Koksnes tīrumenes cepurīte ir 1–5 cm plata, sākumā izliekta, vēlāk izpletusies, reizēm ar pauguru, vecumā ar uzliektu malu, higrofāna (ūdeni uzsūcoša), mitra – tumši sarkanbrūna, sausa – olīvpelēka, samtaina, apsarmota, reizēm mazliet krun-kaina. Mikstums plāns, ar miltu smaržu un maigu vai rūgtenu garšu. Lapiņas sākumā gaiši pelēkbrūnas, vēlāk tumši brūnas, platas, pie kātiņa pieaugušas ar zobīņu, šķautnēs balti pārslainas. Kātiņš 2–6 cm garš, 0,3–0,5 cm diametrā, cilindrisks, elastīgs, dobs, šķiedrains, olīvdzeltens ar bālganu vai brūnganu apsarmi. Sporas elipsoīdas, gludas, gaiši dzeltenas, ar biežām sieninām un dīgšanas atveri, birumrakstā tumši tabakbrūnas, 6–8 x 4–5 μm (Dāniele, Meiere 2020). Auglķermeņi nelielos ceros veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. Sastopama galvenokārt Eiropā un Ziemeļeiropā, arī Āzijā, Āfrikā, Dienvid-amerikā un Austrālijā (GBIF 2023). Eiropā novērota ļoti reti mērenajā un hemiboreālajā veģetācijas zonā (Knudsen, Vesterholt 2012). Latvijā sastopama ļoti reti. Pirmo reizi konstatēta 2012. gadā trīs vietās Austrumlatvijā (Dāniele 2015). Līdz 2022. gadam zināmas astoņas atradnes, galvenokārt Latvijas A, Z un DA daļā, piemēram, Valkas, Siguldas, Ērgļu apkārtnē. Valsts DR daļā vienīgā atradne ir Kalētos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 33 910 km², apdzīvotā platība (AOO) ir 32 km². Par sugas izplatības pārmaiņām Latvijā nav ziņu, jo trūkst pētījumu.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamas informācijas par sugas reģio-

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: virpainīšu Strophariaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

nālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām Latvijā. Pieaugušu indivīdu skaits visdrīzāk nepārsniedz 1000.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs. Eiropā sastopama mitros lapu koku mežos, galvenokārt uz trupošas dižskābarža vai alkšņa koksnes (Knudsen, Vesterholt 2012). Latvijā sastopama lapu koku un jauktos mežos uz ozola un alkšņa koksnes.

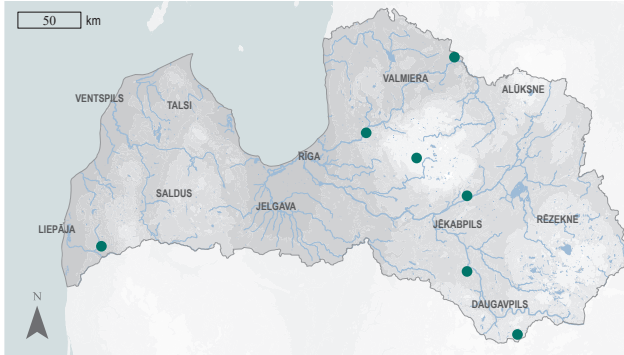
Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Galvenais apdraudējums – vecu un atmirušu lapu koku izvākšana no meža. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Suga nav iekļauta ES nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina. Sastopama ĪADT – Krustkalnu dabas rezervātā, dabas liegumā “Eglone”, dabas parkā “Silene”, Gaujas Nacionālajā parkā,

aizsargājamo ainavu apvidū “Ziemeļgauja”. Sugas aizsardzībai jā saglabā atmirusī koksne mežos. Jāveic pētījumi par reģionālās populācijas lielumu, izplatību un tendencēm, dzīves ciklu un ekoloģiju.

Autori: Inita Dānīele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.138. attēls. Koksnes tīrūmenes izplatība.

Summary

Timber fieldcap – *Agropybe firma*. Found mainly in Europe and northern Europe, but also in Asia, Africa, South America, and Australia. In Europe, it is very rare in the temperate and hemiboreal zones. It is very rare in Latvia. By 2022, the species had eight known localities, mainly in eastern, northern and south-eastern Latvia. The EOO is 33,910 km², and the AOO – 32 km². No information is available on distribution changes due to a lack of studies. There are insufficient data on the regional population size and changes. The number of mature individuals is probably less than 1,000. It is a wood saprotroph. In Europe, it is found in wet deciduous forests, mainly on decaying beech or alder wood. In Latvia, it occurs in mixed deciduous forests, on oak and alder wood. The main threat is the removal of old and dead deciduous trees from forests. It is assessed as Vulnerable (VU) due to a very small regional population. The species is not listed as a species of EU importance and is not protected in Latvia. Legal protection status is not required for this species. Found in protected nature areas – the Krustkalnu Strict Nature Reserve, the “Eglone” Nature Reserve, the “Silene” Nature Park, the Gauja National Park, and the “Ziemeļgauja” Protected Landscape Area. To protect the species, it is necessary to preserve dead wood in forests. Studies on the regional population size, distribution and trends, life cycle and ecology are needed.

Literatūras saraksts

- Dānīele, I. 2015. Jaunas sēņu sugas Latvijas Dabas muzeja krājumā. Daba un muzejs. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, 10: 21–23.
- Dānīele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- GBIF 2023. *Agropybe firma* (Peck) Singer in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/2533182> [skatīts 03.01.2023.].
- Knudsen, H., Vesterholt, J. (eds). 2012. Funga Nordica: Agaricoid, boletoid, clavarioid, cyphelloid and gastroid genera. Copenhagen: Nordsvamp, 1083.

Smaržīgā zvīņene

Pholiota heteroclita

(Fr.) Quél. (1872)

3.139. attēls. Smaržīgā zvīņene.
Foto: Linda Lietuvieta, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Smaržīgās zvīņenes cepurīte ir 2–5 cm plata, sākumā pusapaļa, vēlāk izpletusies līdz plakana, reizēm asimetriska, sausa, bālgana, dzeltenīga līdz okerdzeltena, ar rūsganām, šķiedrainām zvīņām. Mala ilgi ieliekta, sākumā ar baltu plīvuru starp cepurītes malām un kātiņu, vēlāk ar bālganām plīvura atliekām gar malu. Mīkstums balts, elastīgs, biezs, ar augļu smaržu un maigu garšu. Lapiņas sākumā krēmkrāsas, vēlāk pelēkbrūnas, vecumā šokolādes brūnas, platas, plati pie kātiņa pieaugušas. Kātiņš 1,5–3,0 cm garš, 1,0–2,5 cm diametrā, cilindrisks, uz leju paresnināts, saliekts, stingrs, balts, ar smalkām, šķiedrainām zvīņām un rudimentāru gredzenu. Sporas gludas, elipsoīdas, okerbrūnas, birumrakstā tumši rūsas brūnas, 7–8 x 4,5–5,0 μm, ar dīgšanas atveri (Dāniele, Meiere 2020; Latvijas Daba 2022). Auglķermeņi parasti pa vienam vai dažiem veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. sastopama Eiropā, vietām Ziemeļamerikā, Āzijā (GBIF 2023). Eiropā sastopama reti mērenajā veģetācijas zonā, diezgan bieži hemiboreālajā un boreālajā zonā (Knudsen, Vesterholt 2012). Latvijā novērota samērā reti. Pirmo reizi konstatēta 1992. gadā Vidzemē, Siguldas apkārtņē (Avota 1994). Līdz 2022. gadam zināmas 32 atradnes dažādos valsts reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 31 088 km², apdzīvotā platība (AOO) ir 128 km². Par sugas izplatības pārmaiņām Latvijā nav ziņu pētījumu trūkuma dēļ.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās popu-

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: virpainišu Strophariaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: –.

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

lācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušu indivīdu skaits, iespējams, nepārsniedz 1000.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs uz dzīviem un atmirušiem lapu kokiem, galvenokārt uz bērza un alkšņa koksnes (Knudsen, Vesterholt 2012). Eiropā sastopama lapu koku mežos. Latvijā galvenokārt uz baltalkšņa, retāk uz bērza koksnes, pārsvarā mitrās vietās.

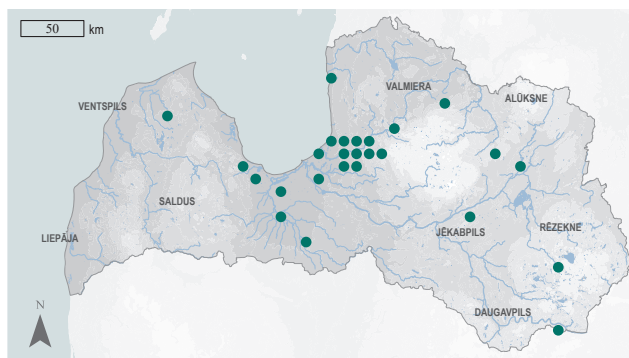
Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Galvenais drauds – vecu, augošu koku un atmirušas koksnes izvākšana mitros mežos. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir neliela reģionālā populācija.

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga. Sugas aizsardzības juridisko statusu Latvijā iespējams pārskatīt. Apmēram puse atradņu atrodas ĪADT – Gaujas un Ķemeru Nacionālajos parkos, aizsargājamo ainavu apvidū “Augšdaugava”, dabas parkā “Piejūra”,

dabas liegumos “Raķupes ieleja” un “Dzelves-Kroņa purvs”. Tās aizsardzībai jāsiglabā veci augoši baltalkšņi un bērzi mitrās vietās, kā arī to atmiruši koksne. Jāveic pētījumi par reģionālās populācijas lielumu, izplatību un tendencēm, dzīves ciklu un ekoloģiju.

Autori: Inita Dāniele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.140. attēls. Smaržīgās zvīņenes izplatība.

Summary

Sweet scalycap – *Pholiota heteroclita*. Occurs in Europe, parts of North America, and Asia. It is rare in the temperate zone in Europe, but quite common in the hemiboreal and boreal zones. It is relatively rare in Latvia with 32 known localities in different regions of the country up to 2022. The EOO is 31,088 km², and the AOO – 128 km². No information is available on the distribution changes due to a lack of studies; insufficient data on the regional population size and changes. The number of mature individuals probably does not exceed 1,000. In Europe, it occurs in deciduous forests as a wood saprotroph on living and dead deciduous trees, mainly on birch and alder wood. In Latvia, it occurs mainly on grey alder, less often on birch, usually in wet areas. The main threat is the removal of old living trees or dead wood in wet forests. It is assessed as Vulnerable (VU) due to a small regional population. It is a protected species in Latvia. The legal status of the species may be reviewed. About half of the localities are in protected nature areas, e.g. the Gauja and Ķemeri National Parks, the “Augšdaugava” Protected Landscape Area, the “Piejūra” Nature Park, and the “Raķupes ieleja” and “Dzelves-Kroņa purvs” Nature Reserves. To protect the species, it is necessary to preserve old grey alder and birch trees in wet soils and their dead wood. Research is needed on the size, distribution and trends, life cycle and ecology of the Latvian regional population.

Literatūras saraksts

- Avota, I. 1994. Fungi new for Latvia from National Park of Gauja. (1991 – 1992) Daba un muzejs. Rīga: Gandrs, 5: 30–31.
- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- GBIF 2023. *Pholiota heteroclita* (Fr.) Quél. in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/2534138> [skatīts 10.01.2023.].
- Knudsen, H., Vesterholt, J. (eds). 2012. Funga Nordica: Agaricoid, boletoid, clavarioid, cyphelloid and gastroid genera. Copenhagen: Nordsvamp, 1083.
- Latvijas Daba: sugu enciklopēdija 2022. Sēnes. <https://www.latvijasdaba.lv/senes/> [skatīts 11.04.2022.].

Baltrobainā virpainīte

Hemistropharia albocrenulata

(Peck) Jacobsson & E. Larss. (2007)

3.141. attēls. Baltrobainā virpainīte.
Foto: Inita Dāniele.

Morfoloģija un bioloģija. Baltrobainās virpainītes cepurīte ir 2,5–8,0 cm plata, sākumā pusapaļa, vēlāk zvanveida, izpletusies līdz gandrīz plakana, mitra – gļotaina, sausa – spīdīga, sākumā tumši brūna līdz gandrīz melna, vēlāk kastaņbrūna, sarkanbrūna, centrā tumšāka, ar koncentriskām, sarkanbrūnām, izzūdošām zvīņām, vecumā kaila, ar tumšākiem punktiņiem zvīņu vietā, mala sākumā ar baltām, nokarenām plīvura atliekām, ilgi ieritināta, virsmiziņa novelkama. Mīkstums balts, blīvs, ar neizteiktu smaržu un nedaudz savelkošu garšu. Lapiņas sākumā pelēcīgi violetas, gaiši pelēkas līdz zaļganpelēkas, vēlāk gaiši violeti pelēkas, ciešas, ar zobīņu pie kātiņa pieaugušas, zobainas, šķautnēs ar baltiem, eļļainiem šķidruma pilieniņiem. Kātiņš 7–20 cm garš, 1,5–2,5 cm diametrā, cilindrisks, uz leju nedaudz paresnināts, saliekts, dobs, ar piltuvveida, izzūdošu gredzenu, virs gredzena balts, rievains, mitrā laikā ar šķidruma pilieniņiem, zem tā gaiši brūns, ar rūsganām līdz violetbrūnām, atspūrušām, šķiedrainām zvīņām, vēlāk gluds un kails. Sporas gludas, mandeļveida, dzeltenīgi brūnas, birumrakstā violetbrūnas, 9–14 x 5–8 μm (Dāniele, Meiere 2020; Latvijas Daba 2022). Auglķermeņi parasti pa vienam vai dažiem veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. Sastopama Eiropā, Ziemeļamerikā, vietām Āzijā (GBIF 2023). Eiropā konstatēta reti – galvenokārt mērenajā un hemiboreālajā veģetācijas zonā, ļoti reti boreālajā (Knudsen, Vesterholt 2012). Latvijā sastopama reti. Pirmo reizi literatūrā minējis V. Lūkins, precīza vieta nav zināma (Lūkins 1970). Līdz 2022. gadam

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Stropharia albocrenulata* (Peck) Kreisel.

Dzimta: turzeņu Tubariaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (VU 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: IAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

zināmas 33 atradnes dažādos reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 37 776 km², sugas apdzīvotā platība (AOO) ir 132 km². Par sugas izplatības pārmaiņām Latvijā nav ziņu, jo trūkst pētījumu.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušu indivīdu skaits, iespējams, nepārsniedz 1000.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs, galvenokārt atrodama ievainojumu vietās pie apšu vai egļu stumbra pamatnes vai uz to saknēm (Knudsen, Vesterholt 2012). Eiropā sastopama lapu koku, jauktos mežos, Latvijā konstatēta galvenokārt pie lielu apšu stumbra pamatnēm.

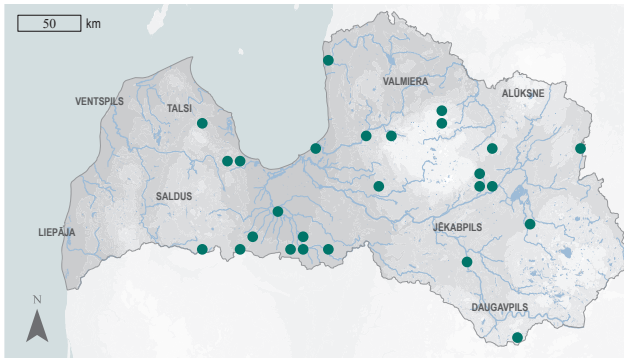
Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Galvenais apdraudējums – vecu, dzīvu apšu izvākšana, vecu mežu īpatsvara mazināšanās. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga, tās aizsardzības juridisko statusu Latvijā iespējams pārskatīt. Sastopama ĪADT – Ķemeru un Gaujas Nacionālajos parkos, dabas parkos “Talsu pauguraine”, “Silene” un

“Tērvete”, dabas liegumos “Mežole” un “Ukru gārša”. Apmēram puse atradņu atrodas ārpus aizsargajamām dabas teritorijām. Jānodrošina vecu, dzīvu apšu saglabāšana sugai piemērotos biotopos. Jāveic pētījumi par Latvijas reģionālās populācijas lielumu, izplatību un tendencēm, dzīves ciklu un ekoloģiju, sugai piemērotu biotopu tendencēm.

Autori: Inita Dāniele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.142. attēls. Baltrobainās virpainītes izplatība.

Summary

Roundhead – *Hemistropharia albocrenulata*. Distributed in Europe, North America, and parts of Asia. It is rare in Europe, mainly found in the temperate and hemiboreal zones, but very rare in the boreal zone. It is rare in Latvia with 33 localities recorded in different regions up to 2022. The EOO is 37,776 km², and the AOO – 132 km². Data on the regional population size and changes in Latvia are lacking. The number of mature individuals probably does not exceed 1,000. It is a wood saprotroph, occurring mainly in wound sites at or on the base of aspen or spruce trunks. In Latvia, it is mainly found at the base of large aspen trunks. In Europe, it is found in deciduous, and mixed forests. The main threat is the removal of old, living aspen, and the decrease in the proportion of old forests. It is assessed as Vulnerable (VU) due to its very small regional population. It is a protected species in Latvia and a review of its legal status is recommended. It is found in protected nature areas – the Ķemeri and Gauja National Parks, the “Talsu pauguraine”, “Silene” and “Tērvete” Nature Parks, and the “Mežole” and “Ukru gārša” Nature Reserves. About half of the localities are outside protected areas. It is necessary to preserve old living aspen in habitats suitable for the species. Research is needed on the size, distribution and trends of the Latvian regional population, life cycle and ecology, trends in suitable habitats for the species.

Literatūras saraksts

- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- GBIF 2023. *Hemistropharia albocrenulata* (Peck) Jacobsson & E.Larss. in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/2529541> [skatīts 05.01.2023.].
- Knudsen, H., Vesterholt, J. (eds). 2012. Funga Nordica: Agaricoid, boletoid, clavarioid, cyphelloid and gastroid genera. Copenhagen: Nordsvamp, 1083.
- Latvijas Daba: sugu enciklopēdija 2022. Sēnes. <https://www.latvijasdaba.lv/senes/> [skatīts 11.04.2022.].
- Lūkins, V. 1970. Latvijā pirmo reizi reģistrētās augstākās sēnes. Mežsaimn. un mežrūpn., 2: 59–63.

Trīskrāsu baltmietene

Leucopaxillus tricolor

(Peck) Kühner (1926)

3.143. attēls. Trīskrāsu baltmietene.
Foto: Inita Dāniele.

Morfoloģija un bioloģija. Trīskrāsu baltmietenes cepurīte ir 8–15 cm plata, sākumā pusapaļa, vēlāk izpletusies, ar ilgi ieritinātu malu, jauna dzeltenā okera krāsā ar nedaudz zaļganu toni, vēlāk gaiši sarkanbrūna, sausa, gluda, nedaudz tūbaina, saplaisājusi. Mikstums bālgans, biezs, stingrs, ar skābenu garšvielu smaržu un maigu garšu. Lapiņas zaļgandzeltenas, vēlāk okerdzeltenas ar sārtiem plankumiem, gar kātiņu nedaudz nolaidenas, ar robainām šķautnēm. Kātiņš 5–10 cm garš, 2–6 cm diametrā, pie pamata bumbulveidā pāresnināts, bālgans, tūbains, ar okerkrāsas plankumiem, stingrs. Sporas kārpainas, elipsoīdas, bezkrāsainas, birumrakstā baltas, 5–8 x 3–5 μm (Dāniele, Meiere 2020; Latvijas Daba 2022). Auglķermeņi pa vienam vai grupās veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. Sastopama Eiropā un Ziemeļamerikā (GBIF 2024). Eiropā novērota ļoti reti mērenajā un hemiboreālajā veģetācijas zonā (Knudsen, Vesterholt 2012). Latvijā konstatēta reti. Pirmo reizi atrasta DA Latvijā pie Riču ezera 1993. gadā (Avota, Krastiņa 1994). Līdz 2022. gadam zināmas 14 atradnes dažādos valsts reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 16 084 km², apdzīvotā platība (AOO) ir 56 km². Par sugas izplatības pārmaiņām Latvijā nav ziņu pētījumu trūkuma dēļ.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušu indivīdu skaits, iespējams, nepārsniedz 1000.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Leucopaxillus compactus* (Fr.) Neuh.

Dzimta: pūkaiņu Tricholomataceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: NT 2022, –.

Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (NT 2019), Zviedrija (EN 2020), Somija (NT 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Meža nedzīvās zemsegas un augsnes saprotrofs. Sastopama dažādos lapu koku, jauktos, galvenokārt vecos platlapju (ozolu) mežos kaļķainās augsnēs, zem ozoliem un dižskābaržiem (Knudsen, Vesterholt 2012). Latvijā atrasta ne vien ozolu mežos, bet arī dažādos jauktos mežos ar atsevišķiem ozoliem.

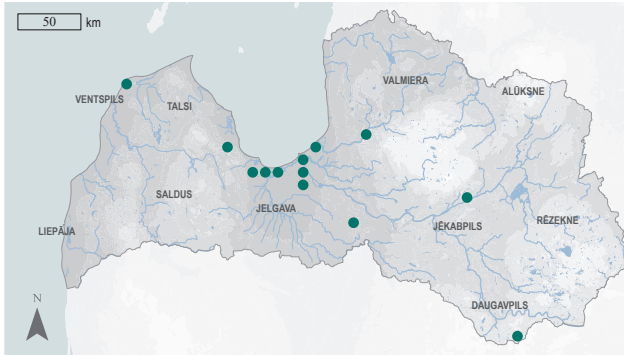
Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Galvenie draudi ir saistīti ar mežu apsaimniekošanu, samazinot vecu mežu īpatsvaru. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā jāsaglabā. Apmēram puse atradņu atrodas ĪADT – Gaujas un Ķemeru Nacionālajos parkos, dabas parkos “Sīlene” un “Piejūra”, Krustkalnu dabas rezervātā. Sugas aizsardzībai

jā saglabā maz ietekmēti platlapju (ozolu) meži. Jāveic pētījumi par reģionālās populācijas lielumu, izplatību un tendencēm, dzīves ciklu un ekoloģiju.

Autori: Inita Dāniele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.144. attēls. Trīskrāsu baltmietenes izplatība.

Summary

Funel – *Leucopaxillus tricolor*. Distributed in Europe, and North America. It is very rare in the temperate and hemiboreal zones in Europe and rare in Latvia with 14 known localities in different regions up to 2022. The EOO is 16,084 km², and the AOO – 56 km². No information is available on the distribution changes due to a lack of studies. Data on population size and changes are insufficient. The number of mature individuals probably does not exceed 1,000. It is a forest litter and soil saprotroph. It occurs in various types of deciduous, mixed, mainly old broadleaved (oak) forests on calcareous soils, under oak and beech. In Latvia, it is found in oak forests, and also in various mixed forests with individual oaks. The main threats are related to forest management, which reduces the proportion of old forests. It is assessed as Vulnerable (VU) due to a very small regional population. It is a protected species in Latvia; the legal status must be maintained. About half of the localities are in protected nature areas, e.g. the Gauja and Ķemeri National Parks, the “Silene” and “Piejūra” Nature Parks, the Krustkalni Strict Nature Reserve. To protect the species, it is necessary to preserve undisturbed broadleaved (oak) forests. Research is needed on regional population size, distribution and trends, life cycle and ecology.

Literatūras saraksts

- Avota, I., Krastiņa, I. 1994. New species of fungi in Latvian mycoflora (1984.–1992.). Daba un muzejs. Rīga: Gandrs, 5: 32–33.
- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- GBIF 2024. *Leucopaxillus tricolor* (Peck) Kühner in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/7838001> [skatīts 28.03.2024.].
- Knudsen, H., Vesterholt, J. (eds). 2012. Funga Nordica: Agaricoid, boletoid, clavarioid, cyphelloid and gastroid genera. Copenhagen: Nordsvamp, 1083.
- Latvijas Daba: sugu enciklopēdija 2022. Sēnes. <https://www.latvijasdaba.lv/senes/> [skatīts 11.04.2022.].

Koksnes pienaine

Lactarius lignyotus

Fr. (1857)

3.145. attēls. Koksnes pienaine.
Foto: Inita Dāniele.

Morfoloģija un bioloģija. Koksnes pienaines cepurīte ir 2–7 cm plata, sākumā koniska, vēlāk plakani izliekta, ar smailu pauguru centrā, tumši brūna, šokolādes brūna vai brūngandzeltena, ar samtainu apsarmi, centrā krunkaina, blāva, sausa. Mīkstums balts, ievainojumu vietās gaiši sārts līdz lašu krāsai, trausls, ar neizteiktu smaržu un patīkamu garšu. Piensula ūdeņaini balta, saskarē ar gaisu kļūst sārta vai safrāndzeltena, nelielā daudzumā maiga ar mazliet rūgtu piegaršu. Lapiņas sākumā baltas, vēlāk gaišā okera krāsā, ievainojumu vietās sārtas, diezgan ciešas, dažāda garuma, sākumā pieaugušas, vēlāk gar kātiņu nolaidenas. Kātiņš 4–9 cm garš, 1,5–2,0 cm diametrā, cilindrisks, uz leju tievāks, cepurītes krāsā, samtainš, augšdaļā dzislains. Sporas kārpainas, gandrīz apaļas, bezkrāsainas, birumrakstā gaišā okera krāsā, 9,0–10,5 x 9–10 μm (Dāniele, Meiere 2020; Latvijas Daba 2022). Auglķermenī pa vienam vai dažiem veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. Sastopama Eiropā, Ziemeļamerikā, vietām Āzijā un Dienvidamerikā (GBIF 2023). Eiropā bieži sastopama hemiboreālās veģetācijas zonā dienvidos, ļoti reti mērenajā zonā (Knudsen, Vesterholt 2012). Latvijā atrodama samērā reti. Pirmo reizi konstatējis F. E. Štolls 1924. gadā Rīgas apkārtnē (Štolls 1913–1939). Līdz 2022. gadam zināmas 10 atradnes dažādos reģionos, galvenokārt Vidzemē. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 14 215 km², apdzīvotā platība (AOO) ir 40 km². Par sugas izplatības pārmaiņām Latvijā nav ziņu pētījumu trūkuma dēļ.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: bērzlapju Russulaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (NT 2019), Lietuva (VU 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas.

Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušu indivīdu skaits, iespējams, nepārsniedz 1000.

Biotopi un ekoloģija. Egļu mikorizas sēne (Knudsen, Vesterholt 2012). Eiropā un arī Latvijā galvenokārt sastopama skujkoku (egļu) mežos, jauktos mežos, skābās augsnēs.

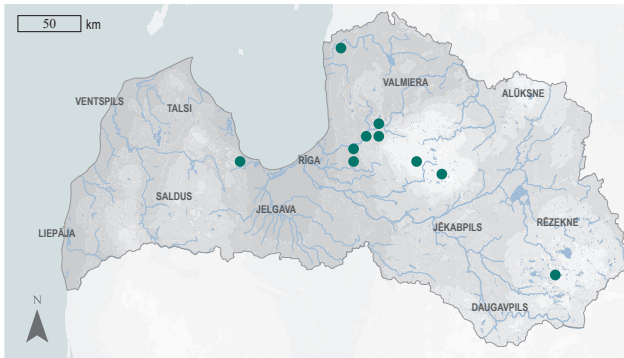
Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugas izplatību negatīvi ietekmē mežizstrāde, kailcirtes, vecu mežu īpatsvara mazināšanās. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Suga nav iekļauta ES nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos. Tā jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu

sarakstā. Apmēram puse atradņu atrodas ĪADT – Gaujas un Rāzņas Nacionālajos parkos, aizsargājamo ainavu apvidū “Vestiena”. Sugas aizsardzībai vēlams palielināt vecu, maz ietekmētu egļu mežu īpatsvaru. Jāveic pētījumi par Latvijas reģionālās populācijas lielumu, izplatību un tendencēm, dzīves ciklu un ekoloģiju.

Autori: Inita Dāniele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.146. attēls. Koksnes pienaines izplatība.

Summary

Velvet milkcap – *Lactarius lignyotus*. Distributed across Europe, North America, parts of Asia, and South America. In Europe, it is common in the southern hemiboreal zone, but very rare in the temperate zone. It is rather rare in Latvia. Up to 2022, 10 localities were known in different regions, mainly in the Vidzeme region. The EOO is 14,215 km², and the AOO – 40 km². No information is available on the distribution changes due to a lack of studies. There are insufficient data on the regional population size and changes. The number of mature individuals probably does not exceed 1,000. It is mycorrhizal with spruce. In Europe and Latvia, it is mainly found in coniferous (spruce) forests, mixed forests, acidic soils. The distribution of the species is negatively affected by logging, clear-cutting and the decrease in the proportion of old forests. It is assessed as Vulnerable (VU) due to a very small regional population. The species is not listed as a species of EU importance and is not protected in Latvia. It is proposed to be included on the list of protected species. About half of the localities are in protected nature areas – the Gauja and Rāzna National Parks, and the “Vestiena” Protected Landscape Area. To protect the species, it is desirable to increase the proportion of old, undisturbed spruce forests. Research is needed on the size, distribution and trends, life cycle and ecology of the regional population in Latvia.

Literatūras saraksts

- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- GBIF 2023. *Lactarius lignyotus* Fr. in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/7240050> [skatīts 08.01.2023.].
- Knudsen, H., Vesterholt, J. (eds). 2012. Funga Nordica: Agaricoid, boletoid, clavarioid, cyphelloid and gastroid genera. Copenhagen: Nordsvamp, 1083.
- Latvijas Daba: sugu enciklopēdija 2022. Sēnes. <https://www.latvijasdaba.lv/senes/> [skatīts 11.04.2022.].
- Štolls, F.E. 1913–1939. Latvijas augstāko sēņu akvareļi. Rokraksts.

Kastaņu smilšbeka

Gyroporus castaneus

(Bull.: Fr.) Quél. (1886)

3.147. attēls. Kastaņu smilšbeka.
Foto: Inita Dāniele.

Morfoloģija un bioloģija. Kastaņu smilšbekas cepurīte ir 5–8 cm plata, sākumā pusapaļa, vēlāk plakani izliekta, oranžbrūna līdz kastaņbrūna, gluda, sausa, ar asu un viļņainu malu. Mīkstums balts līdz gaiši dzeltenīgs, griezumā krāsu nemaina, ar skābenu smaržu un rieksu garšu. Stobriņi sākumā balti, vēlāk iedzelteni, ar mazām, apaļām atverēm. Kātiņš 3–8 cm garš, 1,0–2,5 cm diametrā, cilindrisks, cepurītes krāsā vai nedaudz gaišāks. Sporas gludas, elipsoīdas, gaiši dzeltenīgas, birumrakstā bāli dzeltenas, 8–12 x 5–7 μm (Dāniele, Meiere 2020; Latvijas Daba 2022). Auglķermeņi parasti pa vienam vai nelielās grupās veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. Sastopama Eiropā, Ziemeļamerikā, vietām Āzijā, Dienvidamerikā, Āfrikā, Austrālijā (GBIF 2023). Eiropā novērota reti mērenajā un hemiboreālajā veģetācijas zonā (Knudsen, Vesterholt 2012). Latvijā sastopama reti. Pirmo reizi konstatējis F. E. Štolls 1935. gadā valsts ZR daļā, Moricsalā (Štolls 1913–1939). Līdz 2022. gadam zināmas 22 atradnes dažādos reģionos. Atbilstošos biotopos viennērīgi izplatīta visā valstī. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 45 846 km², apdzīvotā platība (AOO) ir 88 km². Par sugas izplatības pārmaiņām Latvijā nav ziņu, jo trūkst pētījumu.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Sugas Latvijas reģionālā populācija ir stabila, tomēr iespējama tās sarukšana piemērotu biotopu trūkuma dēļ. Pieaugušo indivīdu skaits nav zināms, bet visdrīzāk tas nepārsniedz 1000.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: smilšbeku Gyroporaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (VU 2019), Zviedrija (NT 2020), Somija (VU 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Galvenokārt ozolu, retāk arī priežu mikorizas sēne (Knudsen, Vesterholt 2012). Sastopama dažādos jauktos, galvenokārt vecos platlapju un priežu mežos.

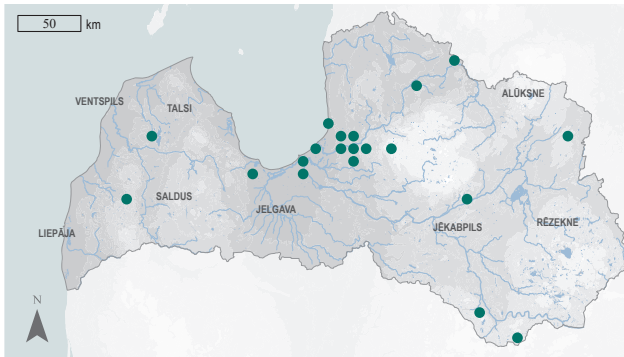
Izmantošana un tirdzniecība. Ēdama sēne, var tikt ievākta kopā ar citām stobriņu sēnēm. Retuma dēļ tirdzniecībā nenonāk.

Apdraudējums. Sugas izplatību ietekmē piemērotu biotopu – ozolu mežu – trūkums, vecu mežu īpatsvara mazināšanās. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā jāsaglabā. Apmēram puse atradņu atrodas ĪADT – dabas parkos “Piejūra” un “Silene”, Moricsalas un Krustkalnu dabas rezervātos, Gaujas un Ķemeru Nacionālajos parkos, dabas liegumā “Mazie Kangari”. Galvenie aizsardzības pasākumi saistīti ar sugai

piemērotu biotopu saglabāšanu. Jānovērš sēnes augļķermeņu ievākšana pārtikai, lai nemazinātu sporu izplatīšanās iespējas. Jāveic pētījumi par sugas reģionālās populācijas lielumu, izplatību un tendencēm, dzīves ciklu un ekoloģiju, sugai piemērotu biotopu tendencēm.

Autori: Inita Dāniele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.148. attēls. Kastaņu smilšbekas izplatība.

Summary

Chestnut bolete – *Gyroporus castaneus*. Grows in Europe, North America, parts of Asia, South America, and Africa. It is rare in Europe in the temperate and hemiboreal zones. It is rare in Latvia with 22 localities documented in different regions up to 2022. The EOO is 45,846 km², and the AOO – 88 km². No information is available on changes in the distribution due to a lack of research. The regional population is stable, but may be declining due to a lack of habitat. The number of mature individuals is unknown, but probably does not exceed 1,000. It is mycorrhizal, mainly with oak, and rarely with pine. It is found in mixed forests of various types, mainly old broadleaved, and pine forests. The distribution of the species is affected by the lack of suitable oak forests and the decline in the proportion of old forests. It is assessed as Vulnerable (VU) due to a very small regional population. It is a protected species in Latvia. The legal status of the species in Latvia must be maintained. About half of the localities are in the protected nature areas, such as the "Piejūra" and "Silene" Nature Parks, the Moricsala and Krustkalni Strict Nature Reserves, the Gauja and Ķemeri National Parks and the "Mazie Kangari" Nature Reserve. The main conservation measures are related to the preservation of suitable habitats. Harvesting of mushroom fruiting bodies for food should also be avoided in order not to reduce the possibility of spore dispersal. Research is needed on the regional population size, distribution and trends, life cycle and ecology of the species, and trends in habitats suitable for the species.

Literatūras saraksts

- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- GBIF 2023. *Gyroporus castaneus* (Bull.) Quél. in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/9133361> [skatīts 05.01.2023.].
- Knudsen, H., Vesterholt, J. (eds). 2012. Funga Nordica: Agaricoid, boletoid, clavarioid, cyphelloid and gastroid genera. Copenhagen: Nordsvamp, 1083.
- Latvijas Daba: sugu enciklopēdija 2022. Sēnes. <https://www.latvijasdaba.lv/senes/> [skatīts 11.04.2022.].
- Štolls, F.E. 1913–1939. Latvijas augstāko sēņu akvareļi. Rokraksts.

Raupjā tumšbeka

Porphyrellus porphyrosporus

(Fr.) E.-J. Gilb. (1931)

3.149. attēls. Raupjā tumšbeka.
Foto: Inita Dāniele.

Morfoloģija un bioloģija. Raupjās tumšbekas cepurīte ir 6–12 cm plata, sākumā pusapaļa, vēlāk izliekta, pelēkbrūna līdz tumši brūna, samtaina. Mikstums bālganpelēks, griezumā zilē vai sārtotās, ar “aptiekas” smaržu un nepatīkamu garšu. Stobriņi pelēkbrūni līdz dzeltenbrūni, atveres ievainojumu vietās kļūst zilganzaļas vai melnas. Kātiņš 5–12 cm garš, 1,0–2,5 cm diametrā, cepurītes krāsā, samtainas vai gludas. Sporas gludas, elipsoīdas, gaiši brūnas, birumrakstā sarkanbrūnas, 15–18 x 6–7 μm (Dāniele, Meiere 2020; Latvijas Daba 2022). Auglķermeņi parasti nelielās grupās veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. Sastopama Eiropā, Ziemeļamerikā, Austrumāzijā, Austrālijā (GBIF 2024). Eiropā novērota reti mērenajā un hemiboreālajā veģetācijas zonā (Knudsen, Vesterholt 2012). Latvijā atrasta reti. Pirmo reizi konstatējis A. Amoliņš 1971. gadā Pierīgā, Doles salā (Lūkins 1978). Mūsdienās zināmas 22 atradnes, galvenokārt Rietumlatvijā. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 23 548 km², apdzīvotā platība (AOO) ir 88 km². Par sugas izplatības pārmaiņām Latvijā nav datu pētījumu trūkuma dēļ.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušu indivīdu skaits, iespējams, nepārsniedz 1000.

Biotopi un ekoloģija. Lapu koku (ozolu, liepu, dižskābaržu, lazdu) mikorizas sēne. Eiropā aug lapu koku un jauktos mežos, skābās augsnēs (Knudsen, Vesterholt 2012). Latvijā

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Porphyrellus pseudoscaber* (Sacc.) Sing.

Dzimta: beku Boletaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (CR 2019), Lietuva (VU 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 1. kat. (1996).

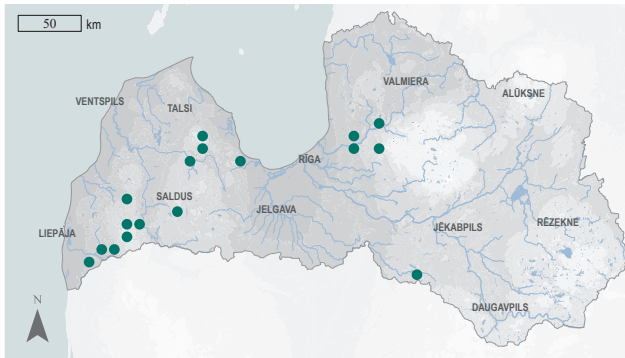
sastopama dažādos, pārsvarā vecos lapu koku mežos.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Galvenais apdraudējums sugas izplatībai – vecu lapu koku mežu īpatsvara mazināšanās. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir neliela reģionālā populācija.

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā, iespējams, jāpārskata. Apmēram puse atradņu atrodas ĪADT – Gaujas Nacionālajā parkā, dabas parkos “Talsu pauguraine” un “Abavas senleja”, dabas liegumos “Dunika” un “Ruņupes ieleja”. Jāveic pētījumi par Latvijas reģionālās populācijas lielumu, izplatību un tendencēm, dzīves ciklu un ekoloģiju.

Autori: Inita Dāniele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.150. attēls. Raupjās tumšbekas izplatība.

Summary

Dusky bolete – *Porphyrellus porphyrosporus*. Found in Europe, North America, East Asia, and Australia. It is rare in Europe, in temperate and hemiboreal zones. It is rare in Latvia; currently 22 localities are known, mainly in Western Latvia. The EOO is 23,548 km², and the AOO – 88 km². No information is available on distribution changes due to a lack of studies; insufficient data on the regional population size and changes. The number of mature individuals probably does not exceed 1,000. It is mycorrhizal with deciduous trees (oak, lime, beech, hazel). In Europe, it grows in deciduous and mixed forests on acidic soils. In Latvia, it is found in a variety of deciduous, mainly old forests. The main threat is the decline in the proportion of old deciduous forests. It is assessed as Vulnerable (VU) due to a small regional population. It is a protected species in Latvia; its legal status for protection may be reviewed. About half of the localities are in protected nature areas – the Gauja National Park, the “Talsu pauguraine” and “Abavas senleja” Nature Parks, the “Dunika” and “Ruņupes ieleja” Nature Reserves. Research is needed on the size, distribution and trends, life cycle and ecology of the Latvian regional population.

Literatūras saraksts

- Dānīle, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- GBIF 2024. *Porphyrellus porphyrosporus* (Fr.) E.-J. Gilbert in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/2524797> [28.03.2024].
- Knudsen, H., Vesterholt, J. (eds). 2012. Funga Nordica: Agaricoid, boletoid, clavarioid, cyphelloid and gastroid genera. Copenhagen: Nordsvamp, 1083.
- Latvijas Daba: sugu enciklopēdija 2022. Sēnes. <https://www.latvijasdaba.lv/senes/> [skatīts 11.04.2022.].
- Lūkins, V. 1978. Bekas. Liesma, 68.

Milzu dižvālene
Clavariadelphus pistillaris
(L.) Donk (1933)

3.151. attēls. Milzu dižvālene.
Foto: Inita Dāniele.

Morfoloģija un bioloģija. Milzu dižvālenes auglķermeņi ir vāsesveida, līdz 10–20 cm augsti, 2–6 cm plati, sākumā citrondzelteni, vēlāk netīri dzeltenbrūni. Ievainojumu vietas iekrāsojas sarkanbrūnas. Mīkstums balts, nedaudz rūgts, sākumā stingrs, tad mīksts, sūkļains. Sporas bezkrāsainas, birumrakstā baltas, eliptiskas, 11–12 x 6–7 μm (Dāniele, Meiere 2020). Auglķermeņi pa vienam vai nelielās grupās veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. Sastopama Eiropā, Ziemeļamerikā, Āzijā (GBIF 2023). Latvijā novērota samērā reti. Pirmo reizi minēta 1954. gadā, atrasta dažādās vietās, piemēram, Lielplatonē, Inčukalnā (Pučko 1954). Līdz 2022. gadam zināmas 20 atradnes dažādos reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 60 806 km², apdzīvotā platība (AOO) ir 80 km². Par sugas izplatības pārmaiņām Latvijā nav ziņu, jo trūkst pētījumu.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Trūkst datu par sugas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām Latvijā. Pieaugušu indivīdu skaits, iespējams, nepārsniedz 250.

Biotopi un ekoloģija. Nedzīvās zemsegas un augsnes saprotrofs, arī mikorizas (galvenokārt ozolu vai apšu) sēne. Eiropā sastopama bieži – dižskābaržu mežos kaļķainās augsnēs (Breitenbach, Kraenzlin 1986). Latvijā sastopama nelielās grupās lapu koku un jauktos mežos uz augsnes.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Citi biežāk lietotie nosaukumi: Herkulesa dižvālene.

Dzimta: dižvāleņu Clavariadelphaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Lietuva (VU 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

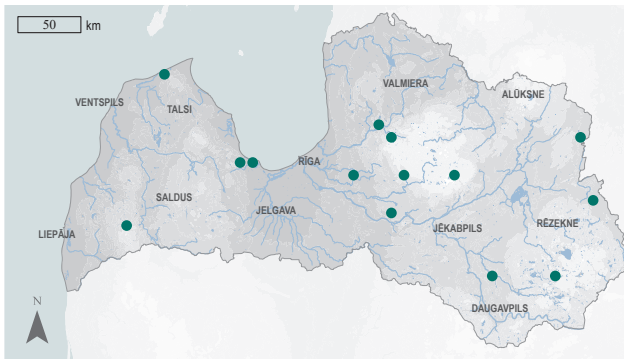
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (1996).

Apdraudējums. Sugu galvenokārt ietekmē mežizstrāde un koksnes ieguve, kā arī vecu mežu īpatsvara mazināšanās. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga. Sugas aizsardzības juridisko statusu Latvijā iespējams pārskatīt. Suga sastopama ĪADT – Gaujas un Slīteres Nacionālajos parkos, dabas liegumos “Lielie Kangari” un “Aizkraukles purvs un meži”. Aizsardzības pasākumi galvenokārt saistīti ar piemērotu biotopu – lapu koku mežu – saglabāšanu. Jāveic papildu pētījumi par sugas sastopamību, ekoloģiju, apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Inita Dāniele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.152. attēls. Milzu dižvālenes izplatība.

Summary

Giant club – *Clavariadelphus pistillaris*. Found in Europe, North America, and Asia, but rare in Latvia with 20 localities discovered in various regions by 2022. EOO 60,806 km², and AOO 80 km². No information is available on changes in distribution due to a lack of research. Data on the regional population size and changes are lacking. The number of mature individuals probably does not exceed 250. It is a litter and soil saprotroph, also mycorrhizal, mainly with oak and aspen. Common in Europe – in beech forests. In Latvia, it occurs in small groups on soil in deciduous and mixed forests. The species is mainly affected by logging, as well as by the reduction in the proportion of old-growth forests. It is assessed as Vulnerable (VU) due to a very small regional population. It is a protected species in Latvia. The legal conservation status of the species in Latvia may be reviewed, and it is possible that no further protection is necessary. The species is found in protected nature areas such as the Gauja and Slītere National Parks, and the "Lielie Kangari" and "Aizkraukles purvs un meži" Nature Reserves. The conservation measures are mainly related to the preservation of suitable habitats – deciduous forests. Further studies are needed on the species' occurrence, ecology and threats.

Literatūras saraksts

- Breitenbach, J., Kraenzlin, F. 1986. Fungi of Switzerland 2: Aphyllophorales (non-gilled fungi), Mycological Society of Luzerne, 416.
- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- GBIF 2023. *Clavariadelphus pistillaris* (L.) Donk in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/2521391> [skatīts 03.01.2023.].
- Pučko, A. 1954. Latvijas PSR sēņu noteicējs. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība, 203.

Nošķeltā dižvālene

Clavariadelphus truncatus

Donk (1933)

3.153. attēls. Nošķeltā dižvālene.
Foto: Vēsma Vijupe, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Nošķeltās dižvālenes auglķermeņi ir lieli, 7–12 cm augsti, sākumā vālesveida, oranždzeltēni, vēlāk vālesveida ar plakanu, it kā nošķeltu galu ar rievainām malām, dzeltēni līdz dzeltenbrūni. Mikstums gaišs, vēlāk brūngans, ar maigu garšu un patīkamu smaržu. Sporas bezkrāsainas, birumrakstā gaiši okerdzeltenas, eliptiskas, ar pilieniem, 10–13 x 6–7,5 μm (Dāniele, Meiere 2020). Auglķermeņi pa vienam vai nelielās grupās veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. Sastopama Eiropā, Ziemeļamerikā, Āzijā, Āfrikā (GBIF 2023). Eiropā novērota samērā reti, galvenokārt nemorālajā dabas zonā. Latvijā sastopama reti. Pirmo reizi konstatējis V. Lūkins 1979. gadā Rietumlatvijā, Tukuma apkārtnē, Sēmē (Lūkins 1982). Vidzemē (Līgatnes apkārtnē) suga atrasta tikai vienu reizi 1988. gadā. Līdz 2022. gadam zināmas 15 atradnes, galvenokārt Kurzemē. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 11 306 km², apdzīvotā platība (AOO) ir 60 km². Par sugas izplatības pārmaiņām Latvijā nav ziņu, jo trūkst pētījumu.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Trūkst datu par sugas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām Latvijā. Pieaugušu indivīdu skaits, iespējams, nepārsniedz 1000.

Biotopi un ekoloģija. Nedzīvās zemsegas un augsnes saprotrofs, arī skujkoku mikorizas sēne. Eiropā sastopama skujkoku un jauktos mežos kaļķainās augsnēs (Breitenbach, Kraenzlin 1986). Latvijā tā aug nelielās grupās uz augsnes skujkoku vai jauktos mežos.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: dižvāleņu Clavariadelphaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

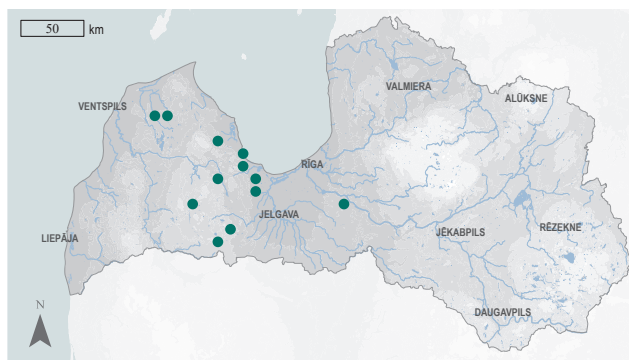
LSG iepriekšējie izdevumi: 1. kat. (1996).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugas izplatību galvenokārt ietekmē mežizstrāde un koksnes ieguve, kā arī vecu mežu īpatsvara mazināšanās. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga. Sugas aizsardzības juridisko statusu Latvijā var pārskatīt; iespējams, ka tās turpmāka aizsardzība nav nepieciešama. Sastopama ĪADT, piemēram, Ķemeru Nacionālajā parkā. Lielākā daļa atradņu atrodas ārpus aizsargajām teritorijām. Aizsardzības pasākumi galvenokārt saistīti ar piemērotu biotopu – skujkoku mežu – saglabāšanu. Jāveic papildu pētījumi par sugas sastopamību, ekoloģiju, apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Inīta Dāniele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.154. attēls. Nošķeltās dižvālenes izplatība.

Summary

Truncated club – *Clavariadelphus truncatus*. Occurs in Europe, North America, Asia, and Africa. It is relatively rare in Europe, and mainly found in the nemoral zone. Rare in Latvia. As of 2022, 15 localities are known, mainly in the Kurzeme region. EOO 11,306 km², and AOO 60 km². There's no information available on changes in distribution due to a lack of studies. Data on the regional population size and changes in Latvia are lacking. The number of mature individuals probably does not exceed 1,000. It is a litter and soil saprotroph, also mycorrhizal with conifers. In Latvia, as elsewhere in Europe, it grows on soil in coniferous or mixed forests. The main threats are logging and a decrease in the proportion of old-growth forests. It is assessed as Vulnerable (VU) due to a very small regional population. It is a protected species in Latvia. The legal status of the species in Latvia may be reviewed; it may not require further protection. It is found in protected nature areas such as the Ķemeri National Park, but most localities are outside these areas. The conservation measures are mainly related to the preservation of suitable habitats – coniferous forests. Further research is needed on the distribution, ecology and threats.

Literatūras saraksts

- Breitenbach, J., Kraenzlin, F. 1986. Fungi of Switzerland 2: Aphyllophorales (non-gilled fungi), Mycological Society of Luzerne, 416.
- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- GBIF 2023. *Clavariadelphus truncatus* Donk in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/2521401> [skatīts 03.01.2023.].
- Lūkins, V. 1982. Latvijas Republikā pirmo reizi reģistrētās augstākās sēnes. Mežsaimn. un Mežrūpn., Nr. 3.

Violetā cūkause

Gomphus clavatus

(Pers.) Gray (1821)

3.155. attēls. Violetā cūkause.
Foto: Ilze Ķuze.

Morfoloģija un bioloģija. Violetās cūkauses auglķermeņi ir lieli, līdz 15–17 cm augsti, gaļīgi, drukni, sākumā violeti, vēlāk sārti violeti līdz brūngani vai iedzelteni, sākumā piltuvveidīgi ar plakanu virsmu, kas ar laiku kļūst krokaina un ieliecas, un viļņotām malām. Mikstums gaišs, ar maigu vai nedaudz rūgtu garšu. Himenofors ar dzīslām, kas vietām savienojas un zarojas. Sporas eliptiskas, kārpainas, birumrakstā dzeltenas, 10,0–15,5 x 4–7 μm (Dāniele, Meiere 2020). Auglķermeņi ceros, reizēm ceri “raganu apļos”, veidojas vasaras beigās un rudenī.

Izplatība. Sastopama Eiropā, Ziemeļamerikā, vietām Āzijā, arī Madagaskarā (GBIF 2024). Eiropas R, A un Z daļā sastopama galvenokārt zemienēs, centrālajā daļā – kalnu reģionos. Latvijā atrasta samērā reti. Pirmo reizi konstatēta 1914. gadā Vidzemē, Plānupē (Štolls 1913–1939). Līdz 2022. gadam zināmas 34 atradnes dažādos valsts reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 34 235 km², apdzīvotā platība (AOO) ir 136 km². Par sugas izplatības pārmaiņām Latvijā nav ziņu, jo trūkst pētījumu.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Latvijā reģionālā populācija ir stabila, tomēr nav datu par tās pārmaiņām. Pieaugušu indivīdu skaits, iespējams, nepārsniedz 1000.

Biotopi un ekoloģija. Skujkoku un platlapju (ozolu, dižskābaržu) mikorizas sēne (Fraiture, Otto 2015). Sastopama dažādos, galvenokārt vecos saimnieciskās darbības maz ietekmētos mežos.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Citi biežāk lietotie nosaukumi: violetais cūkausis.

Dzimta: cūkaušu Gomphaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (VU 2019), Zviedrija (VU 2020).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

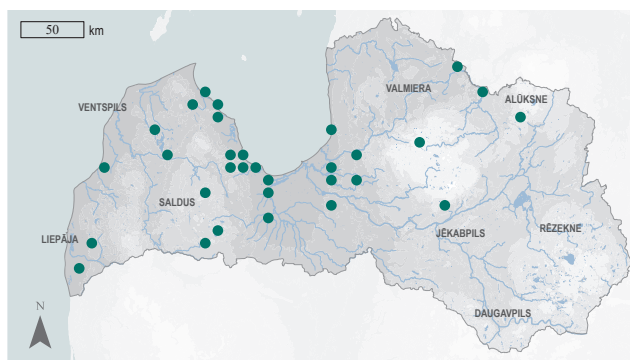
Aizsardzības statuss Latvijā: IAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 1. kat. (1996).

Apdraudējums. Sugas sastopamību ietekmē biotopu izmaiņas, piemēram, intensīva mežizstrāde un koksnes ieguve (vecu dzīvu koku izvākšana, kailcirtes, u. c.), pārveidošana par cita veida mežu, ieskaitot monokultūras, mežu apsaimniekošana, samazinot vecu mežu īpatsvaru. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā jāsaglabā. Konstatēta ĪADT, piemēram, Gaujas Nacionālajā parkā. Lielākā daļa atradņu atrodas ārpus ĪADT. Sugas aizsardzībai nepieciešams saglabāt tai piemērotus biotopus – saimnieciski maz ietekmētus mežus. Jāveic pētījumi par Latvijas reģionālās populācijas lielumu, izplatību un tendencēm, sugas dzīves ciklu un ekoloģiju, sugai piemērotu biotopu tendencēm.

Autori: Inīta Dāniele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.156. attēls. Violetās cūkauses izplatība.

Summary

Pig's ears – *Gomphus clavatus*. Distributed across Europe, North America, parts of Asia, and Madagascar. In western, eastern and northern Europe, it is found mainly in lowland areas, while in central Europe it is found in mountainous regions. It is rather rare in Latvia with 34 localities documented in various regions up to 2022. The EOO is 34,235 km², and the AOO – 136 km². No information is available on changes in the distribution due to a lack of studies. The regional population is stable, but there are insufficient data on its changes. The number of mature individuals probably does not exceed 1,000. It is mycorrhizal with conifers (pine and spruce) and broadleaves (oak and beech). It occurs in a wide variety of forests, mainly old forests with little impact from economic activities. The species is affected by habitat changes such as logging (removal of old living trees, clear-cutting, etc.), conversion to other types of forest including monocultures, and forest management that reduces the proportion of old forests. It is assessed as Vulnerable (VU) due to a very small regional population. It is a protected species in Latvia. The legal status of the species in Latvia must be maintained. It is found in the protected nature areas, e.g. the Gauja National Park, but most localities are outside these areas. The conservation of the species requires the preservation of suitable habitats – undisturbed forests. Research is needed on the size, distribution and trends of the Latvian regional population, the life cycle and ecology of the species, and trends in suitable habitats for the species.

Literatūras saraksts

- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- Fraiture, A., Otto, P. (eds). 2015. Distribution, ecology and status of 51 macromycetes in Europe – Results of the ECCF Mapping Programme. Meise. Botanic Garden Meise, 247.
- GBIF 2024. *Gomphus clavatus* (Pers.) Gray in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/5238786> [skatīts 28.03.2024.].
- Štolls, F.E. 1913–1939. Latvijas augstāko sēņu akvareļi. Rokraksts.

Krokainā kazbārde

Sparassis crispa

(Wulfen) Fr. (1821)

3.157. attēls. Krokainā kazbārde.
Foto: Inita Dāniele.

Morfoloģija un bioloģija. Krokainās kazbārdes auglķermeņi ir čemurveida, līdz 40 cm plati, sastāv no gludām, plakanām daivām ar krokainām malām un gludu apakšpusi. Daivas gaišas, krēmkrāsas vai dzeltenīgas, samērā trauslas. Sporas gaišas, birumrakstā krēmkrāsas, eliptiskas, 5–7 x 3,5–5,0 μm (Dāniele, Meiere 2020). Auglķermeņi parasti pa vienam veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. Sastopama Eiropā, Ziemeļamerikā, Āzijā, vietām Dienvidamerikā, Austrālijā. Eiropā konstatēta samērā bieži gan nemorālajā, gan boreālajā dabas zonā (GBIF 2024). Latvijā sastopama samērā reti. Pirmo reizi konstatēta 1932. gadā Vidzemē, Siguldā (Štolls 1913–1939). Mūsdienās zināma 121 atradne dažādos valsts reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 59 750 km², apdzīvotā platība (AOO) ir 464 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušu indivīdu skaits, iespējams, nepārsniedz 1000.

Biotopi un ekoloģija. Priežu sakņu parazīts, arī koksnes saprotrofs. Sastopama skujkoku, galvenokārt priežu, mežos pie vecu priežu pamatnes.

Izmantošana un tirdzniecība. Mazpazīstama ēdamā sēne. Nav ziņu par nonākšanu tirdzniecībā.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: kazbāržu Sparassidaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (VU 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

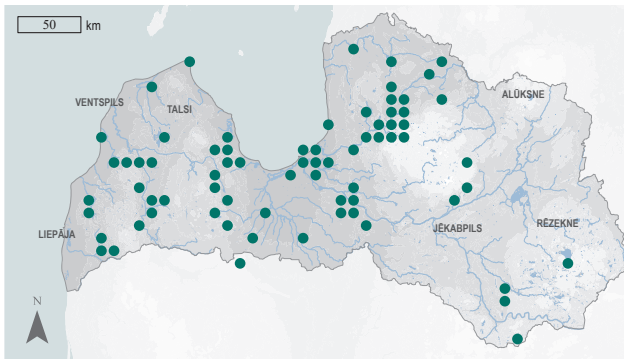
Aizsardzības statuss Latvijā: IAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (1996).

Apdraudējums. Sugas izplatību ietekmē vecu priežu mežu īpatsvara mazināšanās. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir neliela reģionālā populācija Latvijā.

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā jāsaglabā. Sastopama ĪADT – Gaujas un Ķemeru Nacionālajos parkos, dabas parkos “Piejūra” un “Tērvete” u. c. Sugas aizsardzībai jāsaglabā veci priežu meži un vecās priedes jauktajos mežos. Jāveic pētījumi par Latvijas reģionālās populācijas lielumu, izplatību un tendencēm, dzīves ciklu un ekoloģiju.

Autori: Inita Dāniele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.158. attēls. Krokainās kazbārdes izplatība.

Summary

Cauliflower mushroom – *Sparassis crispa*. Spread across Europe, North America, Asia, parts of South America, and Australia. In Europe, it is relatively common in both the nemoral and boreal zones. It is relatively rare in Latvia; 121 localities are known in different regions. EOO 59,750 km², and AOO 464 km². There are insufficient data on the regional population size and changes. The number of mature individuals probably does not exceed 1,000. It is a root parasite of pines, and a wood saprotroph. It is found in coniferous forests, mainly pine forests, at the base of old pine trunks. The species distribution is affected by the decline in the proportion of old pine forests. It is assessed as Vulnerable (VU) due to a small regional population. It is a protected species in Latvia; the legal status of the species needs to be maintained. It occurs in protected nature areas, such as the Gauja and Ķemeri National Parks, and the "Piejūra" and "Tērvete" Nature Parks. For the protection of species, it is necessary to preserve old pine forests and old pines in mixed forests. Studies on the size, distribution and trends, life cycle and ecology of the Latvian regional population are needed.

Literatūras saraksts

- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- GBIF 2024. *Sparassis crispa* (Wulfen) Fr. in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/2550247> [skatīts 28.03.2024.].
- Štolls, F.E. 1913–1939. Latvijas augstāko sēņu akvareļi. Rokraksts.

Apmalotā zemeszvaigzne

Geastrum coronatum

Pers. (1801)

3.159. attēls. Apmalotā zemeszvaigzne.
Foto: Diāna Meiere.

Morfoloģija un bioloģija. Apmalotās zemeszvaigznes auglķermeņi ir 4–5 (11) cm plati. Eksoperīdijs saplīst gandrīz līdz vidum 7–10 (12) nevienādās, nosmailotās, trauslās daivās, kuras ir ielocītas tikai galotnēs. No ārpuses tās ir gludas, bez pielīpušām augsnes daļiņām. Svaiga virspuse ir tumšbrūna, izžuvusi – pelēka, gluda vai saplaisājusi. Endoperīdijs līdz 2,5 cm augsts un 2–3 cm plats, lodveida vai otrādi olveida, no virspuses nedaudz saplacināts, virsma gandrīz gluda; ar kātiņu un apofizi, pelēks, retāk gaiši līdz tumšbrūns. Jauns var būt ar miltainu apsarmi. Kātiņš līdz 4 mm garš un līdz 6 mm resns. Peristoms nedaudz izvirzīts, konisks, šķiedrains, zīdaini skropstains, bieži gaišāks par eksoperīdiju, ar skaidri norobežotu gredzenveida pagalmu, retāk bez tā. Sporas lodveida, kārpainas, melnbrūnas, 4–5 μm . Kapilīcija hifas nezarotas, gaišbrūnas, 4–6 μm resnas, galos sašaurinātas (Sunhede 1989; Jeppson et al. 2013; Dāniele, Meiere 2020). Suga ir daudzgadīga, auglķermeņi viengadīgi, veidojas rudenī, bet var saglabāties līdz nākamajai sezonai.

Izplatība. Kosmopolitiska suga, sastopama gan ziemeļos, gan dienvidu puslodē. Eiropā izplatīta mērenajā un boreālajā veģetācijas zonā. Latvijā sastopama reti. Pirmo reizi minēta F. E. Šolla akvareļos pirms apmēram 100 gadiem (Šolls 1913–1939). Mūsdienās ir zināmas astoņas atradnes dažādos reģionos, visvairāk valsts centrālajā daļā. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 8607 km², apdzīvotā platība (AOO) ir 32 km².

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: zemeszvaigžņu Geastraceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (EN 2019), Zviedrija (NT 2020).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 17. Cits, 14.4. Lauku sētas un dārzi, 14.5. Urbānas teritorijas.

Draudi: 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (1996).

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Aprēķinātais pieaugušu indivīdu skaits ir aptuveni 450.

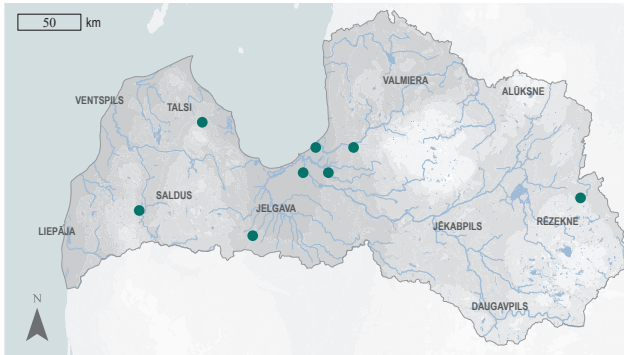
Biotopi un ekoloģija. Augsnes saprotrofs. Aug ar slāpekli bagātās vai kaļķainās augsnes lapu koku un skujkoku mežos, parkos, dārzos, reizēm uz veciem skudru pūžņiem. Retāk sastopama atklātās ainavās. Latvijā zināmās atradnes ir lielākoties antropogēnā vidē, parkos, apstādījumos.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugu var apdraudēt tai piemērotu biotopu izmaiņas, piemēram, pārveidošana vai antropogēnās slodzes (nomīdīšana) pieaugums tās atradnēs. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga. Tās aizsardzības juridisko statusu ir iespējams pārskatīt. Sugas atradnes atrodas galvenokārt ārpus ĪADT, pārsvarā antropogēnā vidē. Lai sugu saglabātu, nedrīkst pārveidot tās atradnes, kā arī jāsaglabā tās auglķermeņi. Jāveic papildpētījumi par sugas sastopamību, ekoloģiju, apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Diāna Meiere*.

3.160. attēls. Apmalotās zemeszaigznes izplatība.

Summary

Crowned earthstar – *Geastrum coronatum*. A cosmopolitan species. In Europe, it is found in the temperate and boreal vegetation zones. It is rare in Latvia, with currently 8 known localities, mainly in the central part of the country. The EOO is 8,607 km², and the AOO – 32 km². No information is available on changes in the distribution of the species due to a lack of studies; no data on the regional population size and changes. The estimated number of mature individuals is 450. A soil saprotroph, it grows in nitrogen-rich or calcareous soils in deciduous and coniferous forests, parks, gardens, sometimes on old anthills. In Latvia, it is mostly found in anthropogenic environments, in parks and green spaces. It is threatened by changes in suitable habitats, such as conversion or increased anthropogenic pressure (trampling). It is assessed as Vulnerable (VU) due to its small regional population. It is a protected species in Latvia. The legal status of the species may be reviewed. Most localities are outside of protected nature areas. To preserve the species, its habitats must not be altered, and its fruiting bodies must be preserved. Additional research is needed on the species' occurrence, ecology and threats.

Literatūras saraksts

- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- Jeppson, M., Nilsson, R.H., Larsson, E. 2013. European earthstars in Geastraceae (Geastrales, Phallomycetidae) – a systematic approach using morphology and molecular sequence data. *Syst. Biodivers.*, 11(4): 437–465.
- Sunhede, S. 1989. Geastraceae (Basidiomycotina): morphology, ecology and systematics with special emphasis on the North European species. Oslo: Fungiflora, 536 pp.
- Štolls, F.E. 1913–1939. Latvijas augstāko sēņu akvareļi. Rokraksts.

Biezstaru zemeszvaigzne

Geastrum michelianum

(Sacc.) W. G. Sm. (1873)

3.161. attēls. Biezstaru zemeszvaigzne.
Foto: Diāna Meiere.

Morfoloģija un bioloģija. Biezstaru zemeszvaigznes atvērušies auglķermeņi ir 6–12 cm plati. Eksoperīdijs biezs, saplīst 3–10, bet lielākai daļai 5–8 gaišbrūnās vai brūnās daivās. Endoperīdijs sēdošs, saplacināti lodveida, 5–10 (12) cm plats, gluds, pelēcīgs līdz gaišbrūns. Parasti auglķermeņos starp eksoperīdiju un endoperīdiju veidojas nesaplīsusi apkakle. Tā ir līdz 5 mm bieza, baltgana līdz netīri balta, vēlāk bešā krāsā, brūna līdz tumšbrūna. Peristoms skaidri norobežots, sākumā zidaini tūbains, vēlāk nedaudz krokains, pie pamatnes līdz 14 mm plats, ar relatīvi lielu atveri. Sporas lodveida, brūnas, 4,5–6,2 μm platas, ar 0,7–1,0 μm garām kārpīņām (Sunhede 1989; Jeppson et al. 2013; Dāniele, Meiere 2020; Latvijas Daba 2022). Suga ir daudzgadīga, auglķermeņi viengadīgi, bet saglabājas visu gadu. Aktīvi veidojas no vasaras līdz rudenim.

Izplatība. Kosmopolitiska suga. Eiropā un Ziemeļamerikā bieži sastopama suga, kas aug dažādās dabas zonās. Latvijā sastopama ļoti reti. Pirmo reizi konstatēta 1974. gadā Tērvetes apkārtnē. Mūsdienās zināmas deviņas atradnes, pārsvarā valsts centrālajā daļā. Sastopamības apgabals (EOO) ir 8291 km², un apdzīvotā platība (AOO) ir 36 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušo indivīdu skaits ir aptuveni 500.

Biotopi un ekoloģija. Saprotrofa suga. Aug ar lakstaugiem bagātos mežos, priekšroku dod kaļķainām augsnēm, nereti trupošu koku

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Geastrum triplex* Jungh.

Dzimta: zemeszvaigžņu Geastraceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2022.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Lietuva (VU 2021), Igaunija (NT 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 17. Cits, 14.5. Urbānas teritorijas.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 1. kat. (1996).

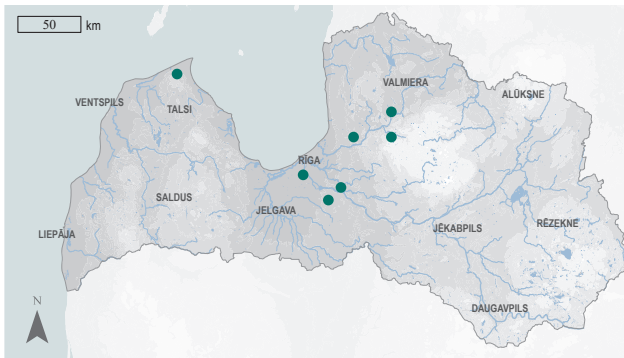
vai skudru pūžņu tuvumā, parkos un citās antropogēni ietekmētās teritorijās. Parasti aug zem lapu kokiem, lapu nobirās.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugu apdraud tai piemērotu biotopu izmaiņas, piemēram, kailcirtes, augtenes eitrofikācija vai paskābināšanās, kā arī pārmērīga parku un dārzu sakopšana – nobiru izvākšana. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga, tās aizsardzības juridisko statusu iespējams pārskatīt. ĪADT – Gaujas un Slīteres Nacionālajos parkos – atrodas ap 10% sugas reģionālās populācijas. Sugas atradnēs vēlams saglabāt līdzšinējo apsaimniekošanu. Jāveic pētījumi par sugas sastopamību, ekoloģiju un apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Diāna Meiere*, Inita Dāniele.

3.162. attēls. Biezstaru zemeszvaigznes izplatība.

Summary

Collared earthstar – *Geastrum michelianum*. A cosmopolitan species. In Europe and North America, it is considered a common species growing in various natural zones, but it is rare in Latvia, with nine known localities, mostly in the central part of the country. The EOO is 8,291 km², and the AOO – 36 km². There are insufficient data on the regional population size and changes; the number of mature individuals is about 500. A saprotrophic species. It grows in herb-rich deciduous forests, prefers calcareous soils, often found near decaying trees or anthills, in parks and other anthropogenic areas, usually under deciduous trees, in leaf litter. The species is threatened by habitat changes such as clearcutting, soil eutrophication or acidification, and excessive management of parks and gardens, such as leaf litter removal (leaf raking). It is assessed as Vulnerable (VU) due to its very small regional population. A protected species in Latvia. Its legal status may be reviewed. A small part (about 10%) of the species' regional population is found in protected nature areas such as the Gauja and Slītere National Parks. For the conservation of the species, it is preferable to maintain existing management in the species localities. Research is needed on the occurrence, ecology and threats to the species.

Literatūras saraksts

- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- Jeppson, M., Nilsson, R.H., Larsson, E. 2013. European earthstars in Geastraceae (Geastrales, Phallomycetidae) – a systematic approach using morphology and molecular sequence data. *Syst. Biodivers.*, 11(4): 437–465.
- Latvijas Daba: sugu enciklopēdija 2022. Sēnes. <https://www.latvijasdaba.lv/senes/> [skatīts 11.04.2022.].
- Sunhede, S. 1989. Geastraceae (Basidiomycotina): morphology, ecology and systematics with special emphasis on the North European species. Oslo: Fungiflora, 536.

Sikā zemeszvaigzne

Geastrum minimum

Schwein. (1822)

3.163. attēls. Sikā zemeszvaigzne.
Foto: Ilze Kuze.

Morfoloģija un bioloģija. Sikā zemeszvaigzne ir viena no mazākajām zemeszvaigznēm Latvijā. Atvērušies auglķermeņi 1,5–3,0 cm plati. Eksoperīdijs parasti saplīst līdz vidum 5–9 galotnē nosmailotās daivās. To virspuse pelēkbalta, pelēka, arī smilškrāsā, sairstot gandrīz balta. Endoperīdijs olveidīgs, 0,9–1,2 cm augsts un 0,8–1,0 cm plats, ar kātiņu, apofīzi, balts, baltgans vai brūngans, svaigs – ar sīkiem skābeņskābā kalcija kristāliem. Kātiņš ar apofīzi, peristoms konisks, šķiedrains, pie atveres skropstains. Sporas brūnas, lodveida, 4,5–5,5 μm (Sunhede 1989; Jeppson et al. 2013; Dāniele, Meiere 2020; Latvijas Daba 2022). Suga ir daudzgadīga, auglķermeņi viengadīgi, veidojas rudenī, bet var veiksmīgi saglabāties līdz nākamajai sezonai.

Izplatība. Kosmopolitiska suga. Eiropas ziemeļos izplatība sasniedz arktiskos reģionus. Latvijā sastopama reti. Pirmo reizi konstatēta 1915. gadā Rīgā, Nordeķos (Štolls 1913–1939). Mūsdienās zināmas vairāk nekā 20 atradnes dažādos reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 35 841 km², un apdzīvotā platība (AOO) ir 92 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušu indivīdu skaits ir aptuveni 80. Vairākās šobrīd zināmajās atradnēs sezonā ir liels auglķermeņu skaits.

Biotopi un ekoloģija. Augsnes saprotrofs. Aug priežu mežos, sausos kaļķainos zālajos, smilšainās stepēs, sausās arktiski-alpīnās

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: zemeszvaigžņu Geastraceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: –.

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 13.3. Piekrastes smilšu kāpas, 17. Cits, 14.4. Lauku sētas un dārzi, 14.5. Urbānas teritorijas.

Draudi: 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1996).

vietās. Latvijā konstatēta sausos, priežu mežos smilšainās augsnēs, kāpu smiltajos, arī iekšzemes kāpās.

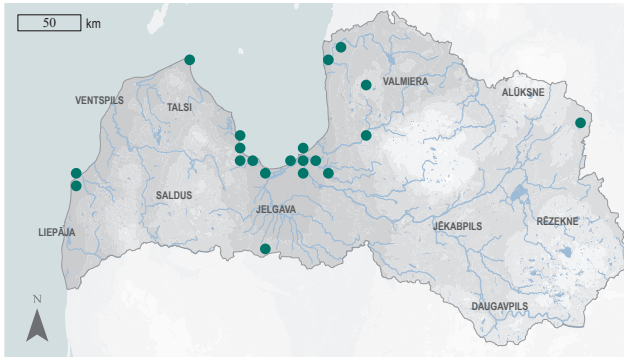
Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugu apdraud tai piemērotu biotopu izmaiņas, piemēram, antropogēnās slodzes (nomīdīšana) pieaugums kāpās. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga, tās aizsardzības juridisko statusu jāsaģlabā. Apmēram trešdaļa no reģionālās populācijas atrodas ĪADT, piemēram, Ķemeru Nacionālajā parkā, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā un citās. Daļu atradņu pasargā to atrašanās krasta kāpu aizsargjoslā. Aizsardzības pasākumi galvenokārt saistīti ar piemērotu biotopu (kāpu un priežu mežu smilšainās augsnēs) aizsardzību, īpašu uzmanību pievēršot zem-

sedzei un tās saglabāšanai. Jāveic pētījumi par sugas sastopamību, ekoloģiju un apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Diāna Meiere*, Inita Dāniele.

3.164. attēls. Sīkās zemeszvaigznes izplatība.

Summary

Tiny earthstar – *Geastrum minimum*. A cosmopolitan species. In Europe, its distribution reaches the Arctic regions, but it is rare in Latvia with more than 20 known localities in different regions. EOO 35,841 km², and the AOO – 92 km². There is a lack of data on the regional population size and changes. The number of mature individuals is about 80. It is a soil saprotroph, which grows in pine forests, dry calcareous grasslands, sandy steppes, and dry arctic-alpine sites. It is found in Latvia in dry pine forests on sandy soils, in coastal, and inland dunes. The species is threatened by habitat changes, e.g. increased anthropogenic pressure (trampling) in dunes. It is assessed as Vulnerable (VU) due to its very small regional population. A protected species in Latvia. The legal status of the species must be maintained. About one-third of the regional population is found in protected nature areas, e.g. the Ķemeri National Park, the North Vidzeme Biosphere Reserve, etc. The conservation measures are mainly related to the protection of suitable habitats, with emphasis on the conservation of the ground cover. Research is needed on the distribution, ecology and threats to the species.

Literatūras saraksts

- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- Jeppson, M., Nilsson, R.H., Larsson, E. 2013. European earthstars in Geastraceae (Geastrales, Phallomycetidae) – a systematic approach using morphology and molecular sequence data. *Syst. Biodivers.*, 11(4): 437–465.
- Latvijas Daba: sugu enciklopēdija 2022. Sēnes. <https://www.latvijasdaba.lv/senes/> [skatīts 11.04.2022.].
- Sunhede, S. 1989. Geastraceae (Basidiomycotina): morphology, ecology and systematics with special emphasis on the North European species. Oslo: Fungiflora, 536.
- Štolls, F.E. 1913–1939. Latvijas augstāko sēņu akvareļi. Rokraksts.

Pundura zemeszvaigzne

Geastrum schmidelii

Vittad. (1842)

3.165. attēls. Pundura zemeszvaigzne.
Foto: Irene Andersson, CC BY-SA 3.0.

Morfoloģija un bioloģija. Pundura zemeszvaigznes atvērušies auglķermenī ir tikai 1–3 cm plati. Eksoperīdijs plāns, ādains, gandrīz līdz pusei saplīst 5–8 nevienādās nosmailotās daivās, kuru galotnes ielokās zem auglķermeņa. Daivu iekšpuse gluda, retāk saplaisājusi, no gaišbrūni dzeltenas ar brūniem plankumiem līdz gaiši vai tumši brūnai. Endoperīdijs lodveida vai ovāls, jauns pie pamatnes nedaudz sašaurināts, 0,5–1,5 cm augsts, ādains, apakšā zilpelēks vai brūns, galotnē gaiši vai tumši brūns; ar vai retāk bez apofizes. Sporas lodveidīgas, brūnas, 4,5–6,0 μm platas (Sunhede 1989; Jeppson et al. 2013; Dāniele, Meiere 2020; Latvijas Daba 2022). Suga ir daudzgadīga, auglķermenī viengadīgi, veidojas rudenī, bet var veiksmīgi saglabāties līdz nākamajai sezonai.

Izplatība. Sastopama Eiropā, Āzijā, Ziemeļamerikā, Centrālamerikā, Austrālijā, Āfrikā. Eiropā plaša izplatība, ziemeļos sasniedz Skandināvijas pussalas un Somijas D daļu. Latvijā sastopama ļoti reti. Pirmo reizi konstatēta 1972. gadā Rīgā (LU Fungārija dati). Mūsdienās zināmas septiņas atradnes, galvenokārt Piejūras zemienē un Rīgas, Siguldas apkārtnē. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 28 000 km², un apdzīvotā platība (AOO) ir 28 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušu indivīdu skaits visdrīzāk nepārsniedz 30.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: Šmidela zemeszvaigzne.

Dzimta: zemeszvaigžņu Geastraceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (NT 2019), Zviedrija (NT 2020).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 13.3. Piekrastes smilšu kāpas.

Draudi: 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Saprotrofa suga. Tai nepieciešami sausi priežu meži smilšainās augsnēs, kāpu smiltāji, arī iekšzemes kāpas. Konstatēta arī kāpās Rīgas teritorijā.

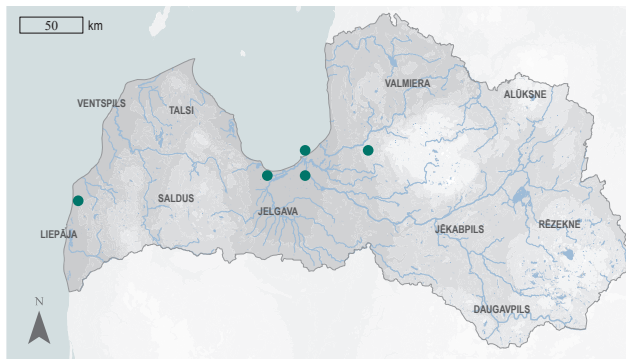
Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugu apdraud priežu mežu smilšainās augsnēs un kāpu degradācija, tostarp antropogēnā ietekme, piemēram, intensīva nomīdīšana. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Nav iekļauta ES nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos. Tā jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Apmēram trešdaļa reģionālās populācijas atrodas ĪADT – Ķemeru Nacionālajā parkā, dabas liegumā “Ziemeupe” un citās. Daļa atradņu ir kāpās, kur tās pasargā

krasta kāpu aizsargjoslas aizsardzības režīms. Ņemot vērā to, ka suga sastopama piejūras un iekšzemes kāpās un citos priežu mežos smilšainās augsnēs, jānodrošina šādu mežu aizsardzība, īpašu uzmanību pievēršot zemsedzei un tās saglabāšanai. Aizsardzības pasākumi galvenokārt saistīti ar piemērotu biotopu aizsardzību. Jāveic pētījumi par sugas sastopamību, ekoloģiju un apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Diāna Meiere*, Inita Dāniele.

3.166. attēls. Pundura zemeszvaigznes izplatība.

Summary

Dwarf earthstar – *Geastrum schmidelii*. Found in Europe, Asia, North America, Central America, Australia, and Africa. It is widespread in Europe, reaching southern Scandinavia and Estonia in the north, but rare in Latvia, with seven known localities, mainly in the coastal area and around Riga and Sigulda. The EOO is 28,000 km², and the AOO – 28 km². There are insufficient data on the size and changes in the regional population. The number of mature individuals is probably below 30. It is a saprotrophic species found in dry pine forests on sandy soils, coastal and inland dunes. In Latvia, it is also found in dunes in Riga. The species is threatened by the degradation of pine forests on sandy soils and dunes, including anthropogenic impacts such as intensive trampling. It is assessed as Vulnerable (VU) due to its very small regional population. The species is not listed as a species of EU importance and is not protected in Latvia. It has been proposed to be included on the list of protected species in Latvia. About one-third of the regional population is in protected nature areas, e.g. the Ķemeri National Park, the “Ziemeļupe” Nature Reserve, etc. The conservation measures are mainly related to the protection of suitable habitats, with special attention to the ground cover and its preservation. Research is needed on the distribution, ecology and threats to the species.

Literatūras saraksts

- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- Jeppson, M., Nilsson, R.H., Larsson, E. 2013. European earthstars in Geastraceae (Geastrales, Phallomycetidae) – a systematic approach using morphology and molecular sequence data. *Syst. Biodivers.*, 11(4): 437–465.
- Latvijas Daba: sugu enciklopēdija 2022. Sēnes. <https://www.latvijasdaba.lv/senes/> [skatīts 11.04.2022.].
- Sunhede, S. 1989. Geastraceae (Basidiomycotina): morphology, ecology and systematics with special emphasis on the North European species. Oslo: Fungiflora, 536.

Hadriana zemestauki

Phallus hadriani

Vent. (1798)

3.167. attēls. Hadriana zemestauki.
Foto: Inīta Dāniele.

Morfoloģija un bioloģija. Hadriana zemes-tauku auglķermeņi sākumā ir olveida, ar sārtu ārējo slāni. Vēlāk ārējais slānis saplīst un izaug balts līdz gaiši sārts auglķermenis ar zaļganām, nepatīkamas smakas gļotām galā. Gļotas satur sporas un to smaka pievilina kukaiņus, kas palīdz izplatīt sporas. Sporas bezkrāsainas, eliptiskas līdz cilindriskas, 3–5 x 1,5–2,0 μm (Dāniele, Meiere 2020). Auglķermeņi pa vienam vai grupās veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. Sastopama Eiropā, Āzijā, Ziemeļ-amerikā. Eiropā konstatēta samērā reti, galvenokārt nemorālajā dabas zonā (GBIF 2024). Latvijā konstatēta samērā reti. Pirmo reizi atrasta Rīgā (Daugavgrīvā) 1924. gadā (Štolls 1913–1939). Mūsdienās zināmas 48 atradnes dažādos reģionos, galvenokārt jūras piekrastē. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 23 603 km², apdzīvotā platība (AOO) ir 192 km². Par sugas izplatības pārmaiņām Latvijā nav ziņu pētījumu trūkuma dēļ.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un pārmaiņām. Pieaugušu indivīdu skaits, iespējams, nepārsniedz 1000.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs un herbotofrofs (uz smiltis apraktas koksnes un vaskulāro augu atliekām). Eiropā sastopama kāpās un stepēs. Latvijā konstatēta piejūras kāpās, kā arī pilsētu apstādījumos smilšainās augsnēs jūras tuvumā.

Izmantošana un tirdzniecība. Iespējams, jaunie auglķermeņi tiek ievākti parasto

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: zemes-tauku Phallaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Lietuva (CR 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 13.3. Piekrastes smilšu kāpas.

Draudi: 1.3. Tūrisma un atpūtas teritorijas.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.

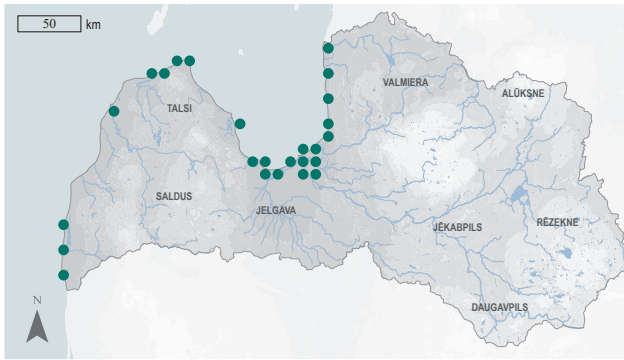
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

zemes-tauku *Phallus impudicus* vietā, kas tiek izmantoti ārstniecībā.

Apdraudējums. Galvenie draudi ir tūrisma un rekreācijas negatīvā ietekme uz kāpu biotopiem, kāpu izbraukāšana, izbradāšana. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir neliela reģionālā populācija.

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga, kuras dzīvotņu saglabāšanai var veidot mikro-liegumus. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā, iespējams, jāpārskata. Sastopama ĪADT – dabas parkos “Piejūra” un “Pape”, Ķemeru Nacionālajā parkā, dabas liegumā “Oviši” un u. c. Jānodrošina tirdzniecības kontrole, piekrastes kāpu biotopu aizsardzība. Jāveic pētījumi par Latvijas reģionālās populācijas lielumu, izplatību un tendencēm, dzīves ciklu un ekoloģiju.

Autori: Inīta Dāniele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.168. attēls. Hadriana zemestauku izplatība.

Summary

Dune stinkhorn – *Phallus hadriani*. Distributed across Europe, Asia, and North America. It is relatively rare in Europe, mainly found in the nemoral zone. It is relatively rare; with currently 48 known localities in different regions, mainly on the sea coast. The EOO is 23,603 km², and the AOO – 192 km². No information is available on changes in the distribution due to a lack of studies. There are insufficient data on the regional population size and changes. The number of mature individuals probably does not exceed 1,000. It is a wood saprotroph and herbivore (on wood and vascular plant remains buried in sand). In Europe, it occurs in dunes and steppes. In Latvia, it is found in coastal dunes and urban green areas, and on sandy soils near the sea. The main threats are the negative impacts of tourism and recreation on dune habitats, vehicle impacts, trampling. It is assessed as Vulnerable (VU) due to a small regional population. It is a protected species in Latvia; micro-reserves may be established to conserve its habitats. The legal status of the species in Latvia may be reviewed. It occurs in protected nature areas, e.g. the "Piejūra" and "Pape" Nature Parks, the Ķemeri National Park, the "Oviši" Nature Reserve, etc. Trade controls and protection of coastal dune habitats are needed. Research is needed on the size, distribution and trends, life cycle and ecology of the Latvian regional population.

Literatūras saraksts

- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- GBIF 2024. *Phallus hadriani* Vent. in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/2524103> [skatīts 28.03.2024.].
- Štolls, F.E. 1913–1939. Latvijas augstāko sēņu akvareļi. Rokraksts.

Trauslā adatene

Dentipellis fragilis

(Pers.) Donk (1962)

3.169. attēls. Trauslā adatene.
Foto: Diāna Meiere.

Morfoloģija un bioloģija. Trauslās adatenes auglķermenis ir klājenisks, viengadīgs, no 5 līdz 10–20 cm platumā. Pamatne plāna, gaiša, klāta ar bāli dzeltenīgām 6–10 mm garām, trauslām adatiņām. Novēcojot kļūst nedaudz tumšāka. Mala gaiša, labi izteikta, mīksta, nedaudz biezāka nekā pamatne zem adatiņām, viegli atdalāma no substrāta (Dāniele, Meiere 2020). Auglķermeni veidojas rudenī.

Izplatība. Konstatēta Eiropā, Āzijā un Ziemeļamerikas austrumdaļā. Eiropā sastopama nemorālajā un hemiboreālajā, ļoti reti arī boreālajā zonā. Latvijā sastopama samērā reti. Pirmo reizi atzīmējis F. E. Štolls 20. gs. sākumā (Štolls 1913–1939). Mūsdienās zināmas 78 atradnes dažādos reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 49 426 km², un apdzīvotā platība (AOO) ir 312 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušu indivīdu skaits ir aptuveni 700.

Biotopi un ekoloģija. Parasti sastopama mitros un ēnainos lapu koku mežos ar lakstaugiem bagātu zemsedzi. Latvijā konstatēta ļoti dažādos biotopos, kuros ir sugai nepieciešamais substrāts un struktūras, arī piemērots mikroklimats. Aug uz atmirušas lapu koku koksnes, izraisa balto trupi. Parasti atrodama uz apsēm, kļavām, ievām, pīlādžiem, dod priekšroku salīdzinoši lielām kritālām. Aug vairākus gadus uz tās pašas kritalas.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: dižadateņu Hericiaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (VU 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija.

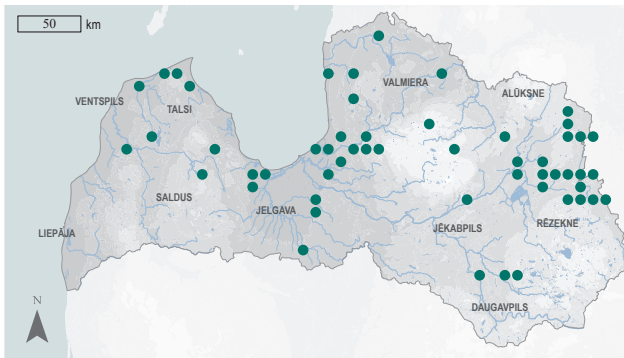
Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Apdraudējums. Sugu lielākoties apdraud kritalu izvākšana no lapu koku mežiem, kailcirtes, mikroklimata maiņa nosusināšanas rezultātā. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Suga nav iekļauta ES nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos. Latvijā juridiskais aizsardzības statuss sugai nav jānosaka. ĪADT – dabas liegumos “Kupravas liepu audze”, “Vjadas meži”, “Dvietes dumbrāji” – atrodas mazākā daļa sugas reģionālās populācijas. Aizsardzības pasākumi galvenokārt saistīti ar sugai piemērotu biotopu (ēnainu, mitru mežu ar lapu kokiem) saglabāšanu. Jāveic pētījumi par sugas sastopamību, ekoloģiju un apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Diāna Meiere*, Inita Dāniele.

3.170. attēls. Trauslās adatenes izplatība.

Summary

Fragile toothcrust – *Dentipellis fragilis*. Occurs in Europe, Asia, and eastern North America. In Europe, it is found in the nemoral and hemiboreal zones, but very rarely in the boreal zone. 78 localities are known in different regions in Latvia. The EOO is 49,426 km², and the AOO – 312 km². There are insufficient data on the size and changes of the regional population. The number of mature individuals is about 700. The species is usually found in moist and shady deciduous forests with a ground cover rich in herbs. In Latvia, it can be found in a wide variety of habitats, provided that the substrate and structures required by the species are present, as well as a suitable microclimate. It grows on dead deciduous wood, causing white rot, and can grow on the same log for several years. Usually found on aspen, maple, bird cherry, rowan, preferring relatively large logs. The species is mainly threatened by the removal of dead wood from deciduous forests, clear-cutting, and changes in microclimate due to forest drainage. It is assessed as Vulnerable (VU) due to its very small regional population. The species is not listed as a species of EU importance and is not protected in Latvia. The legal status of the species does not need to be changed. A small part of the regional population is found in protected nature areas, e.g. the “Kupravas liepu audze”, “Vjadas meži”, and “Dvietes dumbrāji” Nature Reserves. The conservation measures are mainly related to the preservation of suitable habitats (shady, moist forests with deciduous trees). Research is needed on the species’ distribution, ecology and threats.

Literatūras saraksts

Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
Štolls, F.E. 1913–1939. Latvijas augstāko sēņu akvareļi. Rokraksts.

Sarainā glotzobe

Gloiodon strigosus

(Sw.) P. Karst. (1879)

3.171. attēls. Sarainā glotzobe.
Foto: Ilze Ķuze.

Morfoloģija un bioloģija. Sarainajai glotzobei augļķermeņi aug pa vienam, var būt klājeniski vai ar atliektu malu, parasti nelielu cepurīšu veidā, 1–5 cm plati, 0,3–1,5 cm biezi. Virspuse ir saraina, sākumā krēmkrāsas, vēlāk pelēkbrūna, violetrūna. Mala saraina, apakšpusē 2–7 mm garas koniskas vai nedaudz saliektas adatiņas (Koski-Kotiranta, Niemelä 1988; Dāniele, Meiere 2020). Suga ir daudzgadīga, augļķermeņi viengadīgi, veidojas vasaras beigās un rudenī.

Izplatība. Sastopama Eiropā, Āzijā, Ziemeļamerikā. Eiropā visbiežāk reģistrēta tās Z daļā – boreālajā zonā. Latvijā sastopama samērā reti. Pirmo reizi konstatēta 1998. gadā Vidzemē, Ieriķu apkārtnē. Mūsdienās zināmas vairāk nekā 40 atradnes dažādos reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 20 643 km², un apdzīvotā platība (AOO) ir 124 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Reģionālā populācija vērtējama kā neliela – pieaugušu indivīdu skaits, visticamāk, nepārsniedz 300.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs, izraisa balto trupi. Aug uz atmirušas lapu koku koksnes, galvenokārt apses, alkšņa, blīgznas. Var augt uz kritālām, atmirušas stāvošu koku koksnes vai palieliem zariem. Šai sugai nepieciešami mitri, mežsaimnieciskās darbības maz ietekmēti veci lapu koku un jaukti meži. Tā ir konstatēta arī bioloģiskās daudzveidības ziņā mazāk vērtīgos mežos un

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: bondarcēvju Bondarzewiaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (VU 2019), Zviedrija (VU 2020).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

izcirtumu malās. Bieži saistīta ar purvainiem, staigājumu, gravu un krastmalu mežiem.

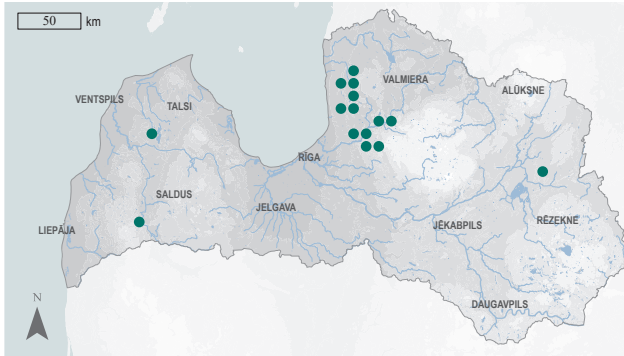
Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugu apdraud vecu lapu koku mežu platību mazināšanās, sugai nepieciešamās atmirušas lapu koku koksnes trūkums vecos mežos. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Nav iekļauta ES nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos. Tā jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā kā suga, kuras dzīvotņu saglabāšanai var veidot mikrolieģumus. Apmēram puse reģionālās populācijas atrodas ĪADT – Gaujas Nacionālajā parkā, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā un citās. Aizsardzības pasākumi

galvenokārt saistīti ar piemērotu biotopu un tajos esošo kritalu saglabāšanu. Jāveic pētījumi par sugas sastopamību, ekoloģiju un apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Diāna Meiere*, Inita Dāniele.

3.172. attēls. Sarainās gļotzobes izplatība.

Summary

Bristly tooth - *Gloiodon strigosus*. Distributed across Europe, Asia, and North America. In Europe, it is more common in the northern part in the boreal zone, and relatively rare in Latvia: more than 40 localities are known in different regions. The EOO is 20,643 km², and the AOO – 124 km². Information on the size and changes of the regional population is insufficient. The number of mature individuals probably does not exceed 300. It is a wood saprotroph, causing white rot. It grows on dead deciduous wood, mostly aspen, alder, and willow. The species requires moist or wet, undisturbed old deciduous and mixed forests. It is threatened by the decline of old deciduous forests and the lack of dead deciduous wood. The species is assessed as Vulnerable (VU) due to its very small regional population. Not listed as a species of EU importance and is not protected in Latvia. It is proposed to be included on the list of protected species for which micro-reserves can be established. About half of the localities are in protected nature areas, e.g. the Gauja National Park, and the North Vidzeme Biosphere Reserve. The conservation measures are mainly related to the preservation of suitable habitats. Research is needed on the species' distribution, ecology and threats.

Literatūras saraksts

- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- Koski-Kotiranta, S., Niemelä, T. 1988. Hydnaceous fungi of the Hericiaceae, Auriscalpiaceae and Climacodontaceae in northwestern Europe. Karstenia, 27: 43–70.

Koraļļu dižadatene

Hericium coralloides

(Scop.: Fr.) Pers. (1794)

3.173. attēls. Koraļļu dižadatene.
Foto: Diāna Meiere.

Morfoloģija un bioloģija. Koraļļu dižadatenes auglķermeņi gaiši, koraļļveidā vai krūmveidā zaroti, ar kopīgu pamatni (kātiņu), 5–40 cm lieli. Visi zari ar atstāvošām vai nokarenām baltām vai krēmkrāsas adatiņām. Adatiņu garums – 0,5–1,5 cm. Krāsa balta, gaiši dzeltenīga, vecie auglķermeņi var nobrūnēt. Auglķermeņi mīksti, trausli. Mīkstums ar patīkamu smaržu, garša maīga vai vecumā rūgta. Sporas ir plati eliptiskas, nedaudz kārpainas, 2,5–5,0 x 3–4 μm. Auglķermeņi viengadīgi, veidojas vasarā, rudenī (Koski-Kotiranta, Niemelä 1988; Dāniele, Meiere 2020).

Izplatība. Kosmopolītiska suga. Eiropā plaši izplatīta visās dabas zonās. Latvijā samērā bieži sastopama. Pirmo reizi konstatēta 1894. gadā Vidzemē (Vimba 1996). Mūsdienās zināmas 280 atradnes. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 61 255 km², un apdzīvotā platība (AOO) ir 616 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā izmaiņām. Kopējais pieaugušo indivīdu skaits ir aptuveni 1100.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs, izraisa balto trupī. Aug uz atmirušu lapu koku (apses, bērza u. c.) stāvošiem stumbriem vai kritālām lapu koku un jauktos mežos. Uz vienas kritālas var augt vairākus gadus, tomēr substrātu sadala samērā ātri, nedaudzdos gados.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Citi biežāk lietotie nosaukumi: zarainā dižadatene.

Dzimta: dižadateņu Hericiaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Lietuva (VU 2021), Igaunija (NT 2019), Zviedrija (NT 2020).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.1. Atradņu/teritoriju apsaimniekošana, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

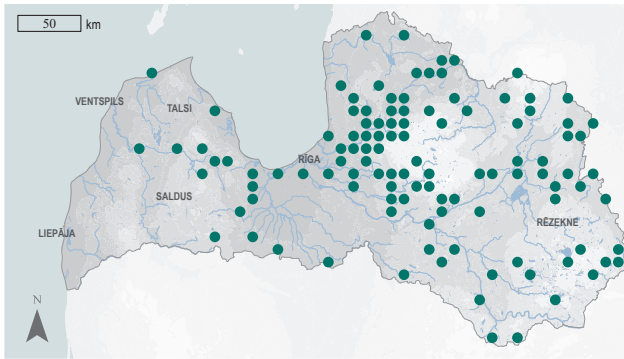
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (1996).

Apdraudējums. Sugu apdraud vecu lapu koku mežu platību mazināšanās, sugai nepieciešamo kritālu trūkums šādos mežos. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir neliela reģionālā populācija.

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga. Tās aizsardzības juridiskais statuss jāsaglabā. Aptuveni 42% reģionālās populācijas atrodas ĪADT – Gaujas un Ķemeru Nacionālajos parkos un citās. Sugas aizsardzībai ir jāsaglabā veci jauktu un lapu koku meži un mirušā lapu koku koksne tajos. Jāveic pētījumi par sugas sastopamību, ekoloģiju un apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Diāna Meiere*, Inita Dāniele.

3.174. attēls. Koraļļu dižadatenes izplatība.

Summary

Coral tooth – *Hericium coralloides*. A cosmopolitan species, widespread in all forest zones of Europe, and relatively common in Latvia, with 280 known localities. The EOO is 61,255 km², and the AOO – 616 km². There are insufficient data on regional population size and changes. The total number of mature individuals is about 1,100. It is a wood saprotroph, causing white rot. It grows on dead standing trees and logs of deciduous trees (aspen, birch) in deciduous and mixed forests. The species is threatened by the decline of old deciduous forests and the lack of dead wood in such forests. It is assessed as Vulnerable (VU) due to its small regional population. A protected species in Latvia – its legal status needs to be maintained. Approximately 42% of the species' localities are in protected nature areas, such as the Gauja and Ķemeri National Parks. To protect the species, areas of old mixed and deciduous forests and dead wood in them should be preserved. Research is needed on the occurrence, ecology and threats to the species.

Literatūras saraksts

- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- Koski-Kotiranta, S., Niemelä, T. 1988. Hydnaceous fungi of the Hericiaceae, Auriscalpiaceae and Climacodontaceae in northwestern Europe. *Karstenia*, 27: 43–70.
- Vimba, E. 1996. Zarinā dižadatene *Hericium clathroides* (Pallas:Fr.) Pers. Grām.: Andrušaitis, G. (red.). Latvijas Sarkanā grāmata. 1. sējums. Sēnes un ķērpji. Latvijas Universitātes Bioloģijas institūts, Rīga, 104–105.

Oranžā brūnzobe

Hydnellum aurantiacum

(Batsch) P. Karst. (1879)

3.175. attēls. Oranžā brūnzobe.
Foto: Diāna Meiere.

Morfoloģija un bioloģija. Oranžās brūnzobes auglķermeņi ir ar kātiņu un cepurīti, cepurīte līdz 12 cm plata, 1,0–1,5 cm bieza, sākumā gaiša, dzeltenīga, vēlāk oranža līdz brūna, ar gaišākām joslām un gaišāku malu. Cepurītes apakšpusē adatiņas, sākumā gaišas, vēlāk brūnganas vai oranžbrūnas, gar kātiņu nolaidenas. Mikstums gaišs līdz oranžīgs. Auglķermenis griezumā joslains, oranžs, īpaši tuvāk kātiņam. Kātiņš pakāpeniski pāriet cepurītē, pie pamata paresnināts, pūkains, oranžs līdz tumšbrūns, 2–10 cm garš. Kātiņā griezumā redzami divi slāņi. Auglķermenī nereti ieaugušas skuja, zariņi u. tml. Sporas ieapaļas, ar neregulāriem noapaļotiem izaugumiem, gaiši brūnganas, $5,5\text{--}6,5 \times 4,5\text{--}5,0 \mu\text{m}$ (Breitenbach et al. 1986; Dāniele, Meiere 2020). Auglķermeņi ir pa vienam vai vairākiem kopā, var būt saauguši ar cepurītēm pa vairākiem kopā, veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. Sastopama Eiropā, Āzijā un Ziemeļamerikā. Eiropā sastopama daudzviet, bet visur reti. Latvijā sastopama reti. Pirmo reizi konstatēta pirms vairāk nekā 100 gadiem (Štolls 1913–1939). Mūsdienās zināma 21 at-radne dažādos valsts reģionos. Spriežot pēc piemēroto biotopu izplatības, varētu būt sastopama plašāk. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 21 137 km², un apdzīvotā platība (AOO) ir 68 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Daudzās Eiropas valstīs tās populācija strauji samazinājusies (SLU Artdatabanken 2022). Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: bankeru Bankeraceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (VU 2019), Zviedrija (NT 2020).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Aprēķinātais pieaugušo indivīdu skaits ir aptuveni 360.

Biotopi un ekoloģija. Aug uz zemes un veido mikorizu ar skujkokiem, galvenokārt priedēm. Sastopama skujkoku un jauktos mežos. Latvijā pārsvarā mežsaimnieciskās darbības maz ietekmētos priežu mežos smilšainās augsnēs, pie vecām priedēm. Sēne zem viena koka var augt ilgstoši, tomēr aiziet bojā pēc koka nociršanas. Izplatīšanās notiek lēni, un visdrīzāk tā notiek ar micēliju, nevis sporām, tādēļ pēc meža izciršanas tā atjaunojas ļoti lēni.

Izmantošana un tirdzniecība. –

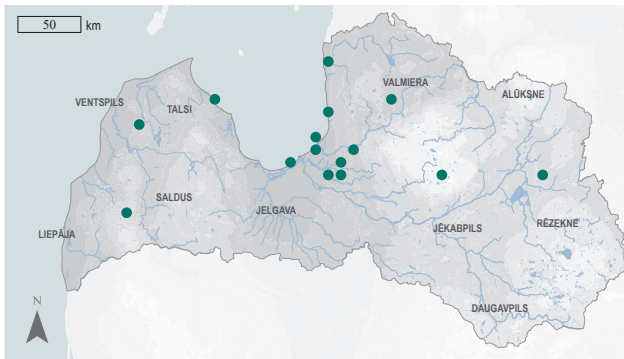
Apdraudējums. Draudi lielākoties saistīti ar vecu skujkoku mežu platību mazināšanos, jo sēnes micēlija attīstībai nepieciešams ilgs laiks, bet augsnes traucējumi (piemēram, ar smago meža tehniku) bojā vai pat iznīcina micēliju. Iespējams, to negatīvi ietekmē arī mežu

eutrofikācija. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Nav iekļauta ES nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos. Tā jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Vairākas atradnes ir Gaujas Nacionālajā parkā un citās ĪADT, kā arī krasta kāpu aizsargjoslā. Sugas aizsardzībai jā saglabā

veci priežu meži vai arī vecu priežu grupas, neveidojot lielus vienlaidus izcirtumus un pēc iespējas mazāk traucējot zemsedzi zem vecām augošām priedēm. Jāveic pētījumi par sugas sastopamību, ekoloģiju un apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Diāna Meiere*, Inita Dāniele.

3.176. attēls. Oranžās brūnzobes izplatība.

Summary

Orange tooth – *Hydnellum aurantiacum*. Distributed across Europe, Asia and North America. In Europe, it is found in many locations, but rare everywhere. It is rare in Latvia; 21 localities are known in different regions, but could be more widespread, considering the distribution of suitable habitats. The EOO is 21,137 km², and the AOO – 68 km². The species population has declined rapidly in many European countries. There are insufficient data on the regional population size and changes in Latvia. The number of mature individuals is estimated to be about 360. It grows on the ground, forming a mycorrhiza with conifers, most commonly pines. Found in coniferous and mixed forests, in Latvia mostly in undisturbed pine forests on sandy soils, near old pines. The species can grow under one tree for a long time, but perishes when the tree is felled. The spreading is slow. As the mycelium takes a long time to develop, the species is threatened by the decline of old coniferous forests and soil disturbance (heavy forestry machinery) that damages or destroys the mycelium. It is assessed as Vulnerable (VU) due to its small regional population. The species is not protected in Latvia. It is proposed to be included on the list of protected species in Latvia. Several localities are in protected nature areas, e.g. in the Gauja National Park, as well as in the coastal protection belt of the Baltic Sea. In order to protect the species, old pine forests or groups of old pines should be preserved, large continuous clear-cuts should be avoided, and the soil under old growing pines should be disturbed as little as possible. Research is needed on the distribution, ecology and threats to the species.

Literatūras saraksts

Breitenbach, J., Kränzlin, F. 1986. Fungi of Switzerland. Vol. 2: Heterobasidiomycetes, Aphyllophorales, Gasteromycetes. Switzerland: Verlag Mycologia, 416.

Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.

SLU Artdatabanken 2022. Artfakta: *Hydnellum aurantiacum*. <https://artfakta.se/taxa/4361/information> [skatīts 05.01.2022.].

Štolls, F.E. 1913–1939. Latvijas augstāko sēņu akvareļi. Rokraksts.

Zilganā brūnzobe

Hydnellum caeruleum

(Hornem.) P. Karst. (1879)

3.177. attēls. Zilganā brūnzobe.
Foto: Diāna Meiere.

Morfoloģija un bioloģija. Zilganās brūnzobes auglķermeņi ir ar kātiņu un cepurīti, cepurītes izliektas, nereti piltuvveidīgas, līdz 12 cm platas, ar tūbainu virsmu, gaiši zilas, vēlāk brūnganas, var būt ar zilganu malu un zilganbrūniem plankumiem. Cepurītes apakšpusē adatiņas, līdz 5 mm garas, jaunām sēnēm zilganbrūnas, vēlāk pelēcīgas, purpurbrūnas. Kātiņš oranžs līdz brūngani oranžs, bieži ar ieaugušiem zariņiem, skujām un citām meža nobirām. Griezumā cepurītē redzamas zilas, koncentriskas joslas, bet kātiņā – oranža krāsa. Sporas ovālas līdz ieapaļas, ar neregulāras formas kārpīnām, gaiši brūnganas, $5,0\text{--}6,5 \times 4\text{--}4,5 \mu\text{m}$ (Breitenbach et al. 1986; Dāniele, Meiere 2020). Auglķermeņi pa vienam vai vairākiem kopā, var būt saauguši ar cepurītēm, viengadīgi, veidojas vasaras beigās un rudenī.

Izplatība. Sastopama Eiropā, Āzijā un Ziemeļamerikā. Eiropā sastopama daudzviet, bet visur reti. Latvijā sastopama samērā reti. Pirmo reizi konstatēta pirms vairāk nekā 100 gadiem (Štolls 1913–1939). Mūsdienās zināmas vairāk nekā 40 atradnes dažādos reģionos. Domājams, suga izplatīta plašāk. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir $22\,706 \text{ km}^2$, un apdzīvotā platība (AOO) ir 108 km^2 .

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Daudzās Eiropas valstīs tās populācija strauji

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: bankeru Bankeraceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (VU 2019), Zviedrija (NT 2020).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

samazinājusies (SLU Artdatabanken 2022). Nav datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Aprēķinātais pieaugušo indivīdu skaits ir aptuveni 180–270.

Biotopi un ekoloģija. Suga aug uz zemes un veido mikorizu ar skujkokiem, galvenokārt priedēm. Konstatēta skujkoku mežos. Latvijā pārsvarā sastopama sauos mežsaimnieciskās darbības maz ietekmētos priežu mežos nabadzīgās, smilšainās augsnēs pie vecām priedēm. Zem viena koka var augt ilgstoši, tomēr aiziet bojā pēc koka nocišanas. Izplatīšanās notiek lēni un biežāk ar micēliju, nevis ar sporām, tādēļ pēc meža ciršanas tā atjaunojas ļoti lēni.

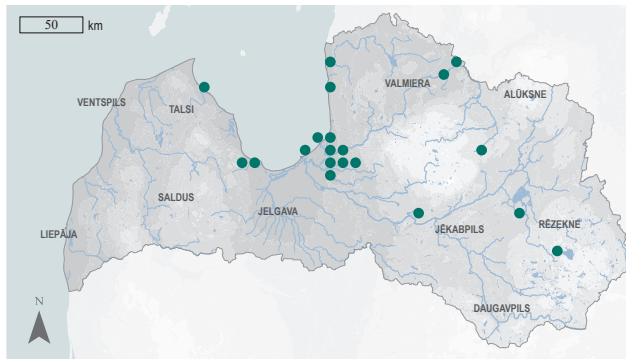
Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Draudi lielākoties saistīti ar vecu skujkoku mežu platību mazināšanos, jo sēnes micēlija attīstībai nepieciešams ilgs laiks, bet augšnes traucējumi (piemēram, ar smago meža tehniku) bojā vai pat iznīcina micēliju. Apdraud arī meža aizaugšana ar krūmiem un lapu kokiem eutrofikācijas rezultātā. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Nav iekļauta ES nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos.

Latvijā juridiskais aizsardzības statuss sugai nav jānosaka. Aug vairākās ĪADT – Ķemeru Nacionālajā parkā un citās, kā arī krasta kāpu aizsargjoslā. Sugas aizsardzībai ir jāsiglabā veci priežu meži vai arī vecu priežu grupas, neveidojot lielus vienlaidus izcirtumus un pēc iespējas mazāk traucējot zemsedzi zem vecām augošām priedēm. Jāveic pētījumi par sugas sastopamību, ekoloģiju un apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Diāna Meiere*, Inita Dāniele.

3.178. attēls. Zilganās brūnzobes izplatība.

Summary

Blue tooth – *Hydnellum caeruleum*. Distributed across Europe, Asia, and North America. In Europe, it is found in many sites, but rare everywhere. It is relatively rare in Latvia, with more than 40 known localities in different regions. The species is thought to be more widespread. The EOO is 22,706 km², and the AOO – 108 km². There are no data on the regional population size and change. The estimated number of mature individuals is 180–270. It grows on the ground and forms mycorrhiza with conifers, most commonly pines, but also spruces. Found in coniferous forests. In Latvia, the species grows mostly in undisturbed dry pine forests on sandy soils near old pines. It is threatened by the reduction of old coniferous forests, soil disturbance (caused by forest machinery), and forest encroachment by shrubs and broadleaves due to eutrophication. The species is assessed as Vulnerable (VU) due to its very small population. It is not included in the EU or Latvian lists of protected species. The legal status of the species does not need to be changed. It is found in several protected nature areas, e.g. the Ķemeri National Park, as well as in coastal forests in protection belt of the Baltic Sea. In order to protect the species, old pine forests or groups of old pines should be preserved, large continuous clear-cuts should be avoided, and the ground cover under old growing pines should be disturbed as little as possible. Research is needed on the distribution, ecology and threats to the species.

Literatūras saraksts

- Breitenbach, J., Kränzlin, F. 1986. Fungi of Switzerland. Vol. 2: Heterobasidiomycetes, Aphyllophorales, Gasteromycetes. Switzerland: Verlag Mycologia, 416.
- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- SLU Artdatabanken 2022. Artfakta: *Hydnellum caeruleum*. <https://artfakta.se/taxa/4362> [skatīts 05.01.2022.].
- Štolls, F.E. 1913–1939. Latvijas augstāko sēņu akvareļi. Rokraksts.

Divgadīgā šķelt pore

Abortiporus biennis

(Bull.) Singer (1944)

3.179. attēls. Divgadīgā šķelt pore.
Foto: Valda Ērmāne, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Divgadīgās šķelt-pores auglķermenī ir viengadīgi, ar kātiņu (centrālu vai ekscentrisku) vai bez tā, kātiņš pūkains, līdz 5 cm garš, 1,5 cm plats. Cepurītes aug pa vienai vai vairākām, ieapaļas, līdz 15 cm platas. Cepurītes virspuse ir balta līdz gaiši brūngana, reizēm ar neizteiktām joslām, pūkaina, šķiedraina vai saraina. Pirms cepurītes izveidošanās auglķermenī ir klājeniski, to virsma grubuļaina un to sakopojumi var atgādināt stalagmītus; virsmu viscaur klāj himenofors. Poru virsma bēša, poras neregulāras līdz labirintveida, 1–3 uz 1 mm. Pamataudi dzeltenbrūni, virspuse mīksti šķiedraina, apakšdaļa korķaina, kopumā līdz 8 mm biezi. Sporas plati olveida līdz eliptiskas, bezkrāsainas, 4,0–6,5 x 3,5–5,0 μm (Ryvarden, Melo 2014). Suga ir daudzgadīga, auglķermenī viengadīgi, veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. Kosmopolitiska suga, sastopama visos kontinentos, izņemot Antarktīdu. Eiropā izplatīta visai plaši visās dabas zonās. Latvijā sastopama reti. Pirmo reizi konstatēta 1950. gadā valsts D daļā, Elejā (Smarods 1953). Mūsdienās zināma 21 atradne dažādos reģionos, taču, visticamāk, suga ir izplatīta plašāk. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 44 373 km², un apdzīvotā platība (AOO) ir 68 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušu indivīdu skaits ir vismaz 420.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: podoscīfu Podoscyphaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Lietuva (EN 2021), Igaunija (VU 2019), Zviedrija (NT 2020).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs, izraisa balto trupi. Parasti sastopama uz stipri satrupējušām lapu koku kritālām, celmiem, nereti uz augsnē esošas koksnes, piemēram, uz trupošām koku saknēm; palienēs uz augsnes sanesumu apraktām kritālām; uz kokmateriālu izvešanas ceļos augsnē iespiestiem koku stumbru un zaru fragmentiem. Ļoti reti aug uz skujkoku koksnes. Var augt dārzos, parkos, tomēr Latvijā pārsvarā konstatēta mežos.

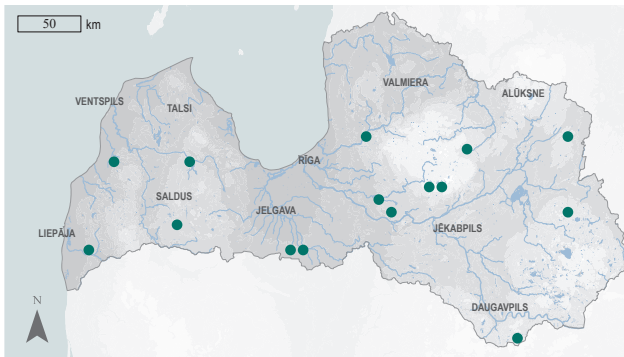
Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugu apdraud atmirušas lapu koku koksnes izvākšana no meža, kailcirtes, mikroklimate maiņa nosusināšanas rezultātā. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Suga nav iekļauta ES nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos. Juridiskais aizsardzības statuss tai nav jāno-

saka. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, piemēram, Gaujas Nacionālajā parkā, dabas liegumā “Vjadas meži”, aizsargājamo ainavu apvidū “Vestiena”, atrodas apmēram ceturtdaļa šobrīd zināmās sugas reģionālās populācijas. Aizsardzības pasākumi galvenokārt saistīti ar piemērotu biotopu un tajos esošo struktūru saglabāšanu. Jāveic pētījumi par sugas sastopamību, ekoloģiju, apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Diāna Meiere*, Inita Dāniele.

3.180. attēls. Divgadīgās šķeltņpores izplatība.

Summary

Blushing rosette – *Abortiporus biennis*. A cosmopolitan species, found on all continents. In Europe, it is widespread across all natural zones, but is rare in Latvia. 21 localities are known in different regions, but the species is probably more widespread. The EOO is 44,373 km², and the AOO – 68 km². There are insufficient data on the regional population size and changes. The number of mature individuals in Latvia is at least 420. It is a wood saprotroph, causing white rot, and is most often found on highly decayed logs and stumps of deciduous trees. It occasionally grows on wood in the soil, e.g. on decaying tree roots, in floodplains on dead wood buried by soil deposits, on wood fragments of tree trunks and branches pressed into the soil along timber transport routes. This species very rarely grows on coniferous wood, but can be found in gardens and parks. In Latvia, it is mostly found in forests. The species is threatened by the removal of dead deciduous wood from forests, clear-cutting, and changes in the microclimate due to forest drainage. It is assessed as Vulnerable (VU) due to its very small regional population. The species is not listed as a species of EU importance and is not protected in Latvia. Legal conservation status is not required for it. About a quarter of the regional population is located in protected nature areas, e.g. the Gauja National Park, the “Vjadas meži” Nature Reserve, and the “Vestiena” Protected Landscape Area. The conservation measures are mainly related to the preservation of suitable habitats, and their structures. Further studies are needed on the species’ occurrence, ecology and threats.

Literatūras saraksts

- Ryvarden, L., Melo, I. 2014. Synopsis Fungorum, 31: Poroid Fungi of Europe. Oslo: Fungiflora, 455.
Smarods, J. 1953. Dažas jaunas ziņas par Latvijas PSR himēnijsēnēm. Latv. PSR Zināt. Akad. Vēstis, 7: 39–46.

Parastā aknene

Fistulina hepatica

(Schaeff.) With. (1801)

3.181. attēls. Parastā aknene.
Foto: Diāna Meiere.

Morfoloģija un bioloģija. Parastās aknenes auglķermeņi ir viengadīgi, sēdoši vai vādekļveida ar šaurāku piestiprināšanās vietu, līdz 20 cm plati un līdz 6 cm biezi. Auglķermeņi ir mīksti, gaļīgi. Ievainojumu vietās vai griezumā izdalās sarkanīgs šķidrums. Cepurītes virspuse sārti brūna vai sarkanīga, nedaudz pūkaina vai saraina, kad sausa. Mitrā laikā spīdīga, gluma, ar sīkām radiālām svītrīnām vai punktiņiem. Šķērs griezumā mīkstums šķiedrains, sarkanīgs, izdalās sarkana, asinīm līdzīga sula. Apakšpuse balta, aizskarot kļūst tumša. To veido atsevišķi stobriņi. Tie novietoti cieši kopā, bet nav savienoti savā starpā, ko var viegli pārbaudīt, pārvelkot ar pirkstu. Atveres sīkas, 4–6 uz 1 mm. Sporas bezkrāsainas, masā baltas, olveida, gludas, 3,5–4,5 x 2,5–3 μm (Ryvarden, Melo 2014; Dāniele, Meiere 2020). Auglķermeņi veidojas vasaras beigās un rudenī.

Izplatība. Sastopama Eiropā, Amerikā, Austrālijā, Āfrikā un Āzijas austrumos. Izplatības ziemeļu robeža sakrīt ar parastā ozola izplatības Z robežu. Latvijā sastopama samērā reti. Pirmās ziņas par sugu Latvijas teritorijā ir no Moricsalas Kurzemē (ziņojis Kupfers; Vimba 1996), kā arī no Ķezardārza Rīgā (Štolls 1913–1939). Mūsdienās konstatētas vairāk nekā 60 atradnes dažādos reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 38 600 km², un apdzīvotā platība (AOO) ir 244 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Lietuvā pēdējos gados un Zviedrijā pēdējos 20 gados reģionālā populācija samazinājusies par 15%, un abās valstīs tiek paredzēta

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: akneņu Fistulinaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Lietuva (VU 2021), Somija (NT 2019), Zviedrija (NT 2020).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.4. Mērenās joslas mežs, 17. Cits, 14.4. Lauku sētas un dārzi, 14.5. Urbānas teritorijas.

Draudi: 2.1 Augkopība, 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.1. Atradņu/teritoriju apsaimniekošana, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (1996).

turpmāka populācijas mazināšanās (SLU Artdatabanken 2025). Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Aprēķinātais pieaugušu indivīdu skaits Latvijā ir aptuveni 800. Reģionālā populācija visdrīzāk sarūk un turpinās sarukt tai nepieciešamā biotopa (platlapju mežu) platību un lielu ozolu skaita mazināšanās dēļ.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs, izraisa brūno trupi, kas attīstās ļoti lēni, veido dobumus. Aug uz lielu ozolu stumbriem, parasti stumbra apakšdaļā, sakņu kakla tuvumā, retāk – augstāk kokā. Ļoti retos gadījumos aug uz citiem lapu kokiem. Sastopama platlapju mežos, upju gravu nogāzēs, arī parkos, alejās, parkveida ganībās, uz atsevišķi augošiemi kokiem.

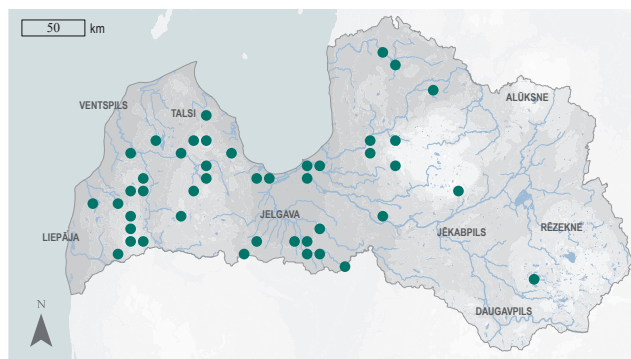
Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugu apdraud gan mežsaimnieciskā darbība, kuras rezultātā mazinās platlapju mežu platības, gan arī vecu koku daudzuma mazināšanās šādos mežos. Drauds sugai ir arī ainavas pārmaiņas saimnieciskās darbības rezultātā – aleju izciršana, atsevišķi stāvošu ozolu izzušana no Latvijas ainavas, lielu koku ciršana parkos. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga. Tās aizsardzības juridiskais statuss ir jāsaglabā. ĪADT – Gaujas un Ķemeru Nacionālajos parkos, dabas parkā “Abavas senleja”, dabas liegumos “Dunalkas meži” un “Tebas ozolu

meži” un citās – atrodas apmēram puse sugas reģionālās populācijas, vēl daļa aug uz valsts vai vietējās nozīmes aizsargājamiem kokiem jeb dižkokiem. Sugas saglabāšanu veicina dižkoku izmēru sasniegušo ozolu aizsardzība, taču ir jāsaglabā arī vidēja izmēra ozoli, kuri var kļūt sugai piemēroti nākotnē. Tādējādi aizsardzības pasākumi galvenokārt saistīti ar piemērotu biotopu un sugai nepieciešamā substrāta – lielu, vecu, nereti trupes skartu ozolu, kā arī dažādu vecumu ozolu – saglabāšanu ainavā. Jāveic pētījumi par sugas sastopamību, ekoloģiju un apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Diāna Meiere*, Inita Dāniele.

3.182. attēls. Parastās akneses izplatība.

Summary

Beefsteak fungus – *Fistulina hepatica*. Found in Europe, America, Australia, Africa, and East Asia. More than 60 localities are known in Latvia in different regions. The EOO is 38,600 km², and the AOO – 244 km². There are no sufficient data on the size of the regional population and its changes. The estimated number of mature individuals is about 800. The regional population is most likely declining and will continue to decline due to the reduction in the area of suitable habitat (deciduous forests), and the number of large oaks. It is a wood saprotroph, causing brown rot, which develops very slowly, forming cavities. The species grows on the trunks of large oaks, usually in the lower part of the trunk and can be found in broadleaved forests, on the slopes of river ravines, also in parks, alleys, wooded meadows, and on solitary trees. In Latvia, the species is threatened both by forestry activities, which reduce the area of broadleaved forests, and by a reduction in the number of old trees in such forests. Another threat is landscape change as a result of economic activity. It is assessed as Vulnerable (VU) due to its small regional population. A protected species in Latvia – its legal status needs to be maintained. About half of the regional population is found in protected nature areas such as the Gauja and Ķemeri National Parks, the “Abavas senleja” Nature Park, and the “Dunalkas meži” and “Tebas ozolu meži” Nature Reserves. Part of it grows on noble trees of national or local importance. The conservation measures are mainly related to the preservation of suitable habitats and large, old oaks, which are often affected by decay, as well as the presence of oaks of different ages in the landscape. Research is needed on the distribution, ecology and threats to the species.

Literatūras saraksts

- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- Ryvarden, L., Melo, I. 2014. Synopsis Fungorum, 31: Poroid Fungi of Europe. Oslo: Fungiflora, 455.
- SLU Artdatabanken 2025. Artfakta: oxtungssvamp (*Fistulina hepatica*). <https://artfakta.se/taxa/655> [skatīts: 06.02.2025.].
- Štolls, F.E. 1913–1939. Latvijas augstāko sēņu akvareļi. Rokraksts.
- Vimba, E. 1996. Parastā akne *Fistulina hepatica* Schaeff.: Fr. Grām.: Andrušaitis, G. (red.). Latvijas Sarkanā grāmata. 1. sējums. Sēnes un ķērpji. Latvijas Universitātes Bioloģijas institūts, Rīga, 92–93.

Medainā antrodija

Flavidoporia mellita

(Niemelā & Penttilä) Audet (2017)

3.183. attēls. Medainā antrodija.
Foto: Evita Oļehnoviča, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Medainās antrodijas auglķermeņi ir klājeniski vai nedaudz spilvenveida, nereti ar izvirzījumiem; svaigi – ādaini, izkaltoši – korķaini līdz trausli. Klājeniskie auglķermeņi 2–4 mm biezi, līdz 10 cm gari. Reizēm veido nelielas cepurītes, tās ir līdz 2 cm platas un 1 cm biezas, virspuse nelīdzena, okerkrāsas līdz salmu dzeltena. Svaigam auglķermenim poru virsma dzeltenīgā krēmkrāsā, izkal-tušam – tumši dzeltena līdz medus dzeltena, vaskaini caurspīdīga. Poras neregulāras, ar plānām sienām 1,0–1,5 uz 1 mm, uz slīpām virsmām var būt izstieptas, izlocītas. Smaržas nav, garša neitrāla. Sporas šauri eliptiskas, gludas, (4,5) 5–9 x 3,0–4,5 μm. (Ryvarden, Melo 2014). Auglķermeņi viengadīgi, bet var saglabāties vairākas sezonas.

Izplatība. Sastopama Eirāzijā. Eiropā aug boreālajā un hemiboreālajā zonā, visvairāk zināma Skandināvijas pussalā (GBIF 2025). Latvijā sastopama samērā reti. Pirmo reizi konstatēta 1998. gadā Zemgalē, Līvberzes tuvumā. Mūsdienās zināmas apmēram 80 atradnes dažādos reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 51 709 km², un apdzīvotā platība (AOO) ir 256 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušo indivīdu skaits ir aptuveni 310.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs, izraisa brūno trupi. Aug uz atmirušas apšu un vītoli koksnes – uz kritālām, retāk uz stāvošiem sausokņiem. Sastopama vecos lapu

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Antrodia mellita* Niemelā & Penttilä.

Dzimta: apmalpiepju Fomitopsidaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (EN 2017), Somija (NT 2019), Zviedrija (VU 2020).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

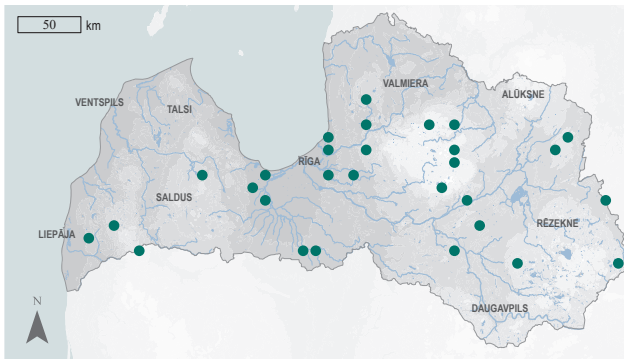
koku, pārsvarā apšu, un jauktos mežos, kuros ir daudz vecu koku un kritalu.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugu apdraud vecu lapu koku mežu platību mazināšanās, apšu kritalu trūkums vecos mežos. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Nav iekļauta ES nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos. Tā jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. ĪADT – Teiču un Krustkalnu dabas rezervātos, dabas liegumā “Klešniku purvs” un citās – atrodas mazāk nekā puse sugas reģionālās populācijas. Sugas aizsardzības nolūkā jā saglabā veci lapu koku meži ar apsēm, kā arī tajos esošās kritalas. Jāveic pētījumi par sugas sastopamību, ekoloģiju un apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Diāna Meiere*, Inita Dāniele.

3.184. attēls. Medainās antrodijas izplatība.

Summary

Honeyed porecrust – *Flavidoporia mellita*. Found in Eurasia. In Europe, it grows in the boreal and hemiboreal zones, and is best known in Scandinavia. It is relatively rare in Latvia, with approximately 80 known localities in different regions. The EOO is 51,709 km², and the AOO – 256 km². There are insufficient data on the regional population size and changes. The number of mature individuals is about 310. It is a wood saprotroph, causing brown rot. It grows on dead wood of aspen and willows - on fallen logs, and less frequently on standing dead trees. It occurs in old deciduous forests, mostly aspen, and in mixed forests rich in old trees and dead wood. The species is threatened by the reduction of old broadleaved forests and the lack of aspen logs in old forests. It is assessed as Vulnerable (VU) due to a very small regional population. Not included in the EU or Latvian lists of protected species. It is proposed to be included on the list of protected species in Latvia. Less than half of the regional population is found in protected nature areas, e.g. the Teiči and Krustkalni Strict Nature Reserves, the “Klešniku purvs” Nature Reserve and others. Old deciduous forests with aspen and the fallen logs they contain should be preserved in order to protect the species. Research is needed on the species’ distribution, ecology and threats.

Literatūras saraksts

GBIF 2025. *Flavidoporia mellita* (Niemelä & Penttilä) Audet in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/9657507> [skatīts 03.02.2025.].

Ryvarden, L., Melo, I. 2014. Synopsis Fungorum, 31: Poroid Fungi of Europe. Oslo: Fungiflora, 455.

Citrondzeltenā antrodīte

Flaviporus citrinellus

(Niemelä & Ryvarden) Ginns (1984)

3.185. attēls. Citrondzeltenā antrodīte.
Foto: Ilze Kuze, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Citrondzeltenās antrodītes auglķermeņi ir klājeniski vai ar atliektām cepurītēm, 2–7 x 1–2 cm lielumā. Svaigi auglķermeņi elastīgi un sīksti, izkaltoši – cieti un korķaini. Cepurītes (ja ir) nelielas, to virspuse matēta, ar piespiestiem matiņiem, salmu dzeltena, ar asu malu, vēdekļveida. Poru virsma gaiši līdz koši citrondzeltena, sausiem auglķermeņiem izbālē. Poras ieapaļas vai nedaudz iegarenas, 3–4 uz 1 mm. Stobriņu slānis līdz 1 mm biezs (Ryvarden, Melo 2014; Dāniele, Meiere 2020). Suga ir daudzgadīga, auglķermeņi viengadīgi, tie veidojas rudenī un pavasarī.

Izplatība. Sastopama tikai Eiropā, galvenokārt tās Z daļā (Somija, Zviedrija), nedaudz arī kalnu reģionos (Krisai-Greilhuber 2019). Latvijā sastopama samērā reti. Pirmo reizi konstatēta 1998. gadā Vidzemē, Mežoles pauguraines apkārtnē. Mūsdienās zināmas 86 atradnes dažādos reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 64 178 km², un apdzīvotā platība (AOO) ir 304 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaulē sugu uzskata par ļoti reti sastopamu, tiek vērtēts, ka kopumā ir aptuveni 750 atradnes, savukārt pieaugušo indivīdu skaits – ap 3000. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām, tomēr tā ir salīdzinoši nozīmīga

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Antrodiella citrinella* Niemelä & Ryvarden.

Dzimta: izsobju Steccheriaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: EN 2019, –.

Statuss tuvējās valstīs: Somija (NT 2019), Zviedrija (CR 2020).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

pasaules mērogā, un pieaugušo indivīdu skaits reģionālajā populācijā varētu būt aptuveni 400.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs, izraisa balto trupi. Aug uz egļu kritālām, kas ir vidējā līdz stiprā sadalīšanās pakāpē. Aug uz kritālām, kuras pirms tam noārdījusi parastā apmalpiepe *Fomitopsis pinicola*, reizēm tieši uz veciem šīs piepes auglķermeņiem. Tiek uzskatīts, ka parazitē uz tās. Citviet aug arī uz balteglēm un retos gadījumos – lapu kokiem. Tā sastopama tikai vecos, lielu egļu kritālām bagātos egļu mežos.

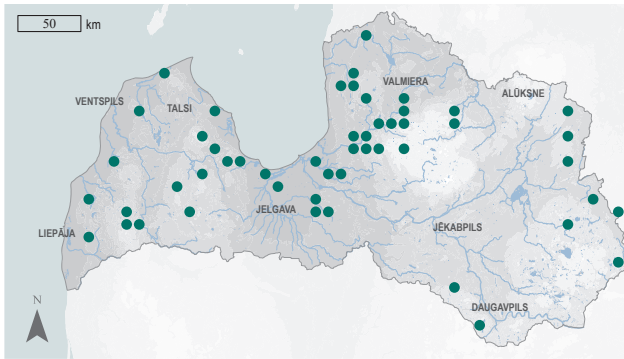
Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugu apdraud galvenokārt piemērotu biotopu – vecu, mežsaimnieciskās darbības maz ietekmētu egļu mežu – platību mazināšanās. Biotopā jābūt lielum daudzumam atmirušās koksnes, it īpaši liela diametra, un šādi meži ir vien neliela daļa kopumā plaši izplatīto skujuoku mežu Latvijā. Arī klimata pasliktināšanās varētu negatīvi ietekmēt sugu, jo tās augšanas optimālā temperatūra ir 5–10 °C (Krisai-Greilhuber 2019). Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Nav iekļauta ES nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos. Tā jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu

sarakstā kā suga, kuras dzīvotņu saglabāšanai var veidot mikroliegumus. Apmēram puse no zināmajām atradnēm atrodas ĪADT – Gaujas un Ķemeru Nacionālajos parkos, dabas parkā “Istras pauguraine”, dabas liegumā “Vjadas meži” un citās –, tomēr arī atrašanās tajās nenodrošina sugas saglabāšanos. Tās saglabāšana iespējama galvenokārt stingra aizsardzības režīma teritorijās, jo nepieciešami gan veci meži ar lielu kritalu daudzumu, gan iespējas šādiem mežiem izveidoties laika gaitā. Jāveic pētījumi par sugas sastopamību, ekoloģiju un apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Diāna Meiere*, Inita Dāniele.

3.186. attēls. Citrondzeltenās antridītes izplatība.

Summary

Lemon-colored antriella – *Flaviporus citrinellus*. Found only in Europe, mainly in the north (Finland, Sweden), with some localities in mountainous regions. In Latvia, 86 localities in different regions are known. The EOO is 64,178 km², and the AOO – 304 km². The species is considered very rare worldwide, with an estimated total of about 750 localities and about 3,000 mature individuals. There are insufficient data on the size of the regional population in Latvia and its changes, but globally it is relatively important, and the number of mature individuals could be about 400. It is a wood saprotroph, causing white rot. It grows on moderately to severely decayed spruce logs previously decomposed by *Fomitopsis pinicola*. The species is threatened mainly by the loss of suitable habitats, such as old spruce forests with moderate to low disturbance. The habitat should contain high volumes of coarse woody debris. It is assessed as Vulnerable (VU) due to a very small regional population. The species is not listed as a species of EU importance and is not protected in Latvia. It is proposed to be included on the list of protected species for which micro-reserves can be established. About half of the species' localities are in protected nature areas, e.g. the Gauja and Ķemeri National Parks, the “Istras pauguraine” Nature Park, and the “Vjadas meži” Nature Reserve. Research is needed on the distribution, ecology and threats to the species.

Literatūras saraksts

- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- Krisai-Greilhuber, I. 2019. *Flaviporus citrinellus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T147295216A147880737. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-2.RLTS.T147295216A147880737.en> [skatīts 13.06.2023.].
- Ryvarden, L., Melo, I. 2014. Synopsis Fungorum, 31: Poroid Fungi of Europe. Oslo: Fungiflora, 455.

Lakas plakanpiepe

Ganoderma lucidum

(Curtis) P. Karst. (1881)

3.187. attēls. Lakas plakanpiepe.
Foto: Diāna Meiere.

Morfoloģija un bioloģija. Lakas plakanpiepes cepurītes forma – pusapaļa, vēdekļveida, tās malā – pagarš kāts. Cepurīte līdz 10–20 cm plata, pie pamatnes 3–5 cm bieza. Kātiņš līdz 10 cm garš. Cepurītes virspuse sarkanbrūna, ķieģelkrāsas vai sarkanīga, spīdīga, to klāj ciets, lakai līdzīgs slānis. Kāts nedaudz tumšāks, arī spīdīgs. Augļķermenis pēc taustes korķains. Cepurītes apakšpusē poru slānis gluds, balts vai gaiši krēmkrāsas. Poras mazas, ar biežām sienām. Sporas masā brūnas, sieniņas divslāņu, ar rakstu, 7–11 x 6–8 μm (Dāniele, Meiere 2020). Augļķermeņi viengadīgi, bet retos gadījumos var turpināt augt nākamajā un aiznākamajā gadā. Aktīvi aug vasarā un rudenī.

Izplatība. Kosmopolitiska suga, iespējams – sugu komplekss. Eiropā sastopama visās dabas zonās līdz boreālajai zonai (GBIF 2025). Latvijā samērā bieži sastopama. Pirmo reizi konstatēta 1934. gadā Vidsmuižā (tagadējais nosaukums – Galēni), valsts A daļā. Mūsdienās zināmas aptuveni 170 atradnes dažādos reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 61 305 km², un apdzīvotā platība (AOO) ir 620 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušo indivīdu skaits ir aptuveni 700.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs, izraisa balto trupi. Parasti aug uz celmiem vai pie nokaltušu koku stumbru pamatnēm, nereti kopā ar parasto plakanpiepi *Ganoderma*

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: piepju Polyporaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (NT 2008).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: IAS, ML.

LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1996).

applanatum. Sastopama dažādos biotopos, pārsvarā mitros vai pārmitros, kur pieejama atmirusi lapu koku koksne (bērzs, melnalksnis, ozols un citas lapu koku sugas, retāk skujskoki). Var augt gan bioloģiski vērtīgos biotopos, gan mazāk vērtīgos, piemēram, konstatēta uz celmiem aizaugošā izcirtumā un ceļmalā saimnieciskā mežā, parkā pilsētvidē Siguldā u. c.

Izmantošana un tirdzniecība. Suga ir plaši izmantota kā ārstnieciskā sēne Austrumu medicīnā, un tā kļūst aizvien populārāka arī Latvijā. Pastāv risks, ka publicētās atradnēs tiks savākti augļķermeņi. Notiek arī mēģinājumi ieaudzēt lakas plakanpiepi, izmantojot citās valstīs iegādātu micēliju (piemēram, inokulētas koka tapas), tādējādi ieviešot sēnes svešzemju celmus.

Apdraudējums. Tā kā sugai piemēroti dažādi biotopi, to platība tuvākajā nākotnē varētu saglabāties esošajā līmenī. Pastāv iespēja, ka sēni varētu vākt ārstnieciskiem mērķiem,

tomēr šo darbību ietekme būtu neliela. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo ir neliels pieaugušo indivīdu skaits.

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga, kuras dzīvotņu saglabāšanai var veidot mikroliegumus. Mikroliegumu veidošanas nepieciešamību sugas aizsardzībai iespējams

pārskatīt. ĪADT – Slīteres un Ķemeru Nacionālajos parkos, dabas liegumos “Vjadas meži”, “Pildas ezers” un citās – atrodas apmēram 20% sugas reģionālās populācijas. Jāveic pētījumi par sugas sastopamību, ekoloģiju un apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Diāna Meiere*, Inita Dāniele.

3.188. attēls. Lakas plankanpiepes izplatība.

Summary

Lacquered bracket – *Ganoderma lucidum*. A cosmopolitan species, possibly a species complex. In Europe, it occurs in all zones up to the boreal zone, and is relatively common in Latvia, with about 170 known localities in various regions. The EOO is 61,305 km², and the AOO – 620 km². There is a lack of data on regional population size and changes. At present, the number of mature individuals is about 700. It is a wood saprotroph, causing white rot. Mostly grows on the stumps of deciduous trees or at the base of dead tree trunks. It occurs in a wide variety of habitats, usually moist or wet, and can grow in both biologically valuable and less valuable habitats. The species is widely used as a medicinal mushroom in oriental medicine, and is becoming increasingly popular in Latvia. It is assessed as Vulnerable (VU) due to the low total number of mature individuals. A protected species in Latvia for the conservation of which micro-reserves can be established. The need for micro-reserves for the conservation of the species can be reviewed. About 20% of the species population is found in protected nature areas, e.g. the Slītere and Ķemeri National Parks, and “Vjadas meži” and “Pildas ezers” Nature Reserves. Research is needed on the distribution, ecology and threats to the species.

Literatūras saraksts

- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- GBIF 2025. *Ganoderma lucidum* (Curtis) P.Karst. in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/2549730> [skatīts 03.02.2025.].

Daivainā čemurene

Grifola frondosa

(Dicks.) Gray (1821)

3.189. attēls. Daivainā čemurene.
Foto: Valda Ērmāne, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Daivainās čemurenes auglķermeņi viengadīgi, veido lielu čemuru no daudzām mēlveida cepurītēm, kuru kātiņi sākas no kopējas pamatnes. Visa auglķermeņa diametrs līdz 50 cm, atsevišķas cepurītes platums līdz 4–8 cm, biezums līdz 1 cm. Sākumā cepurīšu virspuse gaiši pelēkbrūna, vēlāk kļūst tumšāka līdz pat tumšbrūnai veciem eksemplāriem, nedaudz joslaina. Auglķermeņi sīksti, kaltētā veidā – trausli. Mikstums ir balts līdz gaišā krēmkrāsā, ar patīkamu smaržu. Poras stūrainas, nevienādas, seklas, 2–4 uz 1 mm, virsma krēmkrāsas līdz dzeltenīga. Stobriņu slānis nereti nolaidens gar kātiņu uz leju. Sporas bezkrāsainas, masā balts, olveida vai eliptiskas, 6–7 x 4,0–4,5 μm. Suga ir daudzgadīga, auglķermeņi viengadīgi un veidojas rudenī (Ryvarden, Melo 2014; Dāniele, Meiere 2020; Latvijas Daba 2022).

Izplatība. Sastopama mērenajā klimata joslā Eiropā, Ziemeļamerikā, kā arī Ķīnā, Austrālijā. Visur sastopama reti. Latvijā pirmo reizi konstatēta 1963. gadā Zemgalē, Rundālē (Vimba 1996; LU Fungārija dati). Mūsdienās zināma 71 atradne dažādos reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 35 090 km², un apdzīvotā platība (AOO) ir 220 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Vairumā atradņu konstatēti vairāki auglķermeņi, tādēļ pieaugušo indivīdu skaits varētu būt aptuveni 560.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: čemureņu Grifolaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Lietuva (EN 2021), Igaunija (CR 2019), Somija (NT 2019), Zviedrija (NT 2020).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.1. Atradņu/teritoriju apsaimniekošana, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (1996).

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs, izraisa balto trupi. Aug pie lielu, vecu ozolu pamatnēm. Sastopama ozolu mežos, parkos, alejās. Sugai nepieciešami lieli ozoli, kuri var augt dažādos biotopos, tomēr ilglaicīgai izdzīvošanai ir vēlama tādu biotopu saglabāšana, kurā attiecīgais substrāts – veci ozoli – neaug pa vienam. Nepieciešama arī jaunu un pieaugušu koku klātbūtne, lai nodrošinātu substrātu nākotnē.

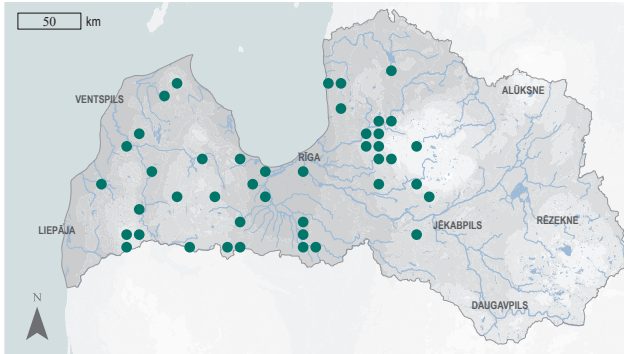
Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Mazinoties mežu platībām ar dažādu vecumu ozoliem, kā arī, ņemot vērā veco ozolu bojāeju un potenciālu piemērotu koku trūkumu nākotnē, paredzama sugas reģionālās populācijas mazināšanās. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga. Tās aizsardzības juridiskais statuss ir jāsaglabā. Daļa no atradnēm ir ĪADT – Gaujas un Ķemeru Nacionālajos parkos, mikroliegumā “Ozoldārzs” un citās – vai uz aizsargājamiem kokiem jeb dižkokiem. Sugas aizsardzībai ir jāsaglabā dažādu vecumu ozoli

sugai piemērotos biotopos, tostarp veci ozolu meži, parkveida ganības, parki, alejas un atsevišķi augoši koki. Jāveic pētījumi par sugas sastopamību, ekoloģiju un apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Diāna Meiere*, Inita Dāniele.

3.190. attēls. Daivainās čemurenes izplatība.

Summary

Hen of the woods – *Grifola frondosa*. Found in the temperate zone in Europe, North America, China, and Australia. It is rare everywhere. 71 localities are known in Latvia in different regions. The EOO is 35,090 km², and the AOO – 220 km². There are insufficient data on the size of the regional population and its changes. Several fruiting bodies were found at most localities, so the number of mature individuals could be about 560. It is a wood saprotroph, causing white rot. It grows at the base of large old oaks. Found in oak forests, parks, and alleys. The regional population is expected to decline due to the decreasing proportion of forests with oaks of different ages, the death of old oaks, and the possible lack of suitable trees in the future. It is assessed as Vulnerable (VU) due to its small regional population. A protected species in Latvia - its legal status must be maintained. Some of the localities are in protected nature areas, e.g. in the Gauja and Ķemeri National Parks, the “Ozoldārzs” micro-reserve, etc. It is also found on state-protected noble trees. Its conservation requires the preservation of oaks of various ages in suitable habitats. Research is needed on the species’ distribution, ecology and threats.

Literatūras saraksts

- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- Latvijas Daba: sugu enciklopēdija 2022. Sēnes. <https://www.latvijasdaba.lv/senes/> [skatīts 11.04.2022.].
- Ryvarden, L., Melo, I. 2014. Synopsis Fungorum, 31: Poroid Fungi of Europe. Oslo: Fungiflora, 455.
- Vimba, E. 1996. Daivainā čemurene *Grifola frondosa* (Dicks.: Fr.) S.F.Gray. Grām.: Andrušaitis, G. (red.). Latvijas Sarkanā grāmata. 1. sējums. Sēnes un ķērpji. Latvijas Universitātes Bioloģijas institūts, Rīga, 98–99.

Ozolu spalgpiepe

Inocutis dryophila

(Berk.) Fiasson & Niemelä (1984)

3.191. attēls. Ozolu spalgpiepe.
Foto: Jānis Ņuze, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Ozolu spalgpiepes auglķermeņi aug pa vienam, forma nedaudz saplacināta, pie pamatnes nereti ieapaļš izcilnis. Auglķermeņi atsperīgi, mīksti korķaini. Auglķermeņi palieli, līdz 11–19 cm plati un līdz 10 cm biezi. Virsma nelīdzena, ar padziļinājumiem un izciļņiem, sarkanbrūna, pieaugušiem auglķermeņiem gluda. Mala noapaļota, gaiša, nereti veido valnīti. Poru virsma sarkanbrūnā krāsā, nelīdzena, ar vairākām pakāpēm. Poras ieapaļas vai stūrainas, iegarenas, dažādu lielumu un formu. Jauniem auglķermeņiem raksturīga dzeltenu pilienų izdalīšanās. Sporas eliptiskas līdz olveida, brūnas, ar biežām sieniņām, 6–8 x 4,5–6,0 μm (Ryvarden, Melo 2014; Dāniele, Meiere 2020). Auglķermeņi viengadīgi, veidojas labvēlīgos apstākļos vasarā vai rudenī.

Izplatība. Sastopama galvenokārt Ziemeļamerikā, Eiropā, konstatēta arī Āzijā. Eiropā izplatīta nemorālajā zonā, boreālajā – reti. Latvijā sastopama ļoti reti. Pirmo reizi konstatēta 1997. gadā Pīloru ozolu audzē valsts DA daļā. Mūsdienās zināmas trīs atradnes dažādos reģionos. Tās sastopamības apgabals (EOO) ir 4095 km², un apdzīvotā platība (AOO) ir 12 km². Iespējams, sastopama biežāk, bet nav pamanīta, jo bieži aug augstu kokā.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušo indivīdu skaits ir ļoti mazs – līdz 15 indivīdiem. Atradnes ir izolētas, nelielas, katrā pa vienam sēnes apdzīvotam kokam.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Inonotus dryophilus* (Berk.) Murrill.

Dzimta: himenohēšu Hymenochaetaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Lietuva (EN 2021), Igaunija (CR 2019), Somija (VU 2019), Zviedrija (VU 2020).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs, izraisa balto trupi. Aug uz vidēji lieliem ozoliem 2–10 m augstumā. Sastopama galvenokārt platlapju mežos, parkos, parkveida plāvās un ganībās.

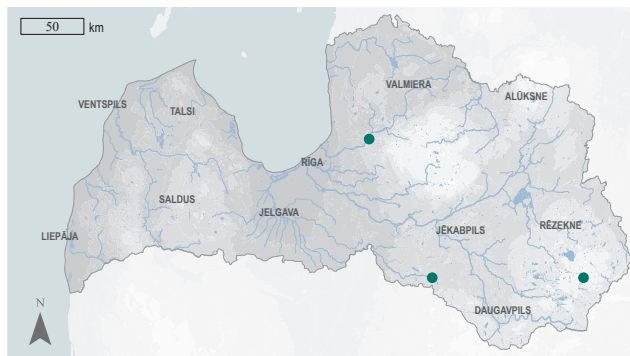
Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugu apdraud vecu ozolu trūkums tai piemērotos mežos un citos biotopos. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Nav iekļauta ES nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos. Tā jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Konstatēta ĪADT – Gaujas un Rāznes Nacionālajos parkos –, kā arī ārpus tām. Sugas aizsardzībai ir jāsaglabā ozolu meži

un atsevišķi augoši ozoli parkos, alejās un citur. Jāveic pētījumi par sugas sastopamību, ekoloģiju un apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Diāna Meiere*, Inita Dāniele.

3.192. attēls. Ozolu spalgpiepes izplatība.

Summary

Oak lover – *Inocutis dryophila*. Found mainly in North America, Europe, and Asia. In Europe, it is common in the nemoral zone, but rare in the boreal zone. It is very rare in Latvia, with three known localities in different regions. The EOO is 4,095 km², and the AOO – 12 km². There are insufficient data on the regional population size and changes. The number of mature individuals is very low – up to 15. The localities are isolated, small, with a single tree with this fungus. It is a wood saprotroph, causing white rot. It grows on medium-sized oaks, 2–10 m above the ground, mainly in broadleaved forests, parks, and wooded meadows. The species is threatened by the lack of old oaks in suitable forests, and other habitats. It is assessed as Vulnerable (VU) due to a very small population. It is not included in the EU or Latvian lists of protected species. It is proposed to be included on the list of protected species. Found in protected nature areas such as the Gauja and Rāzna National Parks and outside these areas. The conservation of oak forests, solitary oaks in parks, alleys and elsewhere is necessary for the protection of the species. Research is needed on the occurrence, ecology and threats to the species.

Literatūras saraksts

Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
Ryvarden, L., Melo, I. 2014. Synopsis Fungorum, 31: Poroid Fungi of Europe. Oslo: Fungiflora, 455.

Šokolādes jungūnija

Junghuhnia collabens

(Fr.) Ryvarden (1972)

3.193. attēls. Šokolādes jungūnija.
Foto: Ilze Ķuze, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Šokolādes jungūnijas auglķermenī ir klājeniski, dažādu izmēru, sākot no nelieliem neregulāriem plankumiem, kuri augot var saplūst kopā, veidojot lielākus laukumus. Auglķermenis plāns, līdz 3 mm biezs, vidusdaļā biežāks. Neauglīgā mala gaiša vai sārtā krēmkrāsā, vai oranždzeltena. Poru virsma gluda, gaiši līdz koši ķieģeļsarkana, ievainojumu vietās kļūst tumša, šokolādes krāsā. Poras ieapaļas, nedaudz stūrainas, samērā mazas, 3–4 uz 1 mm. Sporas bezkrāsainas, cilindriskas, nedaudz saliekotas, 3,5–5,0 x 1,0–1,5 μm. Sastopama no jūlija līdz oktobrim (Ryvarden, Melo 2014; Dāniele, Meiere 2020). Auglķermenī viengadīgi, veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. Sastopama Ziemeļamerikā, Eirāzijā. Eiropā izplatīta boreālajos mežos. Latvijā salīdzinoši bieži sastopama, zināmas 133 sugas atradnes dažādos reģionos. Pirmo reizi konstatēta dabisko mežu biotopu pētījumu laikā pirms 20 gadiem Vidzemē. Pēdējos gados atradņu skaits ir pieaudzis. Tās sastopamības apgabals (EOO) ir 67 745 km², un apdzīvotā platība (AOO) ir 348 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Lielākajā daļā Eiropas sugas populācija mazinās. Par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām nav pietiekamu datu. Pieaugušo indivīdu skaits vērtējams kā aptuveni 270.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs, izraisa balto trupi. Aug uz vidēja un liela diametra egļu kritālām, kas ir vidējā līdz stiprā

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: Īszobju Steccherinaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Lietuva (CR 2021), Somija (VU 2019), Zviedrija (VU 2020).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs.

Draudi: 5.3 Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

sadalīšanas pakāpē. Nereti aug tiešā tumšbrūnās cietpiepes *Phellinus ferrugineofuscus* tuvumā. Sastopama mežsaimnieciskās darbības maz ietekmētos egļu un jauktos mežos ar lielu kritalu daudzumu.

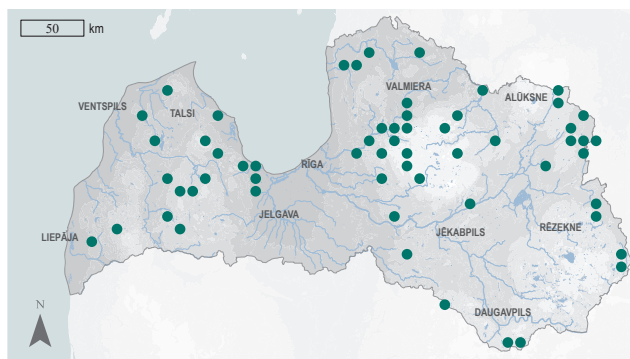
Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugu apdraud galvenokārt piemērotu biotopu – vecu dabisku egļu un jauktu mežu ar lielu kritalu daudzumu, it īpaši liela diametra – platību mazināšanās. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Suga nav iekļauta ES nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos. Tā jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā kā suga, kuras dzīvotņu saglabāšanai var veidot mikroliegumus. ĪADT – Gaujas un Ķemeru Nacionālajos parkos, dabas

liegumos “Spinduļu meži”, “Virguļīcas meži” un citās – atrodas apmēram trešdaļa sugas reģionālās populācijas. Sugas aizsardzībai jā saglabā veci skujkoku meži ar liela diametra křitalām, nemainot mitruma apstākļus un veidojot pietiekami lielu buferzonu ap sugai piemērotiem biotopiem. Jāveic pētījumi par sugas sastopamību, ekoloģiju un apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Diāna Meiere*, Inita Dāniele.

3.194. attēls. Šokolādes jungūnijas izplatība.

Summary

Chocolate porecrust – *Junghuhnia collabens*. Found in North America, and Eurasia. In Europe, it occurs in the boreal forests. The species is declining in most parts of Europe but is relatively common in Latvia, with 133 known localities in various regions. The number of localities has increased in recent years. The EOO is 67,745 km², and the AOO – 348 km². There are insufficient data on the size of the regional population and its changes in Latvia. The number of mature individuals is estimated at about 270. It is a wood saprotroph, causing white rot. It grows on moderately to highly decomposed spruce logs of medium to large diameter, often in close proximity to *Phellinus ferrugineofuscus*. It occurs in undisturbed spruce and mixed forests rich in dead wood. The species is mainly threatened by the decline in the proportion of suitable habitats – old natural spruce, and mixed forests rich in dead wood. It is assessed as Vulnerable (VU) due to a very small regional population. Not included in the EU or Latvian lists of protected species. It is proposed to be included on the list of protected species for which micro-reserves can be established. About one-third of the regional population is found in protected nature areas, e.g. the Gauja and Ķemeri National Parks, the “Spinduļu meži” and “Virguļīcas meži” Nature Reserves. The conservation requires the preservation of old coniferous forests with coarse woody debris, the maintenance of moisture conditions, and the creation of sufficient buffer zones around suitable habitats. Research is needed on the occurrence, ecology and threats to the species.

Literatūras saraksts

Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
Ryvarden, L., Melo, I. 2014. Synopsis Fungorum, 31: Poroid Fungi of Europe. Oslo: Fungiflora, 455.

Piepju jungūnija
Junghuhnia pseudozilingiana
(Parmasto) Ryvarden (1972)

3.195. attēls. Piepju jungūnija.
Foto: Līga Mihailova, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Piepju jungūnijas auglķermeņi ir klājeniski vai ar nelielām atliektām (līdz 1 cm platām) daļām. Pamatnes audi krēmkrāsas, blīvi, 1–3 mm biezi. Auglķermeņa izvirzījumos stobriņu slānis var būt līdz 4 mm biezs. Poru virsma salmu dzeltena līdz okerkrāsas (sausā), poras neregulāras, stūrainas, 2–3 uz 1 mm, iegarenas uz slīpa substrāta. Sporas bezkrāsainas, elipsoīdas, 3,5–4,5 x 2–2,5 μm (Ryvarden, Melo 2014; Dāniele, Meiere 2020). Auglķermeņi viengadīgi, veidojas vasaras beigās un rudenī.

Izplatība. Sastopama Eirāzijā, galvenokārt Skandināvijā, skujkoku mežos. Latvijā sastopama samērā reti. Pirmo reizi konstatēta 20. gs. 90. gados Vidzemē, Mežoles pauguraines apkārtnē. Mūsdienās zināmas 99 atradnes dažādos reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 58 152 km², un apdzīvotā platība (AOO) ir 336 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Aptuvenais pieaugušo indivīdu skaits ir 400–800 indivīdi.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs, izraisa balto trupi. Piepju jungūnija parasti aug uz koksnes, kuru sākušas noārdīt cietpiepju *Phellinus* un spulgpiepju *Inonotus* ģints sēnes, vai aug tieši uz šo sēņu auglķermeņiem. Latvijā lielākoties konstatēta uz apšu cietpiepēm *Phellinus tremulae*. Aug biotopos, kuros ir vecas, kalstošas vai nokaltušas apses, apšu kritālas. Lietussargšūga un dabisku meža bio-

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: Iszobju Steccherinaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (VU 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

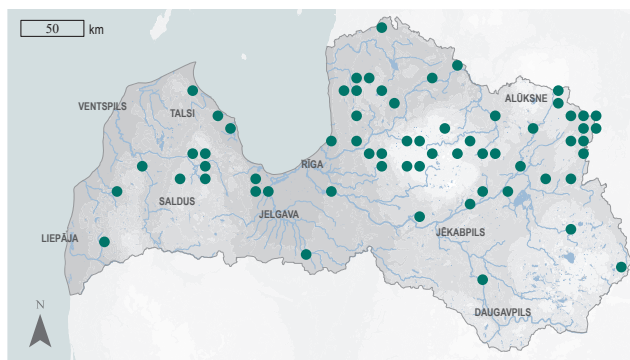
topu speciālistu suga, kas liecina par augstu bioloģisko daudzveidību (Löhmus et al. 2018).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugu apdraud vecu mežu ar apsēm platību mazināšanās, kā arī apšu kritālu trūkums vecos mežos. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Nav iekļauta Latvijas aizsargājamo sugu sarakstā. ĪADT – Gaujas un Ķemeru Nacionālajos parkos, dabas liegumos “Ventas ieleja”, “Virgulīcas meži” un citās – atrodas apmēram puse reģionālās populācijas. Sugas aizsardzībai jā saglabā veci apšu meži ar kritālām, jānodrošina to veidošanās arī turpmāk. Jāveic pētījumi par sugas sastopamību, ekoloģiju un apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Diāna Meiere*, Inita Dāniele.

3.196. attēls. Piepju jungūnijas izplatība.

Summary

Bracket porecrust – *Junghuhnia pseudozilingiana*. Found in Eurasia, mainly in Scandinavia, in coniferous forests. It is relatively common in Latvia; 99 known localities in different regions. The EOO is 58,152 km², and the AOO – 336 km². There are insufficient data on the regional population size and changes. The estimated number of mature individuals is 400–800. It is a wood saprotroph, causing white rot. It usually grows on wood that has started to decay from other species of *Phellinus* spp. and *Inonotus* spp., or grows directly on the fruiting bodies of these fungi. In Latvia, it is mostly found on *Phellinus tremulae*. It grows in habitats with old, decaying or dead aspen trees and logs. The species is threatened by the decline of old aspen forests and the lack of aspen logs in them. It is assessed as Vulnerable (VU) due to its very small regional population. Not included in the EU or Latvian protected species lists. It is proposed to be included on the list of protected species for which micro-reserves can be established. About half of the regional population is located in protected nature areas, e.g. the Gauja and Ķemeri National Parks, and the “Ventas ieleja” and “Virgulīcas meži” Nature Reserves. The conservation of the species requires not only the preservation of old aspen forests rich with dead wood, but also ensuring their future development. Research is needed on the occurrence, ecology and threats to the species.

Literatūras saraksts

- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- Lõhmus, A., Vunk, E., Runnel, K. 2018. Conservation management for forest fungi in Estonia: the case of polypores. *Folia Cryptog. Estonica*, 55: 79–89.
- Ryvarden, L., Melo, I. 2014. *Synopsis Fungorum*, 31: Poroid Fungi of Europe. Oslo: Fungiflora, 455.

Melnsvītras cietpiepe

Phellinus nigrolimitatus

(Romell) Niemelä, T. Wagner & M. Fisch. (2001)

3.197. attēls. Melnsvītras cietpiepe.
Foto: Ilze Ķuze, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Melnsvītras cietpiepes auglķermeņi ir klājeniski vai klājeniski ar atliektām malām. Cepurītes forma var būt ļoti dažāda, parasti ar nelīdzenu asu malu un platu piestiprinājuma vietu. Tās virsma nelīdzena, ar daudzām bedrītēm, tumšbrūna vai tumši pelēkbrūna, nedaudz joslaina. Audi griezumā divslāņu – slānis, kas ir tuvāk poru slānim, pēc taustes ir līdzīgs korkim, gaišbrūns, otrs slānis ir tumšāks un blīvāks. Starp tiem ar lupu vai neapbruņotu aci saskatāma tieva melna izlocīta līnija. Poru virsma gluda, bet izciļņi seko substrāta nelīdzenumiem, krāsa sākumā dzeltenīga, vēlāk – kafijas brūna. Poras mazas, ieapaļas, 5–7 uz 1 mm. Sporas bezkrāsainas, cilindriskas, ar spicu galu, 7–10 x 2,0–2,5 μm (Ryvarden, Melo 2014; Dāniele, Meiere 2020). Auglķermeņi daudzgadīgi, novērojami dabā visu gadu.

Izplatība. Sastopama Eirāzijā un Ziemeļamerikā boreālajos un alpinajos reģionos. Latvijā sastopama samērā reti. Pirmo reizi konstatēta 1967. gadā Kurzemē, Usmas ezera Moricsalā. Mūsdienās zināmas vairāk nekā 64 atradnes dažādos reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 46 362 km², un apdzīvotā platība (AOO) ir 276 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušo indivīdu skaits ir aptuveni 260.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs, izraisa raibo trupi. Aug uz skujkoku (galvenokārt – egļu) kritālām. Pārsvārā aug uz liela

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Phellinus nigrolimitatus* (Romell) Bourdot & Galzin.

Dzimta: himenohēšu Hymenochaetaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Lietuva (EN 2021), Somija (LC 2019), Zviedrija (NT 2020).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.1. Atradņu/teritoriju apsaimniekošana, 4.1. Formālā izglītība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

diametra kritālām, bez mizas, samērā vēlā sadalīšanās pakāpē. Uz vienas kritālas aug vairākus gadus, līdz tā kļūst sugai nepiemērota. Sastopama vidēji mitros vai mitros skujkoku mežos, ar augstu mirušās koksnes daudzumu. Dabisku mežu biotopu speciālistu suga, kas liecina par augstu bioloģisko daudzveidību.

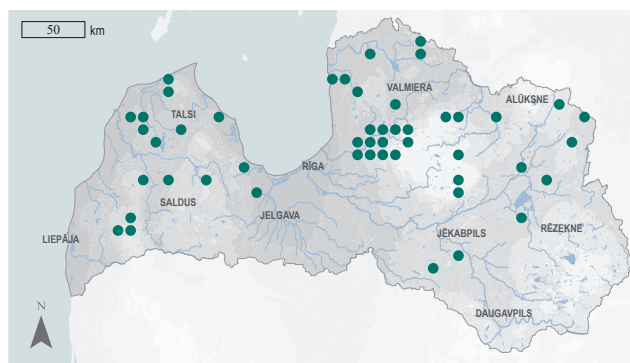
Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugu apdraud tai piemērotu meža biotopu platību mazināšanās, galvenokārt mazinot liela diametra mirušās koksnes apjomu mežā, kā arī mainot mitruma režīmu (kailcirte vai nosusināšana). Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga, kuras dzīvotņu saglabāšanai var veidot

mikroliegumus. Tās aizsardzības juridiskais statuss ir jāsaglabā. Mazāk nekā puse zināmo sugas atradņu atrodas ĪADT – Gaujas un Ķemeru Nacionālajos parkos un citās. Sugas aizsardzībai jāsaglabā veci egļu meži ar liela diametra kritālām un vismaz daļā teritorijas jānodrošina dabiskais koksnes sadalīšanās cikls piemērotos noēnojuma un mitruma apstākļos. Jāveic pētījumi par sugas sastopamību, ekoloģiju un apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Diāna Meiere*, Inita Dāniele.

3.198. attēls. Melnsvītras cietpiepes izplatība.

Summary

Blacklined porecrust – *Phellogilus nigrolimitatus*. Found in Eurasia, and North America. It occurs in the boreal and alpine regions, but is rare in Latvia; more than 64 localities are known in different regions. The EOO is 46,362 km², the AOO – 276 km². There are insufficient data on the size of the regional population and its changes. The number of mature individuals is about 260. It is a wood saprotroph, causing white pocket rot. It grows on highly decayed, barkless coniferous (mainly spruce) logs, mainly large diameter coarse woody debris. It occurs in moist coniferous forests rich in dead wood. The species is threatened by a reduction in the area of suitable habitat, a reduction in the amount of coarse woody debris, and changes in the moisture regime. It is assessed as Vulnerable (VU) due to a very small regional population. A protected species in Latvia for which micro-reserves can be established. Its legal status must be maintained. Less than half of the species' localities are found in protected nature areas, such as the Gauja and Ķemeri National Parks. Old spruce forests with coarse woody debris should be preserved, and the natural cycle of wood decomposition under suitable shade and moisture conditions should be maintained in at least part of the area. Research is needed on the distribution, ecology and threats to the species.

Literatūras saraksts

Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
Ryvarden, L., Melo, I. 2014. Synopsis Fungorum, 31: Poroid Fungi of Europe. Oslo: Fungiflora, 455.

Čemurainā kātiņpiepe

Polyporus umbellatus

(Pers.) Fr. (1821)

3.199. attēls. Čemurainā kātiņpiepe.
Foto: Diāna Meiere.

Morfoloģija un bioloģija. Čemurainās kātiņpiepes auglķermeņi veido čemuru no daudzām cepurītēm, kuru kātiņi atiet no kopējas pamatnes. Atsevišķās cepurītes daļēji pārklājas, kātiņš piestiprinās centrā, cepurītes vidusdaļa bieži ieliekta. Visa auglķermeņa diametrs līdz 30–40 cm, atsevišķās cepurītes platums 1–3 cm, biezums līdz 3 mm. Virspuse cepurītēm gluda vai ar sīkiem piespiestiem matiņiem, gaišbrūna vai pelēkbrūna. Auglķermeņi gaļīgi, kaltētā veidā trausli. Mīkstums ir balts līdz krēmkrāsas, ar patīkamu smaržu. Poras seklas, stūrainas, izstieptas kātiņa virzienā, nolaidenas gar to, 1–3 uz 1 mm. Sporas bezkrāsainas, cilindriskas, 7,5–10,0 x 3–4 μm (Ryvarden, Melo 2014; Dāniele, Meiere 2020; Latvijas Daba 2022). Auglķermeņi viengadīgi, veidojas pārsvarā vasarā un rudens sākumā.

Izplatība. Suga plaši izplatīta ziemeļu puslodē, taču visur sastopama reti. Eiropā – mērenajā un hemiboreālajā veģetācijas zonā. Latvijā sastopama samērā reti. Pirmo reizi konstatēta 1955. gadā valsts D daļā (Vimba 1996). Mūsdienās zināmas apmēram 100 atradnes dažādos reģionos. Tās sastopamības apgabals (EOO) ir 54 371 km², un apdzīvotā platība (AOO) ir 300 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušu indivīdu skaits ir aptuveni 400.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs, izraisa balto trupi. Auglķermeņi veidojas nevis tieši uz koksnes, bet uz zemes pie lapu

Citi biežāk lietotie nosaukumi: čemurainā čemurene, *Grifola umbellata* (Pers.) Pilāt.

Dzimta: piepju Polyporaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Lietuva (EN 2021), Igaunija (EN 2019), Somija (NT 2019), Zviedrija (VU 2020).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 17. Cits, 14.4. Lauku sētas un dārzi, 14.5. Urbānas teritorijas.

Draudi: 5.3. Mežsistrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: IAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (1996).

koku pamatnēm. Parasti aug pie ozoliem, retāk alkšņiem, gobām, kļavām un citām koku sugām. Apdzīvotie biotopi ir visai dažādi, bet var augt vienā un tajā pašā vietā daudzus gadus.

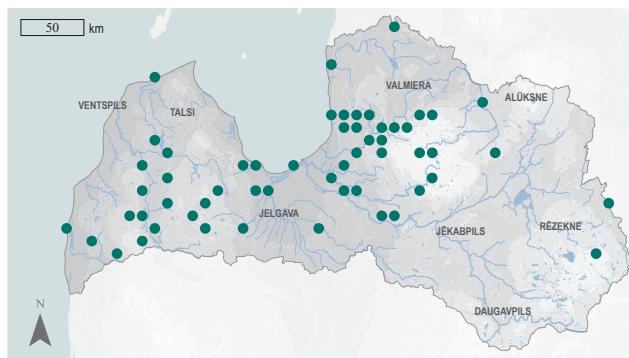
Izmantošana un tirdzniecība. Nav ziņu par sugas izmantošanu Latvijā. Ēdama sēne, taču retās sastopamības dēļ netiek popularizēta izmantošanai šim mērķim.

Apdraudējums. Draudi lielākoties saistīti ar mežsaimnieciskās darbības ietekmi – monokultūru ieviešanu, lapu koku, it īpaši ozolu, mežu mazināšanos, vecu koku izvākšanu no meža, kailcirtēm. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga. Tās aizsardzības juridiskais statuss jāsaģlabā. ĪADT – Moricsalas dabas rezervātā, Ķemeru Nacionālajā parkā, dendroloģiskajā stādījumā

“Rudbāržu mežaparks” un citās – atrodas apmēram puse sugas reģionālās populācijas. Aizsardzības pasākumi galvenokārt saistīti ar piemērotu biotopu un tajos esošo struktūru uzturēšanu un to nepārtrauktību. Jāveic pētījumi par sugas sastopamību, ekoloģiju un apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Diāna Meiere*, Inita Dāniele.

3.200. attēls. Čemurainās kātiņpiepes izplatība.

Summary

Umbrella polypore – *Polyporus umbellatus*. Found in the Northern Hemisphere, but rare everywhere. In Europe, it occurs in the temperate and hemiboreal zones. It is relatively rare in Latvia; about 100 known localities in different regions. The EOO is 54,371 km², and the AOO – 300 km². There are insufficient data on the regional population size and changes; the number of mature individuals is about 400. It is a wood saprotroph, causing white rot. The fruiting bodies are not formed directly on the wood, but on the ground at the base of deciduous trees. The habitats occupied are quite diverse; the species requires deciduous trees, most often oaks, less often alders, elms, maples, and others. The threats are mainly related to forestry – introduction of monocultures, decline of deciduous trees, especially oaks, removal of old trees from forests, clear-cutting. It is assessed as Vulnerable (VU) due to its very small regional population. It is a protected species in Latvia. Its legal status must be maintained. About half of the regional population is found in protected nature areas, e.g. the Moricsala Strict Nature Reserve, the Ķemeri National Park, and the “Rudbāržu mežaparks” Dendrological Planting. The conservation measures are mainly related to the maintenance and continuity of suitable habitats. Research is needed on the distribution, ecology and threats to the species.

Literatūras saraksts

- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- Latvijas Daba: sugu enciklopēdija 2022. Sēnes. <https://www.latvijasdaba.lv/senes/> [skatīts 28.05.2022.].
- Ryvarden, L., Melo, I. 2014. Synopsis Fungorum, 31: Poroid Fungi of Europe. Oslo: Fungiflora, 455.
- Vimba, E. 1996. Čemurainā čemurene *Grifola umbellata* (Pers.: Fr.) Pil. Grām.: Andrušaitis, G. (red.). Latvijas Sarkanā grāmata. 1. sējums. Sēnes un ķērpji. Latvijas Universitātes Bioloģijas institūts, Rīga, 102–103.

Sārtā mīkstpiepe

Rhodonia placenta

(Fr.) Niemelä, K. H. Larss. & Schigel
(2005)

3.201. attēls. Sārtā mīkstpiepe.
Foto: Ilze Kuze.

Morfoloģija un bioloģija. Sārtās mīkstpiepes auglķermeņi ir klājeniski, var būt izpletušies pa stumbru vairāku desmitu centimetru garumā. Krāsa sārtā, laškrāsas līdz pat koši rozā, izkaltētai – krēmkrāsas vai rozā. Audu slānis 2–3 mm biezs, stobriņu slānis – līdz 3 mm. Auglķermeņi samērā sīksti, sakalstot cieti. Augošā mala gaišāka. Poras uz horizontālas virsmas dažādu lielumu un formu, ar plānām starpsienām, 3–4 uz 1 mm, reizēm poru slāni veidojas ieapaļas iedobes. Uz slīpām virsmām poras izstieptas, ar robainām malām. Sporas bezkrāsainas, cilindriskas, nedaudz saliektas, 5–7 x 2,5–3,0 μm (Ryvarden, Melo 2014; Dāniele, Meiere 2020). Auglķermeņi viengadīgi, veidojas no jūlija līdz oktobrim.

Izplatība. Sastopama Eirāzijā un Ziemeļamerikā. Eiropā aug galvenokārt boreālajā un hemiboreālajā zonā. Latvijā sastopama samērā bieži. Pirmo reizi konstatēta 1995.–1997. gadā Zemgalē, Līvberzē, un Vidzemē, Mežoles pauguraines apkārtnē. Mūsdienās zināmas aptuveni 150 atradnes dažādos reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 63 688 km², un apdzīvotā platība (AOO) ir 532 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušo indivīdu skaits ir aptuveni 370.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs, izraisa brūno trupi. Aug uz skujkoku koksnes, pārsvarā uz kritālām vai stāvošiem nokaltušiem stumbriem, reti uz apstrādātās koksnes. Uz viena un tā paša substrāta var

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Oligoporus placentus* (Fr.) Gilb. & Ryvarden.

Dzimta: rodoniju Rhodoniaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvejās valstīs: Zviedrija (VU 2020).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.1. Atradņu/teritoriju apsaimniekošana, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

augt vairākus gadus, kamēr substrāts noārdās. Sastopama skujkoku mežos ar lielu kritalu daudzumu.

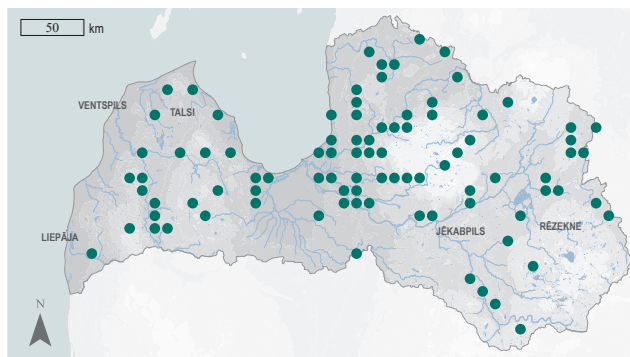
Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugu apdraud intensīva mežsaimnieciskā darbība, mirušās koksnes, it īpaši liela diametra kritalu, apjoma mazināšanās skujkoku mežos, kā arī mitruma režīma izmaiņas. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir neliela reģionālā populācija.

Aizsardzība. Nav iekļauta ES nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos. Latvijā juridiskais aizsardzības statuss sugai šobrīd nav jānosaka. ĪADT – Krustkalnu dabas rezervātā, Gaujas Nacionālajā parkā, dabas liegumā “Vjadas meži” un citās – atrodas apmēram 47% sugas reģionālās populācijas. Sugai nepieciešama atmirušās koksnes nepārtrauktība; tas nozīmē, ka jā saglabā arī lieli, veci skujkoki mežā un vismaz daļai šādu

koku vai vismaz daļā teritorijas jāsaglabā dabiskais koksnes sadalīšanās cikls piemērotos noēnojuma un mitruma apstākļos. Jāveic pētījumi par sugas sastopamību, ekoloģiju un apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Diāna Meiere*, Inita Dāniele.

3.202. attēls. Sārtās mīkstpiepes izplatība.

Summary

Pink pancake crust – *Rhodonia placenta*. Found in Eurasia and North America. In Europe it occurs mainly in the boreal and hemiboreal zones. It is relatively rare in Latvia; about 150 known localities in different regions. The EOO is 63,688 km², and the AOO – 532 km². There is a lack of data on the regional population size and changes. The number of mature individuals is about 370. It is a wood saprotroph, causing brown rot. It grows mainly on fallen logs or standing dead trees, and can be found in coniferous forests with a high number of logs. The species is threatened by intensive forestry, decrease of dead wood, especially large diameter dead wood in coniferous forests, and changes in the moisture regime. It is assessed as Vulnerable (VU) due to its small regional population. It is not included in the EU or Latvian lists of protected species. At present, the species does not require legal protection status in Latvia. Approximately 47% of the regional population is located in protected nature areas – the Krustkalni Strict Nature Reserve, the Gauja National Park, and the “Vjadas meži” Nature Reserve. The conservation of the species requires the continuity of dead wood. It is necessary to preserve the large old conifers in the forest and to maintain the natural cycle of wood decomposition under suitable conditions of shade and humidity for at least a part of these trees or at least part of the area. Research is needed on the occurrence, ecology and threats to the species.

Literatūras saraksts

- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
 Ryvarden, L., Melo, I. 2014. Synopsis Fungorum, 31: Poroid Fungi of Europe. Oslo: Fungiflora, 455.

Košā cietpore

Rigidoporus crocatus

(Pat.) Ryvarden (1983)

3.203. attēls. Košā cietpore.

Foto: Ilze Ķuze, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Košās cietpores auglķermeņi ir klājeniski, stiepjas gar substrātu, izmēri dažādi, līdz 10 cm plati. Virsma var būt gandrīz gluda līdz nelielam grubuļainam. Audi līdz 1 cm bieži, stobriņi vairākos slāņos, katrs slānis 2–3 mm biezs. Katrs jaunais slānis nenoklāj pilnībā iepriekšējo, tāpēc poru slāņa malās ir redzami vecākie slāņi. Auglķermeņa malas krasi norobežotas. Auglķermeņi sīkstī, kamēr svaigi – kraukšķīgi, sausie – cieti un ragveida. Auglķermeņi var atdalīt no substrāta kā stingru gumijainu plēksni. Poru virsmas krāsa gaiši sarkandzeltena vai gaiši dzeltenbrūna. Sakalstot kļūst tumšāka – sārti brūna vai pelēka. Jaunākie slāņi gaišāki. Poras mazas, no ieapaļām līdz stūrainām, 5–7 uz 1 mm. Sporas bezkrāsainas, ieapaļas, 3,5–5,5 x 3,5–5,0 μm (Ryvarden, Melo 2014; Dāniele, Meiere 2020). Suga ir daudzgadīga, veidojot slāņaini klājeniskus auglķermeņus. Novērojama visu gadu.

Izplatība. Sastopama ziemeļu puslodes skujkoku un jauktos mežos. Eiropā vairāk izplatīta A daļā, hemiboreālajā zonā. Latvijā sastopama samērā bieži. Pirmo reizi konstatēta dabisko mežu biotopu pētījumu laikā 1995.–1997. gadā uzreiz vairākās vietās – Šlīteres apkārtnē (Kurzemē), Līvberzē (Zemgalē) un Mežoles paugurainē (Vidzemē). Mūsdienās zināmas vairāk nekā 250 atradnes. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 64 914 km², un apdzīvotā platība (AOO) ir 1052 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Vairākās Eiropas valstīs (Polijā, Norvēģijā, Somijā, Lietuvā u. c.) novērtēts, ka sugas

Citi biežāk lietotie nosaukumi: melnējošā cietpore.

Dzimta: meripilu Meripilaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU C1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Lietuva (CR 2021), Somija (EN 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.1. Atradņu/teritoriju apsaimniekošana, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija.

Aizsardzības statuss Latvijā: IAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

reģionālā populācija mazinās un tā ir iekļauta aizsargājamo sugu sarakstos. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Aprēķinātais pieaugušo indivīdu skaits ir apmēram 2700.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs, izraisa balto trupi. Attīstās uz dažādu koku sugu kritālām, mitrās un pārmitrās vietās, reizēm arī susinātos mežos grāvju tuvumā. Raksturīgi mitri un pārmitri biotopi ar vidēju līdz lielu kritalu daudzumu: galvenokārt konstatēta staignāju, upju palieņu, skujkoku, jauktos, kā arī vecos platlapju mežos. Mēdz augt aizaugošos izcirtumos ar paaugstinātu mitruma līmeni. Svarīga pietiekami liela diametra kritalu klātbūtne, kā arī atbilstošs stabils mikroklimats.

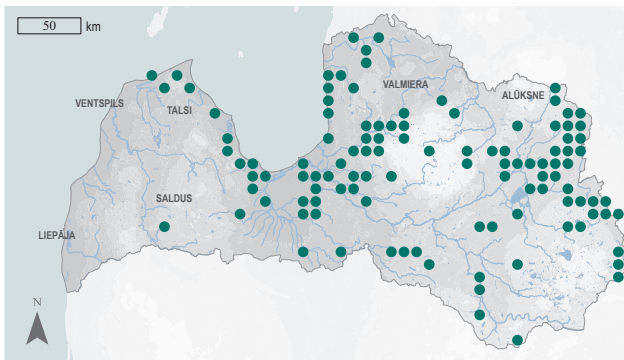
Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugu apdraud vecu lapu koku mežu platību mazināšanās, kritalu trūkums vecos mežos, kā arī mikroklimata izmaiņas meža nosusināšanas rezultātā. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir neliela reģionālā populācija un prognozēta tās nepārtraukta mazināšanās.

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga, tās juridisko aizsardzības statusu ir jāsaglabā. ĪADT – Gaujas un Ķemeru Nacionālajos

parkos, dabas liegumos “Vjadas meži”, “Gulbju un Platpirovas purvs” un citās – atrodas apmēram trešdaļa reģionālās populācijas. Aizsardzības pasākumi galvenokārt saistīti ar piemērotu biotopu un tajos esošo struktūru uzturēšanu un to pastāvēšanas nepārtrauktību. Jāveic pētījumi par sugas sastopamību, ekoloģiju un apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Diāna Meiere*, Inita Dāniele.

3.204. attēls. Košās cietpores izplatība.

Summary

Saffron porecrust – *Rigidoporus crocatus*. Found in coniferous and mixed forests of the Northern Hemisphere; in Europe more common in the hemiboreal zone. It is relatively rare in Latvia; more than 250 localities are known. The EOO is 64,914 km², and the AOO – 1,052 km². There are insufficient data on the regional population size and changes. The number of mature individuals is estimated at about 2,700. It is a wood saprotroph, causing white rot. It develops on logs of various tree species, in moist and wet areas, sometimes also in drained forests near ditches. The species is threatened by the decline of old deciduous forests, a lack of dead wood in old forests and changes in microclimate due to forest drainage. It is assessed as Vulnerable (VU) due to its small population and expected further decline. A protected species in Latvia; its legal status must be maintained. About one-third of the regional population is located in protected nature areas – the Gauja and Ķemeri National Parks, the “Vjadas meži” and “Gulbju un Platpirovas purvs” Nature Reserves, and others. The conservation measures are mainly related to the maintenance of suitable habitats. Research is needed on the distribution, ecology and threats to the species.

Literatūras saraksts

- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
 Ryvarden, L., Melo, I. 2014. Synopsis Fungorum, 31: Poroid Fungi of Europe. Oslo: Fungiflora, 455.

Parastā lazdupiepe

Szczepkamyces campestris

(Quél.) Zmitr. (2018)

3.205. attēls. Parastā lazdupiepe.

Foto: Ilze Kuze, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Parastās lazdupiepes auglķermeņi ir klājeniski, spilvenveida, ar izteikti paresninātu vidusdaļu. Auglķermeņa forma parasti ovāla, centrā tie ir līdz 1,5–2 cm biezi, līdz 10 cm gari. Virs stobriņiem ir neauglīgā daļa, kas ir netīri dzeltenbrūna, nereti iekrāsojas melna. Pamatnes audi 1–3 mm, stobriņu slānis līdz 15 mm biezs. Poru virsma okerkrāsā līdz krēmkrāsā, poras stūrainas, lielas, 1–2 uz 1 mm. Nereti aug uz slīpa substrāta, tad poras ir neregulāras, izstieptas, ar plānām starpsienām. Sporas bezkrāsainas, cilindriskas, 13–19 x 4,5–5,0 μm. Sastopama samērā reti visos gadalaikos (Ryvarden, Melo 2014; Dāniele, Meiere 2020). Auglķermeņi viengadīgi vai daudzgadīgi; viengadīgie veidojas vasarā un rudenī, var saglabāties līdz nākamajam gadam.

Izplatība. Sastopama pārsvarā Eiropā, kur ir plaši izplatīta dažādās dabas zonās. Latvijā sastopama samērā reti. Pirmo reizi konstatēta 1995. gadā Kurzemē, Šlīteres apkārtnē. Mūsdienās zināmas apmēram 160 atradnes dažādos valsts reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 71 508 km², un apdzīvotā platība (AOO) ir 448 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušo indivīdu skaits ir aptuveni 1600.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Dichomitus campestris* (Quél.) Domański & Orlicz.

Dzimta: piepju Polyporaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Lietuva (VU 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs, izraisa balto trupi. Aug uz atmirušiem, galvenokārt stāvošiem lazdu stumbriem. Latvijā sastopama ļoti daudzveidīgos meža biotopos, ja vien tie nav pārmitri. Galvenais priekšnoteikums – lielu vecu lazdu puduru klātbūtne.

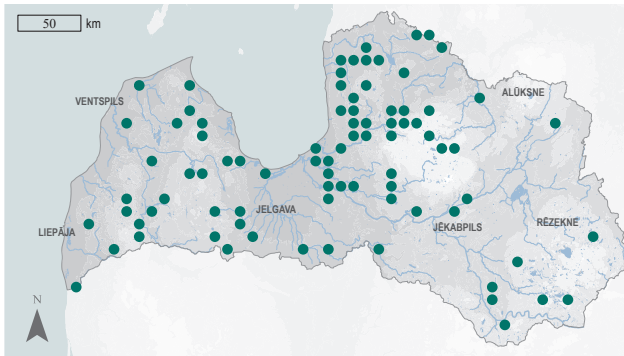
Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugu apdraud vecu lapu koku mežu ar lielām, vecām lazdām platību mazināšanās. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir neliela reģionālā populācija.

Aizsardzība. Nav iekļauta ES nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos.

Latvijā juridiskais aizsardzības statuss sugai šobrīd nav jānosaka. ĪADT – Gaujas un Ķemeri Nacionālajos parkos, dabas liegumos “Ruņupes ieleja”, “Ventas un Šķerveļa ieleja”, “Klagatu purvs” un citās – atrodas apmēram puse sugas reģionālās populācijas. Sugas aizsardzībai jā saglabā vecas lazdas mežos, upju ielejās un citos biotopos. Jāveic pētījumi par sugas sastopamību, ekoloģiju un apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Diāna Meiere*, Inita Dāniele.

3.206. attēls. Parastās lazdupiepes izplatība.

Summary

Hazel porecrust – *Saccophoma apocyni*. Found in Europe, where it is widespread in various natural zones, but relatively rare in Latvia; about 160 localities are known in different regions of the country. The EOO covers 71,508 km², and the AOO – 448 km². There are insufficient data on the size and changes in the regional population. The number of mature individuals is about 1,600. It is a wood saprotroph, causing white rot. It grows on dead, usually standing hazel trunks, and is found in a wide range of forest habitats in Latvia, except wet forests. The presence of large old hazel clumps is an important prerequisite. The species is threatened by the decline of old deciduous forests with large old hazels. It is assessed as Vulnerable (VU) due to its small regional population. It is not included in the EU or Latvian lists of protected species. The legal status of the species does not need to be changed in Latvia. About half of the regional population is located in protected nature areas, e.g. the Gauja and Ķemeri National Parks, and the “Ruņupes ieleja”, “Ventas un Šķerveļa ieleja” and “Klagatu purvs” Nature Reserves. The conservation of the species requires the preservation of old hazel trees in river valleys and other habitats where they occur. Research is needed on the occurrence, ecology and threats to the species.

Literatūras saraksts

Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
 Ryvarden, L., Melo, I. 2014. Synopsis Fungorum, 31: Poroid Fungi of Europe. Oslo: Fungiflora, 455.

Gludā baltene

Sidera lenis

(P. Karst.) Miettinen (2011)

3.207. attēls. Gludā baltene.
Foto: Astra Kalve, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Gludās baltenes auglķermeņi ir klājeniski, var izaugt 20–30 cm garī un 10 cm plati gar kritalu, tie ir samērā plāni un slāņojums griezumā redzams neskaidri. Viegli atdalāmi no substrāta, mīksti, malai nav izteikts neauglīgais slānis. Poru virsma balta līdz krēmkrāsas, poras mazas, 4–6 uz 1 mm, nereti pa vidu dažas lielākas. Poru slānis balts, līdz 3 mm biezs. Sausi eksemplāri viegli saplaisā pa stobriņu slāni, ja mēģina locīt. Līdzīga citām gaišām klājeniskām porainām sugām. Aptaustot – mīksta virsma (Ryvarden, Melo 2014; Dāniele, Meiere 2020). Auglķermeņi daudzgadīgi, redzami visu gadu.

Izplatība. Sastopama ziemeļu puslodes mežos. Eiropā sastopama boreālajos skujkoku mežos. Latvijā sastopama samērā bieži. Pirmo reizi konstatēta 1953. gadā Vidzemē, Inčukalna apkārtnē. Mūsdienās zināmas gandrīz 200 atradnes dažādos reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 56 080 km², un apdzīvotā platība (AOO) ir 508 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušo indivīdu skaits ir aptuveni 744.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs, izraisa balto trupī. Apdzīvo skujkoku, galvenokārt priežu, kritalas. Parasti sastopama kritālām bagātos vecos mežsaimnieciskās darbības maz ietekmētos mežos. Biežāk aug uz lielām kritālām, kas stipri sadalījušās. Latvijā galvenokārt konstatēta vecos vai dabiskos skujkoku mežos, kā arī lakstaugiem bagātos egļu mežos.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Skeletocutis lenis* (P. Karst.) Niemelä.

Dzimta: nenoteikta jeb incertae sedis (himenohēšu rinda Hymenochaetales).

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (VU 2019), Somija (NT 2019), Zviedrija (VU 2020).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

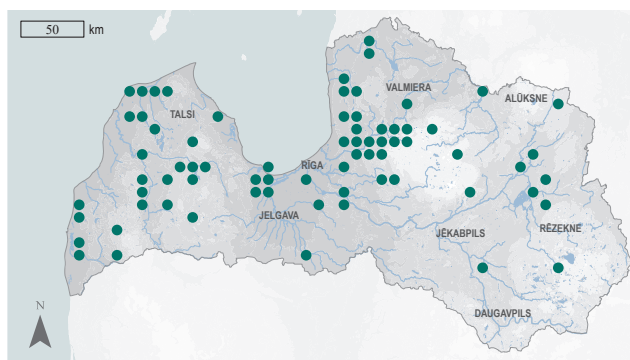
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugu apdraud vecu ilglaicīgu skujkoku mežu platību mazināšanās, mikroklimata izmaiņas (piemēram, meža nosusināšana), liela diametra kritalu un atmirušās koksnes apjoma mazināšanās mežā. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Nav iekļauta ES nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos. Tā jāiekļauj Latvijas aizsargājamo sugu sarakstā. ĪADT – Gaujas un Ķemeru Nacionālajos parkos un citās – atrodas gandrīz puse reģionālās populācijas. Sugas saglabāšanai jāaizsargā kritālām bagāti vecu skujkoku, it īpaši priežu, meži un jānodrošina apstākļi, lai šādi biotopi turpinātu veidoties. Jāveic pētījumi par sugas sastopamību, ekoloģiju un apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Diāna Meiere*, Inita Dāniele.

3.208. attēls. Gludās baltenes izplatība.

Summary

Soft porecrust – *Sidera lenis*. Found in the forests of the Northern Hemisphere. In Europe, it is found in the boreal coniferous forests, but relatively rare in Latvia, with almost 200 known localities in different regions. The EOO is 56,080 km², and the AOO – 508 km². There are insufficient data on the regional population size and changes. The number of mature individuals is about 744. It is a wood saprotroph, causing white rot. It grows on coniferous, mostly pine, logs. In Latvia, it is most common in old coniferous forests, as well as in spruce forests rich in herbs. The species is threatened by the reduction of the area of old coniferous forests, changes in the microclimate (e.g. forest drainage), reduction of the amount of coarse woody debris and other dead wood in forests. It is assessed as Vulnerable (VU) due to its very small regional population. It is not included in the EU or Latvian lists of protected species. It is proposed to be included on the list of protected species. Almost half of the regional population is found in protected nature areas, such as the Gauja and Ķemeri National Parks. The conservation of the species requires the preservation of old coniferous forests, especially pine forests, rich in dead wood, and ensuring conditions for such habitats to continue to form. Research should be carried out on the occurrence, ecology and threats to the species.

Literatūras saraksts

Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
 Ryvarden, L., Melo, I. 2014. Synopsis Fungorum, 31: Poroid Fungi of Europe. Oslo: Fungiflora, 455.

Smirdīgā baltene

Skeletocutis odora

(Sacc.) Ginns (1984)

3.209. attēls. Smirdīgā baltene.
Foto: Ilze Ķuze.

Morfoloģija un bioloģija. Smirdīgās baltenes auglķermeņi ir klājeniski, gludi vai vietām mezglaini, ar izaugumiem, uz slīpas virsmas var veidot “pakāpienus”. Auglķermeņi sulīgi, gaļīgi, sausie – trausli. Krāsa balta, veciem – krēmkrāsas. Mala labi nodalīta, veido valnīti vai nedaudz skropstaina. Auglķermeņa pamatne nedaudz želejveida. Poru slānis vaskains, puscaurspīdīgs, līdz 0,5 cm biezs. Poras (2) 3–5 uz 1 mm, ieapaļas līdz garenas (uz slīpām virsmām), biezas starpsienas. Svaigā veidā ir izteikta saldskāba smaka (Ryvarden, Melo 2014; Dāniele, Meiere 2020). Auglķermeņi viengadīgi, veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. Sastopama Eiropā un Ziemeļamerikā. Eiropā – boreālajā zonā. Latvijā sastopama samērā reti. Pirmo reizi konstatēta dabisko mežu biotopu pētījuma laikā 1995.–1997. gadā Kurzemē, Šlīteres apkārtnē, un Vidzemē, Mežoles pagurainē. Mūsdienās zināmas apmēram 150 atradnes. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 55 245 km², un apdzīvotā platība (AOO) ir 592 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušo indivīdu skaits ir aptuveni 300.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs, izraisa balto trupi. Aug uz vidēja līdz liela izmēra egļu, retāk – apšu, kritālām (galvenokārt ar mizu) vidējā līdz samērā stiprā sadalīšanās pakāpē. Bieži aug kopā ar centrālās flēbiju *Phlebia centrifuga*. Parasti sastopama mežsaimnieciskās darbības maz ietekmētos,

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Tyromyces odoros* (Sacc.) Zmitr.

Dzimta: balteņu Incrustoporiaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Lietuva (EN 2021), Igaunija (VU 2019), Somija (NT 2019), Zviedrija (VU 2020).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

dabiskos mitros un pārmitros egļu mežos, bet konstatēta arī jauktos, retāk – platlapju, mežos. Nereti aug kopā ar citām – gan sēņu, gan citu organismu grupu – dabisko mežu biotopu sugām.

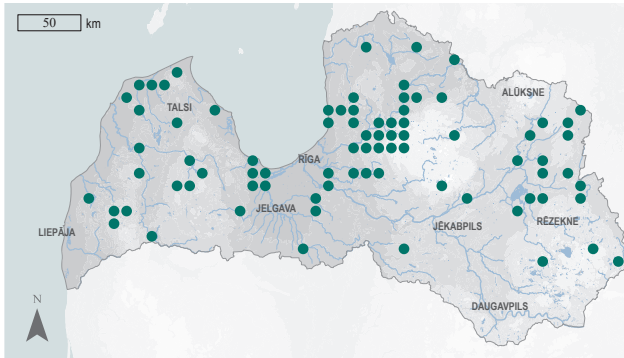
Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugu apdraud vecu ilglai-cīgu egļu mežu platību mazināšanās, mikro-klimata izmaiņas (piemēram, mežu no-susināšana), meža masīvu sadrumstalošana, liela diametra kritalu trūkums mežā. Novēr-tēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Nav iekļauta ES nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos. Tā jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. ĪADT – Gaujas un Ķemeru Nacionālajos parkos un citās – atrodas apmēram puse sugas reģionālās populācijas.

Sugas aizsardzībai jā saglabā veci kritalām bagāti dabiski skujkoku meži. Jāveic pētījumi par sugas sastopamību, ekoloģiju, apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Diāna Meiere*, Inita Dāniele.

3.210. attēls. Smirdīgās baltenes izplatība.

Summary

Stinking porecrust – *Skeletocutis odora*. Distributed across Europe, and North America. In Europe, it is found in the boreal zone, but relatively rare in Latvia, with about 150 known localities. The EOO is 55,245 km², and the AOO – 592 km². There are insufficient data on the regional population size and changes. The number of mature individuals is about 300. It is a wood saprotroph, causing white rot. It grows on coarse woody debris of spruce (medium to large logs, usually with bark), and less commonly on aspen, in moderate to relatively advanced stages of decay. Often grows together with *Phlebia centrifuga*. It is most often found in undisturbed, moist or wet spruce forests, but also in mixed forests, and less commonly in broadleaved forests. The species is threatened by the decrease in the area of old spruce forests, changes in microclimate due to forest drainage, fragmentation of forest stands and a lack of coarse woody debris. It is assessed as Vulnerable (VU) due to its very small regional population. The species is not included in the EU or Latvian lists of protected species. It has been proposed to be included on the list of protected species. About half of the regional population is found in protected nature areas, such as the Gauja and Ķemeri National Parks. The conservation of the species requires the preservation of old, natural coniferous forests rich in logs. Research is needed on the distribution, ecology and threats to the species.

Literatūras saraksts

Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
Ryvarden, L., Melo, I. 2014. Synopsis Fungorum, 31: Poroid Fungi of Europe. Oslo: Fungiflora, 455.

Zvaigžņu baltene

Skeletocutis stellae

(Pilāt) Jean Keller (1979)

3.211. attēls. Zvaigžņu baltene.
Foto: Ilze Kuze.

Morfoloģija un bioloģija. Zvaigžņu baltenes auglķermeņi klājeniski, slāņaini, līdz 2 cm bieži, neauglīgā mala krēmkrāsas, pūkaina vai šķiedraina, var būt samērā plata, vecākiem auglķermeņiem tā izskatās kā piesūkusies ar sveķiem, brūna līdz pat gandrīz melna. Poru virsma krēmkrāsas līdz gaišbrūnai, nedaudz spīdīga. Poras ļoti sīkas, 5–7 uz 1 mm. Poru slānis ciets, neizteikti slāņains, katrs slānis līdz 3 mm biezs (Ryvarden, Melo 2014; Dāniele, Meiere 2020). Auglķermeņi daudzgadīgi, sastopami dabā visu gadu.

Izplatība. Sastopama Eirāzijā un Ziemeļamerikā. Eiropā aug pārsvarā boreālajā zonā. Latvijā sastopama samērā reti. Pirmo reizi konstatēta dabisko meža biotopu izpētes laikā 1995.–1997. gadā Kurzemē, Šlīteres apkārtnē, un Vidzemē, Mežoles paugurainē. Mūsdienās zināmas 109 atradnes. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 50 627 km², un apdzīvotā platība (AOO) ir 224 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušo indivīdu skaits ir aptuveni 440.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs, izraisa balto trupi. Aug uz vidējām un lielām (vismaz 20 cm diametrā) egļu vai priežu kritālām vidējā vai samērā stiprā sadalīšanās pakāpē. Sastopama mežsaimnieciskās darbības maz ietekmētos, dabiskos skujkoku mežos.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: balteņu Incrustoporiaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (NT 2019), Somija (VU 2019), Zviedrija (VU 2020).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs.

Draudi: 5.3. Mežsistrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

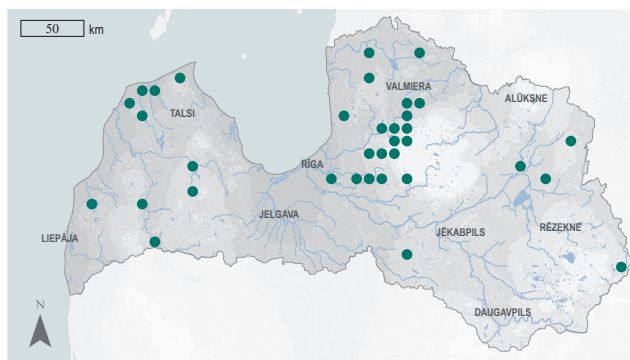
Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Apdraudējums. Sugu apdraud vecu, ilglaicīgu skujkoku mežu platību un mirušās koksnes daudzuma mazināšanās, liela diametra kritalu trūkums mežā. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir maza reģionālā populācija un tai nepieciešami specifiski biotopi ar lielu kritalu daudzumu, kuru platība mazinās.

Aizsardzība. Nav iekļauta ES nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos. Tā jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Gaujas un Šlīteres Nacionālajos parkos, dabas liegumā “Vjadas meži” un citās ĪADT atrodas apmēram ceturtdaļa sugas reģionālās populācijas. Sugas aizsardzībai jāsaģlabā tai piemēroti biotopi – veci mežsaimnieciskās darbības maz ietekmēti egļu meži ar kritālām un jānodrošina to veidošanās arī nākotnē. Jāveic pētījumi par sugas sastopamību, ekoloģiju un apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Diāna Meiere*, Inita Dāniele.

3.212. attēls. Zvaigžņu baltenes izplatība.

Summary

Stellate porecrust – *Skeletocutis stellae*. Occurs in Eurasia, and North America. In Europe, it is found mainly in the boreal zone. It is relatively rare in Latvia, with 109 known localities. The EOO is 50,627 km², and the AOO – 224 km². There are insufficient data on the regional population size and changes. The number of mature individuals is about 440. It is a wood saprotroph, causing white rot. It grows on medium to large (at least 20 cm diameter) spruce or pine logs in moderate to relatively advanced stages of decay. It occurs in undisturbed natural coniferous forests. The species is threatened by the decrease in the area of old coniferous forests, the decrease in the amount of dead wood and coarse woody debris in the forest. It is assessed as Vulnerable (VU) due to its small regional population and habitat requirements. Not included in the EU or Latvian lists of protected species. It is proposed to be included on the list of protected species in Latvia. About a quarter of the species' regional population is found in protected nature areas, e.g. the Gauja and Slītere National Parks, and the "Vjadas meži" Nature Reserve. In order to protect the species, it is necessary to preserve suitable habitats and ensure their development in the future. Research on the species' occurrence, ecology and threats is needed.

Literatūras saraksts

Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
 Ryvarden, L., Melo, I. 2014. Synopsis Fungorum, 31: Poroid Fungi of Europe. Oslo: Fungiflora, 455.

Joslainā punktulārija

Punctularia strigosozonata

(Schwein.) P. H. B. Talbot (1958)

3.213. attēls. Joslainā punktulārija.
Foto: Diāna Meiere, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Joslainās punktulārijas auglķermeņu forma daudzveidīga, no pilnīgi klājeniskiem līdz ar plānām atliektām cepurītēm, bieži izstieptām garenvirzienā gar kritalu. Cepurītes virspuse tumši sarkanbrūna, joslaina, ar koncentriskām augšanas rievām un gaišbrūnu malu. Himenofors var būt gluds, bet parasti krokains un rievains, radiāli joslains, oranži brūns līdz vīnkrašas; virsma nedaudz želejveida līdz vaskaina, ādaina. Sausiem auglķermeņiem cepurīte ir brūngana, apakšpuse gaišpelēka līdz gandrīz melna. Sporas bezkrāsainas līdz gaiši dzeltenīgas, cilindriskas, 6,0–6,9 x 3,6–4,0 μm (Parmasto 1960; Hansen, Knudsen 1997). Suga ir daudzgadīga, auglķermeņi viengadīgi, bet sīkstī un saglabājas līdz nākamā gada pavasarim.

Izplatība. Plaši izplatīta gan ziemeļu, gan dienvidu puslodē dažādos kontinentos. Eiropā sastopama nemorālajā un hemiboreālajā zonā, līdz Skandināvijas dienvidiem (Ziemeļvalstīs suga konstatēta ļoti reti). Latvijā sastopama ļoti reti. Pirmo reizi konstatēta tikai 2021. gadā valsts centrālajā daļā, bet kopš tā laika – vēl 11 vietās dažādos reģionos. Tās sastopamības apgabals (EOO) ir 11 526 km², un apdzīvotā platība (AOO) ir 40 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Aprēķinātais pieaugušo indivīdu skaits ir 110–220.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs, izraisa balto trupi. Aug uz apšu kritālām, ar mizu vai bez tās, uz stumbra un zariem. Nereti

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: punktulāriju Punctulariaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (CR 2019), Somija (VU 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

ir liels skaits auglķermeņu uz viena vai blakus esošiem stumbriem un zariem. Piemērotas kritalas vidējā sadalīšanās pakāpē. Pārsvarā sastopama jauktos, mežsaimnieciskās darbības maz ietekmētos mežos ar vecām apsēm, nereti mitrās vietās.

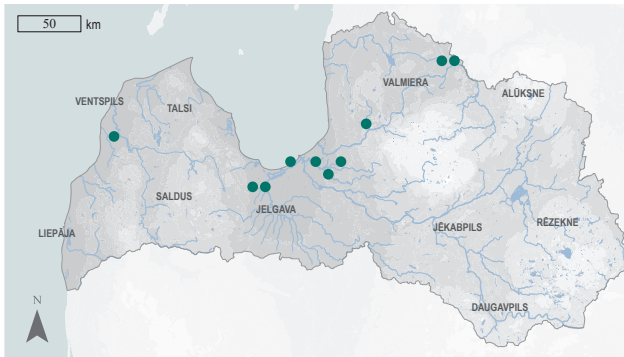
Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugu apdraud vecu lapu koku mežu platību mazināšanās, apšu kritalu trūkums vecos mežos. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Nav iekļauta ES nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos. Tā jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Apmēram trešdaļa sugas reģionālās populācijas atrodas ĪADT – Gaujas un Ķemeru Nacionālajos parkos un citās.

Sugas aizsardzībai ir nepieciešami mitri, mežsaimnieciskās darbības maz ietekmēti meži ar lielām apšu kritālām. Jāveic pētījumi par sugas sastopamību, ekoloģiju un apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Diāna Meiere*, Inita Dāniele.

3.214. attēls. Joslainās punktlārījas izplatība.

Summary

Tree bacon fungus – *Punctularia strigosozonata*. A cosmopolitan species. Occurs in Europe in the nemoral and hemiboreal zones. In Latvia, recorded in 12 localities in different regions. The EOO is 11,526 km², and the AOO – 40 km². There are insufficient data on the regional population size and its changes, with the number of mature individuals 110–220. It is a wood saprotroph, causing white rot. It grows on aspen logs (with or without bark), trunks, and branches. It is most common in mixed, undisturbed forests with old aspen, often in wet places. The species is threatened by the reduction of old deciduous forests and the lack of aspen logs in old forests. It is assessed as Vulnerable (VU) due to a very small regional population. It is not included in the EU or Latvian lists of protected species. It is proposed to be included on the list of protected species. About one-third of the regional population is found in protected nature areas, e.g. the Gauja and Ķemeri National Parks. The conservation of the species includes the preservation of moist, undisturbed forests with large aspen logs. Research is needed on the distribution, ecology and threats to the species.

Literatūras saraksts

- Hansen, L., Knudsen, H. 1997. Nordic Macromycetes. Vol. 3. Heterobasidioid, Aphyllophoroid and Gasteromycetoid Basidiomycetes. Copenhagen: Nordsvamp, 446.
- Parmasto, E. 1960. Some rare fungi of the order Aphyllophorales (in Russian, English and Estonian summaries). Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised 93, Botaanika-alased tööd IV: 196–208.

Plaisājošā rūtaine

Xylobolus frustulatus

(Pers.) P. Karst. (1881)

3.215. attēls. Plaisājošā rūtaine.
Foto: Ilze Kuze.

Morfoloģija un bioloģija. Plaisājošās rūtaines augļķermeņi ir daudzgadīgi, klājeniski, plaši, saplaisājuši mazos, daudzstūrainos, 0,2–1,5 platos un 2–5 mm biezos gabaliņos. Virsma gluda vai kārpaina, gaišā vai pelēcīgā okera krāsā. Sporas bezkrāsainas, elipsoidālas, 3,5–5,2 x 2,5–3,0 μm (Dāniele, Meiere 2020; Latvijas Daba 2022). Micēlijs ir daudzgadīgs, attīstās lēni, var apdzīvot ozolu daudzus gadus un pat gadu desmitus. Arī augļķermeņi ir daudzgadīgi, novērojami visu gadu.

Izplatība. Sastopama Ziemeļamerikā, Ziemeļeiropā, Āzijā. Eiropā – nemorālajā un hemiboreālajā zonā, dažādu sugu ozolu izplatības areālā. Latvijā sastopama samērā reti. Pirmo reizi konstatēta 1952. gadā Zemgalē, Iecavā (Vimba 1996). Mūsdienās zināmas apmēram 90 atradnes dažādos reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 65 411 km², un apdzīvotā platība (AOO) ir 712 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušo indivīdu skaits ir aptuveni 950.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs, izraisa lēni progresējošu brūno trupi un dobumu veidošanos stumbrā. Aug uz atmirušas vecu ozolu koksnes – stumbriem, lieliem zariem (dažkārt augstu kokos), retos gadījumos uz citiem lapu kokiem. Aug mežos, upju gravu nogāzēs, kā arī parkos, alejās, parkveida ganībās.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: sīkpiepju Stereaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU C1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Lietuva (EN 2021), Igaunija (VU 2019), Somija (VU 2019), Zviedrija (NT 2020).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.4. Mērenās joslas mežs, 17. Cits, 14.4. Lauku sētas un dārzi, 14.5. Urbānas teritorijas.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 12.1. Citi draudi.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.

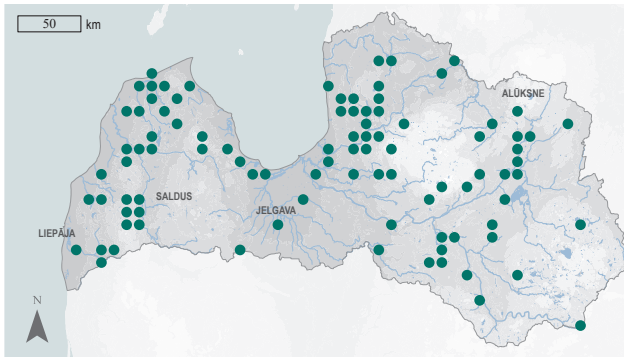
LSG iepriekšējie izdevumi: 1. kat. (1996).

Apdraudējums. Sugu apdraud gan mežsaimnieciskā darbība, kuras rezultātā mazinās platlapju mežu ar veciem ozoliem platības, kā arī dabiski atmirušas ozolu koksnes daudzuma mazināšanās šādos mežos. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir neliela reģionālā populācija, un prognozēta nepārtraukta tās mazināšanās.

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga, kuras dzīvotņu saglabāšanai var veidot mikrolieģumus. Tās aizsardzības juridiskais statuss ir jāsaglabā. Gandrīz 80% reģionālās populācijas atrodas ĪADT – visos Nacionālajos parkos, vairākos dabas lieģumos, piemēram, “Lubāna mitrājs” un “Sitas un Pededzes paliene” un citās. Aizsardzības pasākumi galvenokārt saistīti ar piemērotu biotopu, kā arī piemērota substrāta – lielu, vecu ozolu ar atmirušiem zariem vai stumbra daļām – saglabāšanu.

Sugas saglabāšanu veicina dižkoku izmēru sasniegušo koku aizsardzība, taču jā saglabā arī vidēja lieluma ozoli, kas var kļūt par sugas substrātu nākotnē. Parkos un apstādījumos pēc iespējas jāatstāj ozoli ar atmirušiem zariem un stumbra daļām, kā arī nokrituši stumbri. Jāveic pētījumi par sugas sastopamību, ekoloģiju un apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Diāna Meiere*, Inita Dāniele.

3.216. attēls. Plaisājošās rūtaines izplatība.

Summary

Ceramic fungus – *Xylobolus frustulatus*. Distributed across North America, Northern Europe, and Asia. In Europe, it is found in the nemoral and hemiboreal zones. It is relatively rare in Latvia, with about 90 known localities. The EOO is 65,411 km², and the AOO – 712 km². There is a lack of data on the regional population size and changes. The number of mature individuals is about 950. It is a wood saprotroph, causing slow brown rot and cavities in the trunk. It grows on dead wood of old oak – trunks, large branches, rarely on other deciduous trees. The species is found in forests, river valleys, parks, alleys, and wooded meadows. In Latvia, the species is threatened by forestry activities, resulting in a reduction of the area of broadleaved forests with old oak, as well as a decrease in the amount of dead oak wood in such forests. It is assessed as Vulnerable (VU) due to its small regional population and expected further decline. It is a protected species in Latvia for the conservation of which micro-reserves can be established. Its legal conservation status must be maintained. Almost 80% of the regional population is found in protected nature areas – in all National Parks and several Nature Reserves, e.g. “Lubāna mitrājs” and “Sitas un Pededzes paliene”. The conservation measures are mainly related to ensuring the availability of suitable habitats and substrate – large old oaks with dead branches or logs. The conservation of the species is promoted by the protection of noble trees. However, medium-sized oaks with the potential to become host trees should also be protected. Research is needed on the distribution, ecology and threats to the species.

Literatūras saraksts

- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- Latvijas Daba: sugu enciklopēdija 2022. Sēnes. <https://www.latvijasdaba.lv/senes/> [skatīts 11.01.2022.].
- Vimba, E. 1996. Plaisājošā rūtainē *Xylobolus frustulatus* (Pers.:Fr.) Boidin. Grām.: Andrušaitis, G. (red.). Latvijas Sarkanā grāmata. 1. sējums. Sēnes un ķērpji. Latvijas Universitātes Bioloģijas institūts, Rīga, 70–71.

Ozolu melnkausene

Bulgaria inquinans

(Pers.) Fr. (1822)

3.217. attēls. Ozolu melnkausene.
Foto: Inita Dāniele.

Morfoloģija un bioloģija. Ozolu melnkausenes auglķermeņi ir 1–4 cm diametrā, gaļīgi, sākumā apaļi, kausveida, vēlāk izplešas. Auglķermeņa virspuse gluda, tumša, melna, ar spīdīgu sporas veidojošo virsmu, kausiņa malas brūnganas, zvīņainas. Sporas eliptiskas, līdz nierveida, melnbrūnas, dažāda izmēra, 10–16 x 6,0–7,5 μm un mazākas, bezkrāsainas (Dāniele, Meiere 2020). Auglķermeņi nereti lielās grupās veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. Sastopama Eiropā, Ziemeļamerikā, Āzijas A daļā, kā arī Jaunzēlandē. Eiropā konstatēta diezgan bieži hemiboreālajā un nemorālajā dabas zonā (GBIF 2023). Latvijā sastopama reti. Pirmo reizi reģistrēta 1982. gadā valsts ZR daļā – Šlīteres apkārtnē (M. Eipure, LNDM kolekcijas dati). Mūsdienās zināmas 52 atradnes dažādos valsts reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 40 756 km², apdzīvotā platība (AOO) ir 208 km². Par sugas izplatības pārmaiņām Latvijā nav ziņu pētījumu trūkuma dēļ.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušu indivīdu skaits, iespējams, nepārsniedz 1000.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs. Eiropā sastopama uz stāvošas vai gulošas trupošas, galvenokārt ozola, retāk alkšņa, bērza vai skābarža, koksnes lapu koku mežos (Kutorga 2020). Latvijā novērota uz atmirušas koksnes, galvenokārt uz ozola kritālām lapu koku un jauktos mežos.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: daudzveidīgā melnkausene.

Dzimta: facīdiju Phacidiaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2022.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (NT 2019), Somija (LC 2019), Zviedrija (LC 2020).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.4. Mērenās joslas mežs, 17. Cits.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

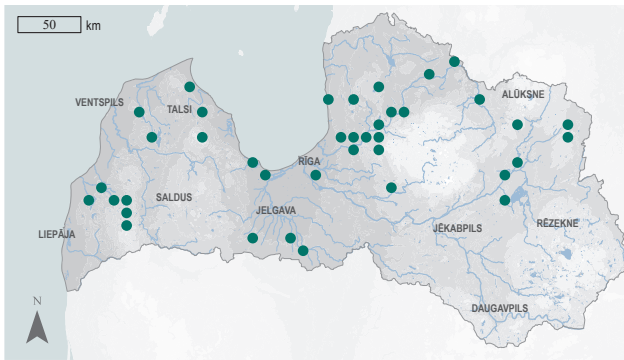
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugas izplatību ietekmē liela izmēra kritalu un sausokņu izvākšana platlapju mežos un vecos parkos. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir neliela reģionālā populācija.

Aizsardzība. Suga nav iekļauta ES nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos. Šobrīd juridiskais aizsardzības statuss tai nav jānosaka. Sastopama vairākās ĪADT – Gaujas un Ķemeru Nacionālajos parkos, Moricsalas dabas rezervātā, dabas liegumā “Tebas ozolu meži” u. c. Sugas aizsardzībai mežos jā saglabā atmirušu lapu koku koksne, it īpaši liela izmēra kritalas. Jāveic pētījumi par reģionālās populācijas lielumu, izplatību un tendencēm, dzīves ciklu un ekoloģiju.

Autori: Inita Dāniele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.218. attēls. Ozolu melnkausesenes izplatība.

Summary

Black bulgar – *Bulgaria inquinans*. Distributed across Europe, North America, Asia, and New Zealand. In Europe, it is quite common in the hemiboreal and nemoral zones, but rare in Latvia. At present, 52 localities are known in different regions of the country. The EOO is 40,756 km², and the AOO – 208 km². No information is available on the distribution changes due to a lack of studies; insufficient data on the regional population size and changes. The number of mature individuals probably does not exceed 1,000. It is a wood saprotroph. In Europe, it is found in deciduous forests on standing or fallen dead wood, mainly oak, less commonly alder, birch or hornbeam. In Latvia, it is found in deciduous and mixed forests on dead wood, mainly on oak. The distribution of the species is influenced by the removal of coarse woody debris in broadleaved forests and old parks. It is assessed as Vulnerable (VU) due to a small regional population. The species is not listed as a species of EU importance and is not protected in Latvia. Legal conservation status is not required for it. It occurs in several protected nature areas: the Gauja and Ķemeri National Parks, the Moricsala Strict Nature Reserve, the “Tebras ozolu meži” Nature Reserve, etc. The conservation of the species requires the preservation of dead deciduous wood in forests, especially large logs. Studies on regional population size, distribution and trends, life cycle and ecology are needed.

Literatūras saraksts

Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.

GBIF 2023. *Bulgaria inquinans* in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset.

<https://www.gbif.org/species/2577614> [skatīts 05.01.2023.].

Kutorga, E. 2020. Lietuvos grybai, t. 3, d. 6. Inoperkuliniai diskomicetai (*Discomycetes inoperculatae*). Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 397.

Liesmainā dižspulgaine

Caloscypha fulgens

(Pers.) Boud. (1907)

3.219. attēls. Liesmainā dižspulgaine.
Foto: Sintija Elferte, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Liesmainās dižspulgaines auglķermeņiem sākumā ir lodveidīgi un slēgti apotēciji, vēlāk tie atveras ar zvanveidīgi ielocītu apmali, 1–4 cm plati un 1,0–1,5 cm augsti. Apotēciju ārpusē vaska dzeltena, vēlāk ar zaļganiem plankumiem, kas pārņem visu ārējo virsmu. Kātiņš īss, substrātā. Askī cilindriski, 100–160 x 8–10 μm. Sporas viēnsūnas, lodveidīgas, 5–6 μm platas, gludas, bezkrāsainas. Parafīzes pavedienvēidīgas, zarainas, galotnē paplašinās līdz 3 μm (Latvijas Daba 2022). Auglķermeņi pa vienam vai nelielās grupās veidojas agri pavasarī neilgi pēc sniega nokušanas uz īsu laiku (pāris dienas) (Kutorga 2020).

Izplatība. Sastopama galvenokārt Eiropā un Ziemeļamerikā, vietām Āzijā (Japānā). Eiropā atrasta diezgan bieži nemorālajā un boreālajā dabas zonā (GBIF 2022). Latvijā novērota reti. Pirmo reizi konstatēta 1981. gadā valsts D daļā – Tērvetē (E. Vimba, LU Fungārija dati). Mūsdienās zināmas 18 atradnes ar vienmērīgu izplatību dažādos valsts reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 44 306 km², apdzīvotā platība (AOO) ir 80 km². Par sugas izplatības pārmaiņām Latvijā nav ziņu pētījumu trūkuma dēļ.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušu indivīdu skaits, iespējams, nepārsniedz 1000.

Biotopi un ekoloģija. Nedzīvās zemsegas saprotrofs. Sastopama uz augsnes vai sūnās galvenokārt priežu, skujkoku, mežos (Kutorga 2020).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: dižspulgaiņu Caloscyphaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2022.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (NT 2019), Lietuva (VU 2021), Somija (LC 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

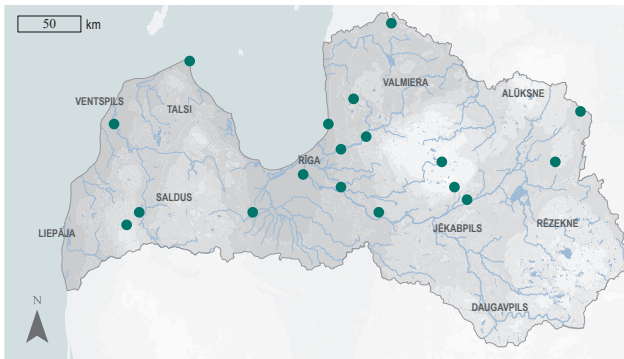
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugas izplatību negatīvi ietekmē intensīva priežu mežu apsaimniekošana, vecu un dabisku skujkoku mežu platības mazināšanās. Novērtēta Latvijā kā jutīga suga (VU), jo tai ir neliela reģionālā populācija.

Aizsardzība. Suga nav iekļauta ES nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos. To ieteicams iekļaut aizsargājamo sugu sarakstā. Sastopama ĪADT – Slīteres Nacionālajā parkā, dabas parkā “Ogres Zilie kalni” u. c. Pārsvārā atradnes ir ārpus aizsargājamām dabas teritorijām. Sugas aizsardzībai jāsaglabā tai piemēroti biotopi – saimnieciski maz ietekmēti priežu meži. Jāveic pētījumi par reģionālās populācijas lielumu, izplatību un tendencēm, dzīves ciklu un ekoloģiju.

Autori: Inīta Dāniele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.220. attēls. Liesmainās dižspulgaines izplatība.

Summary

Golden cup – *Caloscypha fulgens*. Mainly distributed in Europe, North America, and with places in Asia (Japan). In Europe, it is quite common in the temperate and boreal zones. It is rare in Latvia; currently 18 localities are known, with an even distribution in different regions of the country. The EOO is 44,306 km², and the AOO – 80 km². No information is available on changes in the distribution due to a lack of studies; insufficient data on the regional population size and changes. The number of mature individuals is probably less than 1,000. It is a litter saprotroph, and it occurs in coniferous forests, mainly pine, on soil or in mosses. The distribution is negatively affected by the intensive management of pine forests and the reduction in the area of old and natural coniferous forests. It is assessed as Vulnerable (VU) due to the small regional population. The species is not listed as a species of EU importance and is not protected in Latvia. It is proposed to be included on the list of protected species. It is found in protected nature areas, e.g., the Slītere National Park, and the "Ogres Zilie kalni" Nature Park. Found mostly outside protected areas. The conservation of the species requires the preservation of suitable habitats - undisturbed pine forests. Research is needed on regional population size, distribution and trends, life cycle and ecology.

Literatūras saraksts

- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- GBIF 2022. *Caloscypha fulgens* in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/2593405> [skatīts 22.11.2022.].
- Kutorga, E. 2020. Lietuvos grybai, t. 3, d. 5. Ausūniečiai (Pezizales). Vilnius: Valstiečių Laikraštis, 275.
- Latvijas Daba: sugu enciklopēdija 2022. Sēnes. <https://www.latvijasdaba.lv/senes/> [skatīts 22.11.2022.].

Krokainā jodausene

Diplocarpa irregularis

(Schwein.) Baral & Pärtel (2022)

3.221. attēls. Krokainā jodausene.
Foto: Ilze Ķuze, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Krokainās jodausenes auglķermeņi ir neregulāras formas apotēciji, 1–3 cm plati. Kausiņa iekšpuse gluda, tumši zila, violeta līdz gandrīz melna. Ārpuse nelidzena, ar pulverveida izaugumiem, brūna līdz brūni violeta (Strazdiņa u. c. 2019). Auglķermeņi grupās pa 2–5 veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. Sastopama Eiropā, Ziemeļamerikā, vietām Āzijā (GBIF 2023). Latvijā pirmo reizi konstatējusi J. Kluša 2013. gadā Vidzemē, Skrīveru apkārtnē (Strazdiņa u. c. 2019). Līdz 2022. gadam zināmas 69 atradnes dažādos reģionos, galvenokārt Vidzemē un Latgalē. Sugas sastopamības apgabals (EOO) Latvijā ir 34 018 km², apdzīvotā platība (AOO) ir 276 km². Par sugas izplatības pārmaiņām Latvijā nav ziņu pētījumu trūkuma dēļ.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un pārmaiņām. Pieaugušu indivīdu skaits, iespējams, nepārsniedz 1000.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs uz lapu koku (alkšņu, gobu, vīksnu, bērzu) kritālām. Latvijā sastopama mitros lapu koku mežos un upju ielejās.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugas izplatību negatīvi ietekmē galvenokārt atmirušas koksnes izvākšana no mitriem lapu koku mežiem. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir neliela reģionālā populācija.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Ionomidotis irregularis* (Schwein.) E. J. Durand.

Dzimta: kordiritidāciju Cordieritidaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (VU 2019), Somija (EN 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

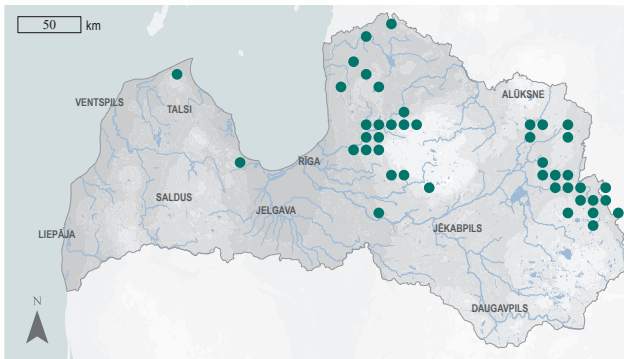
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Aizsardzība. Suga nav iekļauta ES nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos. Tā jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Sastopama ĪADT, piemēram, Gaujas un Ķemeru Nacionālajos parkos. Sugas aizsardzībai jā saglabā atmirusi koksne mitros mežos. Jāveic pētījumi par Latvijas reģionālās populācijas lielumu, izplatību un tendencēm, dzīves ciklu un ekoloģiju, sugai piemērotu biotopu tendencēm.

Autori: Inita Dāniele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.222. attēls. Krokainās jodausenes izplatība.

Summary

Black elfcup – *Diplocarpa irregularis*. Occurs throughout Europe, North America, and parts of Asia. 69 known localities were recorded in Latvia up to 2022, mainly in the Vidzeme and Latgale regions. The EOO is 34,018 km², and the AOO – 276 km². No available information on changes in the distribution due to a lack of studies. There are insufficient data on the regional population size and changes. The number of mature individuals probably does not exceed 1,000. The species occurs both in Europe and in Latvia in wet deciduous forests, river valleys, as a saprotroph on logs of deciduous trees (alder, elm, birch). The species' distribution is affected mainly by the removal of dead wood from wet deciduous forests. It is assessed as Vulnerable (VU) due to a small regional population. The species is not listed as a species of EU importance and is not protected in Latvia. It is proposed to be included on the list of protected species. It is found in protected nature areas – the Gauja and Ķemeri National Parks, etc. The conservation of the species requires the preservation of dead wood in moist forests. Research is needed on the size, distribution and trends of the Latvian regional population, life cycle and ecology, and trends of suitable habitats for the species.

Literatūras saraksts

- GBIF 2023. *Ionomidotis irregularis* (Schwein.) E.J.Durand in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/3284401> [skatīts 08.01.2023.].
- Strazdiņa, L., Kluša, J., Leimanis, I., Laime, S., Birziņa, L., Oļehnoviča, E., Opmanis, A. 2019. Latvijas kriptogāmu taksonu sarakstu papildinājumi (2017.–2019. gada atradumi). Latv. Vēg., 28: 41–60.

Gļotainā holveja

Holwaya mucida

(Schulzer) Korf & Abawi (1880)

3.223. attēls. Gļotainā holveja.
Foto: Māriete Ramša, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Gļotainās holvejas bezdzimumsporas (konīdijas) veidojošā anamorfa ir 1,0–1,5 cm augsta, sērkokinām līdzīga vāļīte ar melnu kātiņu un gaiši pelēku, vēlāk melnu gļotainu galviņu. Asku sporas veidojošie auglķermeņi melni, diskveida, līdz 1 cm diametrā, ar īsu, substrātā iegrimušu kātiņu. Sporas bezkrāsainas, tievas, adatveida, daudzšūnu, 30–70 x 3–4 μm (Dāniele, Meiere 2020). Auglķermeņi grupās veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. Sastopama galvenokārt Eiropā un Ziemeļamerikā, arī vietām Āzijā (Japāna) (GBIF 2023). Latvijā novērota reti. Pirmo reizi konstatēta 1968. gadā Vidzemē, Krimuldā (E. Vimba, LU Fungārija dati). Līdz 2022. gadam zināmas 45 atradnes dažādos reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) Latvijā ir 37 230 km², apdzīvotā platība (AOO) ir 180 km². Par sugas izplatības pārmaiņām Latvijā nav ziņu pētījumu trūkuma dēļ.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušu indivīdu skaits, iespējams, nepārsniedz 1000.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs. Eiropā, t. sk. arī Latvijā, sastopama lapu koku mežos, vecos parkos uz lapu koku, galvenokārt liepu, kritālām.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: timpanīdu Tympanidaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (NT 2019), Somija (NT 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

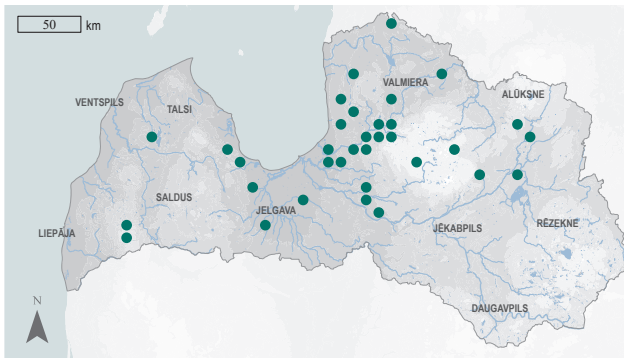
Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Apdraudējums. Sugas izplatību ietekmē liela izmēra atmirušas koksnes izvākšana platlapju mežos un parkos, vecu lapu koku mežu īpatsvara mazināšanās. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir ļoti maza reģionālā populācija.

Aizsardzība. Suga nav iekļauta ES nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos. Tā jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Sastopama ĪADT – Gaujas un Ķemeru Nacionālajos parkos, Moricsalas dabas rezervātā u. c. Lielākā daļa atradņu atrodas ārpus ĪADT. Ieteicams saglabāt liela izmēra lapu koku, īpaši liepu, kritālas sugas potenciālajai dzīvotnei. Jāveic pētījumi par populācijas lielumu, izplatību un tendencēm, dzīves ciklu un ekoloģiju.

Autori: Inita Dāniele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.224. attēls. Ģļotainās holvejas izplatība.

Summary

Tapioca club – *Holwaya mucida*. Mainly distributed in Europe, North America, and also in parts of Asia (Japan). It is rare in Latvia with 45 known localities in different regions up to 2022. The EOO is 37,230 km², and the AOO – 180 km². No information is available on the distribution changes due to a lack of studies. There are insufficient data on the regional population size and changes. The number of mature individuals probably does not exceed 1,000. It is a wood saprotroph. In Latvia, as in other parts of Europe, it is found in deciduous forests and in old parks on logs of deciduous trees, mainly lime. The distribution of the species is influenced by the removal of coarse woody debris in broadleaved forests and parks, and by the decline in the proportion of old deciduous forests. It is assessed as Vulnerable (VU) due to its very small regional population. The species is not listed as a species of EU importance and is not protected in Latvia. It is proposed to be included on the list of protected species. It is found in protected nature areas – the Gauja and Ķemeri National Parks, the Moricsala Strict Nature Reserve, etc. Most localities are outside these areas. It is recommended to preserve logs of large deciduous trees, especially lime trees, for potential habitat of the species. Studies on the population size, distribution and trends, life cycle and ecology are needed.

Literatūras saraksts

- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- GBIF 2023. *Holwaya mucida* (Schulzer) Korf & Abawi in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/3481158> [skatīts 05.01.2023.].

Purva micīte

Mitrula paludosa

Fr. (1816)

3.225. attēls. Purva micīte.
Foto: Ilze Kuze, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Purva micītes auglķermeņi ir līdz 4 cm augsti, to galotnes daļa krasi norobežota no kātiņiem. Auglķermeņu auglīgā galotne vālesveidīga, bieži nedaudz saplacināta, vidū doba, gluda, oranža, dzelten-sarkana vai medus dzeltena. Kātiņš 2–3 cm garš un 2–3 mm diametrā, trausls, balts, ar sārtu nokrāsu. Aski iegareni vālesveidīgi, 110–130 x 7–8 μm, parafīzes pavedienvēidīgas, 105–140 x 2 μm, zarainas, gaišdzeltenas. Sporas bezkrāsainas, vārpstveidīgas, 10–20 x 3–4 μm, ar laiku dažreiz divšūnu (Dāniele, Meiere 2020; Latvijas Daba 2022). Auglķermeņi nelielās grupās veidojas pavasarī un vasaras sākumā.

Izplatība. Sastopama Eiropā, Ziemeļamerikā, vietām Āzijā, Āfrikā (GBIF 2023). Eiropā sastopama bieži. Latvijā konstatēta samērā reti. Pirmo reizi atradis F. E. Štolls 1929. gadā valsts ZR daļā, Lielirbē (Štolls 1913–1939). Mūsdienās zināmas 33 atradnes dažādos valsts reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 57 346 km², apdzīvotā platība (AOO) – 132 km². Par sugas izplatības pārmaiņām Latvijā nav ziņu pētījumu trūkuma dēļ.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušu indivīdu skaits, iespējams, nepārsniedz 1000.

Biotopi un ekoloģija. Meža nedzīvās zem-segas saprotrofs. Sastopama mitros mežos, purvos, grāvjos, stāvošos vai lēni tekošos ūdeņos uz augu atliekām.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: cenangiju Cenangiaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: –.

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

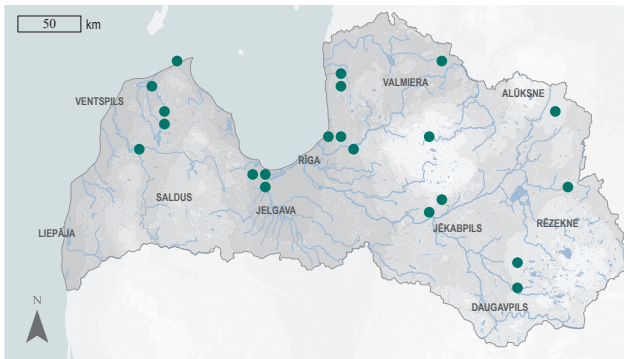
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Galvenais apdraudējums saistīts ar purvu un citu mitrāju nosusināšanu un kūdras ieguvi. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo tai ir neliela reģionālā populācija.

Aizsardzība. Suga nav iekļauta ES nozīmes un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina. Sastopama ĪADT – Slīteres un Ķemeru Nacionālajos parkos u. c. Lai aizsargātu sugu, jāsaģlabā pārmitras vietas mežos. Jāveic pētījumi par reģionālās populācijas lielumu, izplatību un tendencēm, dzīves ciklu un ekoloģiju.

Autori: Inita Dāniele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.226. attēls. Purva micītes izplatība.

Summary

Bog beacon – *Mitrula paludosa*. Distributed in Europe, North America, parts of Asia, and Africa. It is common in Europe, but rather rare in Latvia; currently 33 known localities in different regions. The EOO in Latvia is 57,346 km², and the AOO – 132 km². No information is available on changes in the distribution due to a lack of studies. There are insufficient data on the regional population size and changes. The number of mature individuals probably does not exceed 1,000. It is a forest litter and soil saprotroph. It is found in wet forests, mires, ditches, stagnant or slow-flowing waters on plant residues. The main threat is associated with drainage and peat extraction in mires and other wetlands. It is assessed as Vulnerable (VU) due to a small regional population. The species is not on the list of species of EU importance or the national list of protected species. In Latvia, legal protection status is not required for this species. It occurs in protected nature areas, such as the Slītere and Ķemeri National Parks. To protect the species, wet places in forests should be preserved. Research is needed on the regional population size, distribution and trends, life cycle and ecology.

Literatūras saraksts

- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- GBIF 2023. *Mitrula paludosa* Fr. in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/5256775> [skatīts 13.01.2023.].
- Latvijas Daba: sugu enciklopēdija 2022. Sēnes. <https://www.latvijasdaba.lv/senes/> [skatīts 22.11.2022.].
- Štolls, F.E. 1913–1939. Latvijas augstāko sēņu akvareļi. Rokraksts.

Toverišu sarkosoma

Sarcosoma globosum

(Schmidel) Casp. (1891)

3.227. attēls. Toverišu sarkosoma.
Foto: Inita Dāniele.

Morfoloģija un bioloģija. Toverišu sarkosomas auglķermeņi – apotēciji – ir 6–12 cm augsti un 3–6 cm plati, sākumā slēgti, lodveidīgi, vēlāk atvērti, mucīņveidīgi. To ārējais mizas slānis biezš, ārpusē krokains, brūns, ar īsiem samtainiem matiņiem, krokās arī garāki, melni, resnāki matiņi. Apotēcija centrālo daļu aizpilda gaišpelēka, receklim līdzīga masa. Aski lieli, cilindriski, 250–500 x 12–15 μm. Parafīzes ar šķērssienām, galotnē paplašinātas līdz 6 μm. Sporas eliptiskas, dzeltenīgas, 12–30 x 7–10 μm (Dāniele, Meiere 2020; Latvijas Daba 2022). Auglķermeņi grupās veidojas agri pavasarī un siltās ziemās.

Izplatība. Sastopama Eiropā, Āzijā, Ziemeļamerikā, galvenokārt boreālajā un hemiboreālajā dabas zonā (GBIF 2024). Latvijā atrasta reti. Pirmo reizi konstatējis H. Skuja 1936. gadā Tukuma apkārtnē (Vimba 1996). Mūsdienās zināmas 23 atradnes dažādos reģionos. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 36 296 km², apdzīvotā platība (AOO) ir 92 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušu indivīdu skaits, iespējams, nepārsniedz 1000.

Biotopi un ekoloģija. Meža nedzīvās zemsegas saprotrofs. Eiropā sastopama vecos skujkokos, galvenokārt egļu, mežos. Latvijā konstatēta ne vien vecos skujkokos mežos, bet arī egļu stādījumos samērā jaunos mežos.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: sarkosomu Sarcosomataceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: NT 2015, –.

Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (VU 2019), Lietuva (EN 2021), Zviedrija (VU 2020).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti.

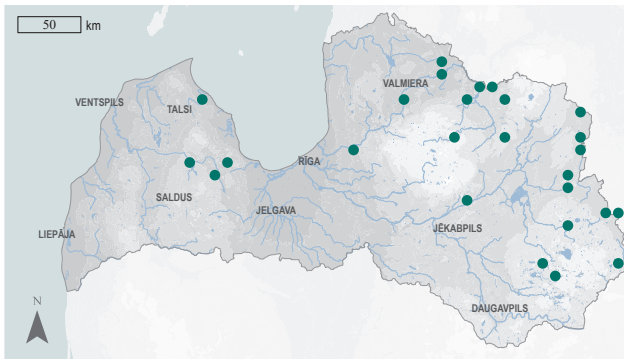
Aizsardzības statuss Latvijā: IAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 0. kat. (1996).

Apdraudējums. Sugu apdraud mežizstrāde, galvenokārt kailcirtes, iznīcinot sugas biotopu. Novērtēta kā jutīga suga (VU), jo Latvijā tai ir neliela reģionālā populācija.

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga. Tās aizsardzības juridiskais statuss Latvijā jāsaglabā. Sastopama ĪADT, piemēram, Gaujas Nacionālajā parkā, aizsargājamo ainavu apvidū “Ziemeļgauja” u. c. Lielākā daļa atradņu atrodas ārpus ĪADT. Sugas saglabāšanai jāveic kailcirtņu ierobežošana sugas zināmajās atradnēs un to tuvumā. Jāveic pētījumi par Latvijas reģionālās populācijas lielumu, izplatību un tendencēm, dzīves ciklu un ekoloģiju.

Autori: Inita Dāniele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.228. attēls. Toverišu sarkosomas izplatība.

Summary

Charred-pancake cup – *Sarcosoma globosum*. Distributed across Europe, Asia, and North America, mainly in the boreal and hemiboreal zones. It is rare in Latvia; 23 localities are known in different regions. The EOO is 36,296 km², and the AOO – 92 km². There are insufficient data on the regional population size and changes. The number of mature individuals probably does not exceed 1,000. It is a forest litter saprotroph. In Europe, it occurs in old coniferous forests, mainly spruce. In Latvia, it is found not only in old coniferous forests, but also in rather young spruce plantations. It is threatened mainly by logging, and assessed as Vulnerable (VU) due to its small regional population. It is a protected species in Latvia; its legal status of protection needs to be maintained. It is found in protected nature areas, such as the Gauja National Park, and the “Ziemeļgauja” Protected Landscape Area. Most localities are outside protected areas. The conservation of species would require restrictions on clear-cutting in and near the known localities. Studies on the size, distribution and trends, life cycle and ecology of the Latvian regional population are needed.

Literatūras saraksts

- Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- GBIF 2024. *Sarcosoma globosum* (Schmidel) Casp. in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/2593417> [skatīts 28.03.2024.].
- Latvijas Daba: sugu enciklopēdija 2022. Sēnes. <https://www.latvijasdaba.lv/senes/> [skatīts 11.04.2022.].
- Vimba, E. 1996. Toverišu sarkosoma *Sarcosoma globosum* (Fr.) Rehm. Grām.: Andrušaitis, G. (red.). Latvijas Sarkanā grāmata. 1. sējums. Sēnes un ķērpji. Latvijas Universitātes Bioloģijas institūts, Rīga, 36–37.

SĒNES

Sugu apraksti

DD

**Sugas,
par kurām
trūkst datu**

Vijolišu skaistgalve

Calocybe ionides

(Bull.: Fr.) Kühner & Donk. (1962)

3.229. attēls. Vijolišu skaistgalve.
Foto: Reda Irsenaite.

Morfoloģija un bioloģija. Vijolišu skaistgalves cepurīte ir 3–8 cm plata, izliekta, vēlāk plakana, ar pauguru, violeta līdz violetbrūna, centrā tumšāka, gluda, kaila. Mīkstums balts līdz gaiši violets, plāns, ar miltu smaržu un garšu. Lapiņas baltas līdz krēmkrāsas, ciešas, plānas, pie kātiņa pieaugušas. Kātiņš 3–5 cm garš, 0,3–0,7 cm diametrā, violets līdz violetbrūns, tumšāks par cepurīti, augšdaļā balts, pie pamata balti tūbains un ar bumbuļveida pārsnāgumu. Sporas gludas, elipsoidas, bezkrāsainas, birumrakstā baltas, 4,5–6,0 x 2–3 μm (Knudsen, Vesterholt 2012; Latvijas Daba 2022). Auglķermeņi parasti pa vienam veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. Sastopama galvenokārt Eiropā, vietām Āzijā un Ziemeļamerikā (GBIF 2023). Eiropā novērota reti. Latvijā sastopama ļoti reti. Pirmo reizi Latvijā sugu konstatējis F. E. Štolls 1915. gadā Rīgā, Zooloģiskā dārza teritorijā (Štolls 1913–1939). Turpmākajos gados atrasta tikai vienu reizi Vidzemē, Siguldas apkārtnē. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 4 km², apdzīvotā platība (AOO) ir 4 km². Par sugas izplatības pārmaiņām Latvijā nav ziņu pētījumu trūkuma dēļ. Nespeciālistiem diezgan grūti atšķirt suga ar sīkiem auglķermeņiem, tāpēc, visticamāk, netiek pamanīta un reģistrēta.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušu indivīdu skaits visdrīzāk nepārsniedz 50.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: čemurpūkaiņu Lyophyllaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: DD, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (VU 2020).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 14.3. Stādījumi.

Draudi: –.

Aizsardzības pasākumi: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: IAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Nedzīvās zemsegas saprotrofs. Sugai varētu būt raksturīgi visai atšķirīgi biotopi. Sastopama skujkoku, jauktos mežos, retāk lapu koku mežos, kā arī parkos, ganībās un pļavās (Knudsen, Vesterholt 2012).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Nav ziņu par apdraudējumu Latvijā. Trūkst informācijas, lai novērtētu izžušanas risku Latvijā, tāpēc tā novērtēta kā suga, par kuru trūkst datu (DD).

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga. Tās aizsardzības juridisko statusu Latvijā iespējams pārskatīt. Konstatēta IADT – Gaujas Nacionālajā parkā. Jāveic pētījumi par Latvijas reģionālās populācijas lielumu, izplatību un tendencēm, dzīves ciklu un ekoloģiju.

Autori: Inita Dāniele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.230. attēls. Vijolišu skaistgalves izplatība.

Summary

Violet domecap – *Calocybe ionides*. Mainly distributed in Europe, but also in parts of Asia, and North America. It is rare in Europe, and very rare in Latvia, found only once in the Vidzeme region – in the area around Sigulda. The EOO is 4 km², and the AOO – 4 km². No information on the distribution changes due to a lack of research. The species is rather difficult to distinguish for the untrained eye, with small fruiting bodies, therefore it is most likely not noticed and recorded. There are insufficient data on the regional population size and changes. The number of mature individuals is probably less than 50. It is a litter saprotroph. The species could be found in a wide variety of habitats – in coniferous and mixed forests, less frequently in deciduous forests, as well as in parks, pastures and meadows. No known threats in Latvia exist. No information is available to assess the threat status, therefore the species is assessed as Data Deficient (DD). It is a protected species in Latvia; it is recommended to change its legal status. Recorded in a protected nature area: the Gauja National Park. Research is needed on the size, distribution and trends, life cycle and ecology of the Latvian regional population.

Literatūras saraksts

GBIF 2023. *Calocybe ionides* (Bull.) Donk in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset.

<https://www.gbif.org/species/8973629> [skatīts 03.01.2023.].

Knudsen, H., Vesterholt, J. (eds). 2012. Funga Nordica: Agaricoid, boletoid, clavarioid, cyphelloid and gastroid genera. Copenhagen: Nordsvamp, 1083.

Latvijas Daba: sugu enciklopēdija 2022. Sēnes. <https://www.latvijasdaba.lv/senes/> [skatīts 11.04.2022.].

Štolls, F.E. 1913–1939. Latvijas augstāko sēņu akvareļi. Rokkraksts.

Milzu pūkaine

Tricholoma colossus

(Fr.) Quél. (1872)

3.231. attēls. Milzu pūkaine.
Foto: Wolfgang Klofac.

Morfoloģija un bioloģija. Milzu pūkaines cepurīte ir 10–25 cm plata, sākumā pusapaļa, vēlāk izliekta, sarkanbrūna līdz kastanbrūna, ar ieritinātu malu. Mīkstums balts, griezumā sārtotais, ar patīkamu smaržu un maigu riekstu garšu. Lapiņas sākumā baltas, vēlāk rūsganas, ciešas, pie kātiņa pieaugušas. Kātiņš 6–10 cm garš, 3–6 cm diametrā, cilindrisks, masīvs, apakšdaļā cepurītes krāsā, augšdaļā balts, ar izzūdošu gredzenu. Sporas gludas, ovālas vai bumbierveida, bezkrāsainas, birumrakstā baltas, 8–10 x 5–6 μm (Knudsen, Vesterholt 2012; Latvijas Daba 2022). Auglķermeņi parasti pa vienam veidojas vasaras beigās un rudenī.

Izplatība. sastopama Eiropā, kā arī Ziemeļamerikā, Austrālijā. Eiropā konstatēta reti, galvenokārt boreālajā veģetācijas zonā, retāk mērenajā (Knudsen, Vesterholt 2012). Latvijā sastopama ļoti reti. Pirmo reizi konstatējis F. E. Štolls Pierīgā, Ropažu apkārtnē 1932. gadā (Štolls 1913–1939). 20. gs. 90. gados auglķermeņi divas reizes atnesti uz Latvijas Nacionālo Dabas muzeju. Diemžēl ne atradne, ne atradējs nav zināmi (Avota, Eipure 1995). Datu trūkuma dēļ nav iespējams aprēķināt sugas sastopamības apgabalu (EOO) un apdzīvoto platību (AOO).

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām.

Biotopi un ekoloģija. Priežu mikorizas sēne. Eiropā sastopama vecos vai dabiskos skujkoku (priežu) mežos nabadzīgās, smilšainās

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: pūkaiņu Tricholomataceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: DD, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (CR 2019), Zviedrija (NT 2020).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs.

Draudi: –.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.1. Atradņu/teritoriju apsaimniekošana, 4.3. Informētība un komunikācija.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 0. kat. (1996).

augsnēs. Latvijā, iespējams, sastopama priežu mežos.

Izmantošana un tirdzniecība. Ēdama sēne, bet retās sastopamības dēļ netiek izmantota.

Apdraudējums. Sugas izplatību var negatīvi ietekmēt vecu priežu mežu īpatsvara mazināšanās. Trūkst informācijas, lai novērtētu sugas apdraudētības statusu jeb izzušanas risku Latvijā, tāpēc tā novērtēta kā suga, par kuru trūkst datu (DD).

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga. Tās aizsardzības juridisko statusu Latvijā iespējams pārskatīt. Jāveic pētījumi par reģionālās populācijas lielumu, izplatību un tendencēm, dzīves ciklu un ekoloģiju.

Autori: Inīta Dāniele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

Summary

Giant knight – *Tricholoma colossus*. Distributed in Europe, North America, and Australia. It is rare in Europe, mainly in the boreal zone, but less common in the temperate zone. It is very rare in Latvia; in the 1990s, the fruiting bodies of the mushroom were delivered twice to the Latvian National Museum of Natural History, but neither the person nor the location is known. Due to a lack of data, it is not possible to calculate EOO and AOO; there are insufficient data on the regional population size and changes. It is mycorrhizal with pine. In Europe, it occurs in old or natural coniferous (pine) forests on nutrient poor, sandy soils. In Latvia, it can probably be found in pine forests. The distribution of the species may be negatively affected by a reduction in the proportion of old pine forests. There is insufficient information to assess the risk of extinction, and the species is therefore assessed as Data Deficient (DD). It is a protected species in Latvia; the legal status of the species could be reviewed. Studies on the regional population size, distribution and trends, life cycle and ecology are needed.

Literatūras saraksts

- Avota, I., Eipure, M. 1995. Jaunas aizsargājamo sēņu atradnes Latvijā 1989.–1993. gadā. Informatīvais biļetens. Daugavpils Pedagoģiskā Universitāte. DIVIC. Daugavpils, 9: 2.
- Knudsen, H., Vesterholt, J. (eds). 2012. Funga Nordica: Agaricoid, boletoid, clavarioid, cyphelloid and gastroid genera. Copenhagen: Nordsvamp, 1083.
- Latvijas Daba: sugu enciklopēdija 2022. Sēnes. <https://www.latvijasdaba.lv/senes/> [skatīts 11.04.2022.].
- Štolls, F.E. 1913–1939. Latvijas augstāko sēņu akvareļi. Rokraksts.

DD

Velna beka

Rubroboletus satanas

(Lenz) Kuan Zhao & Zhu L. Yang
(2014)

3.232. attēls. Velna beka.
Foto: Liana Cabule.

Morfoloģija un bioloģija. Velna bekas cepurīte ir 8–25 cm plata, spilvenveidīgi izliekta, sausa, bieza, gaiši pelēka, veca olīvpelēka. Mīkstums bālgans, ciets, griezumā nedaudz zilē, ar nepatīkamu smaku un saldenu garšu. Stobriņi zaļgandzelteni, iespaidumu vietās zilganzaļi, viegli no cepurītes atdalāmi, atveres asinsarkanā, vecam auglķermenim olīvzaļā. Kātiņš 5–15 cm garš, 4–12 cm diametrā, vidū stipri paresnināts, augšdaļā dzeltenīgs, uz leju sarkans, apakšdaļā olīvpelēks, ar platu, karmīnsarkanu joslu vidū, griezumā sārtotais. Sporas gludas, vārpstveida – elipsoīdas, dzeltenīgas, birumrakstā olīvbrūnas, 12–15 x 5–6 μm (Knudsen, Vesterholt 2012; Latvijas Daba 2022). Auglķermeņi pa vienam vai dažiem veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. Sastopama galvenokārt Eiropā, arī Ziemeļamerikā un Austrālijā (GBIF 2024). Eiropā aug ļoti reti mērenajā un hemiboreālajā veģetācijas zonā (Knudsen, Vesterholt 2012). Latvijā konstatēta ļoti reti. Pirmo reizi minējis A. Pučko (atsaucoties uz H. Skujas ziņojumu 1936. gadā) – Vidzemē, Pērses ielejā pirms appludināšanas (Pučko 1954). Mūsdienās drošu ziņu par šīs sugas atradumiem Latvijā nav. Iespējams, ir sastopama Vidzemē – Skrīveru dendroloģiskajā parkā un Aizkrauklē. Līdz ar to iespējamais sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 8 km², apdzīvotā platība (AOO) ir 8 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Boletus satanas* Lenz.

Dzimta: beku Boletaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: DD, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (NT 2019), Zviedrija (EN 2020).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.1. Atradņu/teritoriju apsaimniekošana, 4.3. Informētība un komunikācija.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Ozolu, dižskābaržu, retāk liepu mikorizas sēne (Knudsen, Vesterholt 2012). Eiropā sastopama lapu koku mežos, kaļķainās augsnēs, siltās, saulainās vietās. Latvijā, iespējams, sastopama platlapju mežos pie ozoliem.

Apdraudējums. Sugas izplatību ierobežo piemērotu biotopu trūkums. Trūkst informācijas, lai novērtētu sugas apdraudētības statusu jeb izzušanas risku Latvijā, tāpēc tā novērtēta kā suga, par kuru trūkst datu (DD).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga. Tās aizsardzības juridisko statusu iespējams pārskatīt. Sugas aizsardzībai jāsaglabā platlapju meži kaļķainās augsnēs. Jāveic pētījumi

par reģionālās populācijas lielumu, izplatību un tendencēm, dzīves ciklu un ekoloģiju.

Autori: Inita Dāniele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.233. attēls. Velna bekas izplatība.

Summary

Satan's bolete – *Rubroboletus satanas*. Mainly distributed in Europe, but also in North America, and Australia. It is very rare in Europe, in the temperate and hemiboreal zones, and very rare in Latvia. There are no reliable records of this species today; the species is probably found in the Vidzeme region in the Skrīveri Arboretum and Aizkraukle. There are insufficient data on the regional population size and changes. It is mycorrhizal with oaks, beeches and, less frequently, limes. In Europe, it is found in deciduous forests, on calcareous soils, in warm, sunny places. In Latvia, probably found in broadleaved forests under oaks. The distribution of species is limited by the lack of suitable habitats. There is insufficient information to assess the risk of extinction of the species in Latvia, therefore it is assessed as Data Deficient (DD). It is a protected species in Latvia; it is recommended to review the legal status of its protection. The conservation of broadleaved forests on calcareous soils is necessary for the protection of the species. Research is needed on the regional population size, distribution and trends, life cycle and ecology.

Literatūras saraksts

- GBIF 2024. *Rubroboletus satanas* (Lenz) Kuan Zhao & Zhu L.Yang in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/7722553> [skatīts 28.03.2024.].
- Knudsen, H., Vesterholt, J. (eds). 2012. Funga Nordica: Agaricoid, boletoid, clavarioid, cyphelloid and gastroid genera. Copenhagen: Nordsvamp, 1083.
- Latvijas Daba: sugu enciklopēdija 2022. Sēnes. <https://www.latvijasdaba.lv/senes/> [skatīts 11.04.2022.].
- Pučko, A. 1954. Latvijas PSR sēņu noteicējs. Rīga: Latvijas Valsts Izdevniecība, 203.

Baltā kokpiltuvene

Ossicaulis lignatilis

(Pers.: Fr.) Redhead & Ginns (1985)

3.234. attēls. Baltā kokpiltuvene.
Foto: Inita Dāniele.

Morfoloģija un bioloģija. Baltās kokpiltuvenes cepurīte ir 2–10 cm plata, sākumā izliekta, vēlāk plakana, ar iedobi, netīri bālgana, vēlāk pelēcīgi brūna, ar miltainu apsmērmi. Mikstums balts, sīkst, ar augļu vai miltu smaržu un miltu garšu. Lapiņas baltas, vecumā reizēm dzeltē, ļoti ciešas, pie kātiņa pieaugušas. Kātiņš 1–6 cm garš, 0,2–1,0 cm diametrā, balts, vēlāk mazliet brūnējošs, ekscentriskais, pūkains. Sporas gludas, ieapaļas, bezkrāsainas, birumrakstā baltas, 4–5,5 x 2,0–4,5 μm (Dāniele, Meiere 2020; Latvijas Daba 2022). Auglķermeņi pa vienam vai grupās veidojas vasarā, rudenī.

Izplatība. Sastopama Eiropā, Ziemeļamerikā, vietām Āzijā (GBIF 2022). Eiropā novērota reti mērenajā veģetācijas zonā (Knudsen, Vesterholt 2012). Latvijā pirmo reizi literatūrā minējis A. Pučko bez norādes uz konkrētu atradni (Pučko 1954). Līdz šim Latvijā tā bija sastopama reti, bet pēdējos gados bieži novērojama uz parastā oša kritālām. Īpaši masveidīgi novērota Dienvidlatvijā, Ukru gāršā uz vēja izgāztiem ošiem, kas gājuši bojā no slimības, ko izraisa sēne ošu kājšķīve *Hymenoscyphus fraxineus*. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 22 906 km², apdzīvotā platība (AOO) ir 44 km². Par sugas izplatības pārmaiņām nav ziņu pētījumu trūkuma dēļ.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Iespējams, ka tas palielinās. Kopumā populācija vērtējama kā stabila.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: koksnes piltuvene, *Clitocybe lignatilis* (Pers.: Fr.) P. Karst.

Dzimta: čemurpūkaiņu Lyophyllaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: DD, 2022.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Somija (DD 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: –.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.1. Atradņu/teritoriju apsaimniekošana, 4.3. Informētība un komunikācija.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs. Izraisa brūno trupi (Knudsen, Vesterholt 2012). Eiropā sastopama dažādos biotopos – lapu koku mežos, parkos uz lapu koku koksnes. Latvijā konstatēta lapu koku mežos. Masveidīga auglķermeņu parādīšanās uz ošu kritālām varētu būt īslaicīga. Nav zināms, vai sugai ir kāda saistība ar ošu kājšķīves *H. fraxineus* izraisīto ošu slimību.

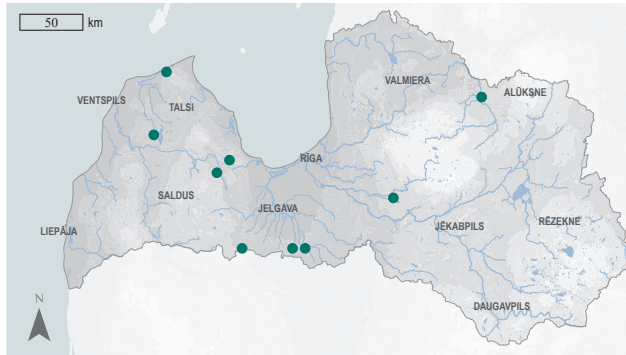
Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Draudi nav zināmi. Trūkst informācijas, lai novērtētu sugas apdraudētības statusu jeb izušanas risku, tāpēc tā novērtēta kā suga, par kuru trūkst datu (DD).

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga. Sugas aizsardzības juridisko statusu Latvijā iespējams pārskatīt. Sastopama ĪADT – Slīteres Nacionālajā parkā, Moricsalas dabas

rezervātā, dabas liegumā “Ukru gārša”, kā arī ārpus aizsargājamām dabas teritorijām. Jāveic pētījumi par reģionālās populācijas lielumu, izplatību un tendencēm, dzīves ciklu un ekoloģiju.

Autori: Inita Dānīele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.235. attēls. Baltās kokpiltuves izplatība.

Summary

Mealy oyster – *Ossicaulis lignatilis*. Found in Europe, North America, and some parts of Asia. It is rare in the temperate zone in Europe. Until recently, rare in Latvia, but in the last few years frequently found on logs of the common ash *Fraxinus excelsior*. The EOO is 22,906 km², and the AOO – 44 km². No information is available on changes in the distribution due to a lack of studies. There are insufficient data on the regional population size and changes; it is likely to be on the increase, but overall stable. It is a wood saprotroph. It causes brown rot. In Europe, it occurs in a variety of habitats – deciduous forests, parks, on wood of deciduous trees. In Latvia, it is found in deciduous forests. No known threat to the species exists. There is insufficient information to assess the extinction risk of the species, therefore it is assessed as Data Deficient (DD). It is a protected species in Latvia; a review of its legal status is recommended. It occurs in protected nature areas – the Slītere National Park, the Moricsala Strict Nature Reserve, the “Ukru gārša” Nature Reserve, as well as outside protected areas. Studies on the regional population size, distribution and trends, life cycle and ecology are needed.

Literatūras saraksts

- Dānīele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
- GBIF 2022. *Ossicaulis lignatilis* in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/2530577> [skatīts 14.02.2022.].
- Knudsen, H., Vesterholt, J. (eds). 2012. Funga Nordica: Agaricoid, boletoid, clavarioid, cyphelloid and gastroid genera. Copenhagen: Nordsvamp, 1083.
- Latvijas Daba: sugu enciklopēdija 2022. Sēnes. <https://www.latvijasdaba.lv/senes/> [skatīts 11.04.2022.].
- Pučko, A. 1954. Latvijas PSR sēņu noteicējs. Rīga: Latvijas Valsts Izdevniecība, 203.

Zeltainā korallene

Ramaria aurea

(Fr.) Quél. (1888)

3.236. attēls. Zeltainā korallene.
Foto: Ilze Ķuze.

Morfoloģija un bioloģija. Zeltainās korallenes auglķermeņi ir līdz 15 cm augsti, līdz 12 cm plati, korallveidā zarojas. Kāta daļa jauniem auglķermeņiem izteikta, resna, balta, zari citrondzelteni līdz salmu vai oranždzelteniem, to gali oranži. Mīkstums kāta balts, zaros dzeltenīgs, ar maigu garšu. Sporas bezkrāsainas līdz gaiši dzeltenīgas, garenī eliptiskas, kārpainas, 9–13 x 3,5–5,5 μm lielas (Dāniele, Meiere 2020). Auglķermeņi pa vienam vai grupās veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. Sastopama Eiropā, Ziemeļamerikā, vietām Āzijā, Austrālijā, Dienvidamerikā. Eiropā aug reti boreālajā veģetācijas zonā, diezgan bieži mērenajā (GBIF 2023). Latvijā, iespējams, sastopama reti. Pirmo reizi atrasta 20. gs. 20. gados (Štolls 1913–1939). Korallenes Latvijā nav pētītas, iespējamās vairākas līdzīgas sugas, tādēļ esošie izplatības dati attiecināmi uz sugu kompleksu. Sugas sastopamības apgabals (EOO) ir 24 820 km², apdzīvotā platība (AOO) – 68 km². Par sugas izplatības pārmaiņām Latvijā nav ziņu pētījumu trūkuma dēļ.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām.

Biotopi un ekoloģija. Augsnes saprotrofs. Eiropā konstatēta lapu koku, galvenokārt dižskābaržu, mežos (Breitenbach, Kraenzlin 1986). Arī Latvijā atrasta lapu koku un jauktos mežos uz augsnes.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: cūkaušu Gomphaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: DD, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Lietuva (EN 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: –.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.1. Atradņu/teritoriju apsaimniekošana, 4.3. Informētība un komunikācija.

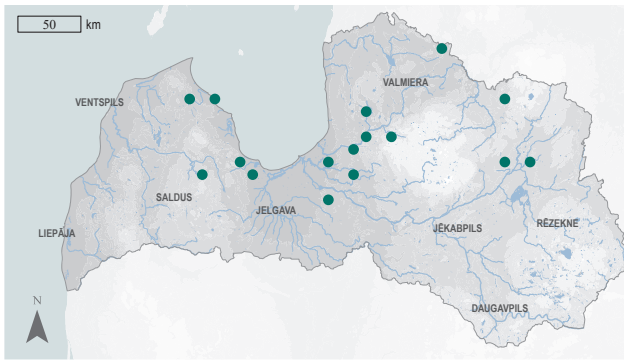
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (1996).

Apdraudējums. Draudi nav zināmi. Trūkst informācijas, lai novērtētu sugas izzušanas risku, tāpēc tā novērtēta kā suga, par kuru trūkst datu (DD).

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga. Sugas aizsardzības juridisko statusu Latvijā ieteicams pārskatīt. Atrasta ĪADT – Gaujas un Ķemeru Nacionālajos parkos u. c., taču vairums atradņu ir arī ārpus aizsargājamām dabas teritorijām. Nepieciešams noskaidrot sugas izplatību, izvērtējot koralleņu *Ramaria* ģints sugu kompleksu, kā arī sugas dzīves ciklu un ekoloģiju.

Autori: Inita Dāniele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.237. attēls. Zeltainās korallenes izplatība.

Summary

Golden coral – *Ramaria aurea*. Found in Europe, North America, parts of Asia, Australia, and South America. It is rare in Europe in the boreal zone, but rather common in the temperate zone. Possibly rare in Latvia. *Ramaria* spp. had not been studied in Latvia; there may be several similar species, so the existing distribution data should be attributed to the species complex. The EOO is 24,820 km², and the AOO – 68 km². No information is available on the distribution changes due to a lack of studies; insufficient data on regional population size and changes. It is a soil saprotroph. In Europe, it is found in deciduous, mainly beech forests. Also found in Latvia in deciduous and mixed forests, on soil. There are no known threats to the species. There is insufficient information to assess the extinction risk of the species, and it is therefore assessed as Data Deficient (DD). It is a protected species in Latvia; a review of its legal conservation status is recommended. It is found in protected nature areas, e.g. the Gauja and Ķemeri National Parks, etc., but most localities are outside these areas. The distribution of the species needs to be clarified by examination of the species complex of the genus *Ramaria* as well, as the life cycle and ecology of the species.

Literatūras saraksts

Breitenbach, J., Kraenzlin, F., 1986. Fungi of Switzerland 2: Aphyllophorales (non-gilled fungi). Mycological Society of Luzerne, 416.
 Dāniele, I., Meiere, D. 2020. Lielā Latvijas sēņu grāmata. Rīga: Latvijas Dabas muzejs, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 527.
 GBIF 2023. *Ramaria aurea* (Schaeff.) Quél. in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/5238642> [skatīts 13.01.2023.].
 Štolls, F.E. 1913–1939. Latvijas augstāko sēņu akvareļi. Rokraksts.

Skaistā klimakodone

Climacodon pulcherrimus

(Berk. & M. A. Curtis) Nikol (1961)

3.238. attēls. Skaistā klimakodone.
Foto: Valda Ērmāne, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Skaistās klimakodones augļķermeņi aug pa vienam vai nedaudziem kopā. Cepurīte 4–11 cm plata, vēdekļveida vai pusapaļa, plakana līdz izliekta, virspuse klāta ar sariņiem vai matiņiem, krēmkrāsas līdz gaišbrūna vai nedaudz oranža. Apakšpuse klāta ar blīvām, līdz 8 mm garām adatiņām, tās ir gaišas, bet bieži maina krāsu uz tumšāku, sakalstot nereti salīp kopā, krāsa sarkanbrūna. Audi balti, nedaudz šķiedraini. Garša un smarža nav izteikta. Uzpilinošā kālija hidroksīdu, cepurītes virspuse un audi maina krāsu uz rozā līdz sarkanīgai (Kuo 2010). Sporas eliptiskas, gludas, bezkrāsainas, 3,5–4,0 x 1,5–2,2 μm. Augļķermeņi viengadīgi, veidojas vasaras beigās un rudenī.

Izplatība. Sastopama Amerikā, Eirāzijā, Āfrikā, taču visur reti (Чернядзева и др. 2019; eEurik 2023). Eiropā nedaudzi atradumi visās dabas zonās. Latvijā sastopama ļoti reti. Pirmo reizi konstatēta 2020. gadā Svītenes tuvumā valsts D daļā. Mūsdienās zināmas deviņas atradnes, galvenokārt valsts centrālajā daļā. Sastopamības apgabals (EOO) ir 7414 km², un apdzīvotā platība (AOO) ir 36 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām. Pieaugušo indivīdu skaits ir neliels, aptuveni 18–45.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes saprotrofs, noārda atmirušu lapu koku (reti – skujkoku) koksni, izraisa balto trupi. Aug uz celmiem, stumbriem, parasti uz dižskābaržiem, ozoliem,

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: meruliju Meruliaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: DD, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: –.

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradni/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana, 4.2. Apmācība, 4.3. Informētība un komunikācija.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

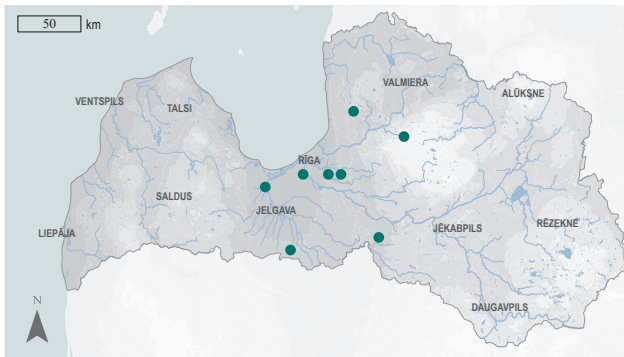
bērziem. Latvijā konstatēta jauktos un lapu koku mežos uz apsēs, baltalkšņa, blīgzņas.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugu, visticamāk, apdraud vecu lapu koku mežu platību mazināšanās, sugai nepieciešamo apšu un citu lapu koku kritalu trūkums vecos mežos. Trūkst informācijas, lai novērtētu sugas izzušanas risku, tāpēc tā novērtēta kā suga, par kuru trūkst datu (DD).

Aizsardzība. Nav iekļauta Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Tai juridiskais aizsardzības statuss šobrīd nav jānosaka. Pārsvārā konstatēta ārpus ĪADT. Sugas aizsardzībai jā saglabā veci lapu koki, īpaši apsēs, dažādos biotopos. Jāveic pētījumi par sugas sastopamību, sistemātiku, ekoloģiju un apdraudošajiem faktoriem.

Autori: Diāna Meiere*, Inita Dāniele.

3.239. attēls. Skaistās klimakodones izplatība.

Summary

Beautiful tooth – *Climacodon pulcherrimus*. Found in America, Eurasia, and Africa, but rare everywhere. It is rare in all zones in Europe. Very rare in Latvia, with nine known localities, mainly in the central part of the country. The EOO is 7,414 km², and the AOO – 36 km². There are insufficient data on the regional population size and changes. The number of mature individuals is low, about 18–45. The species is a wood saprotroph, decomposing dead deciduous wood, causing white rot. It grows on stumps, trunks, most often on beech, oak, and birch. In Latvia, it is found on aspen, white alder, willow in mixed and deciduous forests. The species is threatened by the reduction of the area of old deciduous forests and the lack of aspen and other deciduous dead wood in old forests. There is insufficient information to assess the threat status of the species in Latvia, and it is therefore included in the Data Deficient (DD) category. Not included in the EU or Latvian lists of protected species. At present, the species does not require legal protection status in Latvia. Mostly found outside protected nature areas. The conservation of old deciduous trees, especially aspen, in various habitats is necessary to protect the species. The reasons for the rarity of the species need to be investigated in order to evaluate further conservation measures. Research is needed on the occurrence, systematics, ecology and threats to the species.

Literatūras saraksts

- eElurikkus 2023. Estonian eBiodiversity portal. <https://elurikkus.ee/bie-hub/species/139991#overview> [skatīts 03.02.2023.].
- Kuo, M. 2010. May. *Climacodon pulcherrimus*. Retrieved from the MushroomExpert.Com Web site. http://www.mushroomexpert.com/climacodon_pulcherrimus.html [skatīts 03.02.2023.].
- Чернядьева, И. В., Афонина, О. М., Агеев, Д. В., Баишева, Э. Э., Бульонкова, Т. М. и др. 2019. Новые находки водорослей, грибов, лишайников и мохообразных. 4. Новости систем. низш. раст., 53(2): 431–479.

Ēzeļu ausene

Otidea onotica

(Pers.) Fuckel (1869)

3.240. attēls. Ēzeļu ausene.
Foto: Diāna Meiere.

Morfoloģija un bioloģija. Ēzeļu ausenes auglķermeņi ir apotēciji, ar īsu kātiņu, sākumā slēgti, vēlāk vienā pusē atveras ar garenisku spraugu, 3–5 cm gari un 1,5–3,0 cm plati, ausveidīgi, ar ieritinātu malu, iekšpusē iesārti, ārpusē okera vai oranžā okera krāsā. Mikstums lauzumā baltgans. Aski 150–180 x 10 μm, parafīzes pavedienvēidīgas, taisnas, galotnē āķveidīgi saliektas. Sporas ovālas, 10–15 x 4–8 μm ar vienu vai diviem eļļas pilieniem (Latvijas Daba 2022). Auglķermeņi nelielos ceros veidojas vasarā un rudenī.

Izplatība. Sastopama Eiropā, Ziemeļamerikā, vietām Āzijā. Eiropā atrasta diezgan bieži mērenajā un boreālajā veģetācijas zonā (GBIF 2023). Latvijā, domājams, reta suga. Pirmo reizi konstatējis F. E. Štolls Rietumlatvijā, Kuldīgas apkārtnē 1926. gadā (Štolls 1913–1939). Mūsdienās, iespējams, ir 46 atradnes dažādos reģionos. Nav zināms, vai visas atradnes saistītas ar šo sugu, iespējama sajaukšana ar citām, līdzīgām auseņu *Otidea* ģints sugām. Sugas sastopamības apgabals (EOO) Latvijā ir 25 872 km², apdzīvotā platība (AOO) ir 184 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Nav pietiekamu datu par Latvijas reģionālās populācijas lielumu un tā pārmaiņām.

Biotopi un ekoloģija. Koksnes, augsnes un nedzīvās zemsegas saprotrofs. Sastopama galvenokārt lapu koku, kā arī jauktos mežos uz augsnes, meža nobīrām un satrupējušām koksnes atliekām.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: auseņu Otideaceae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: DD, 2022.

Kategorija globāli, Eiropā: –, –.

Statuss tuvējās valstīs: Somija (LC 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: –.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.1. Atradņu/teritoriju apsaimniekošana, 4.3. Informētība un komunikācija.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

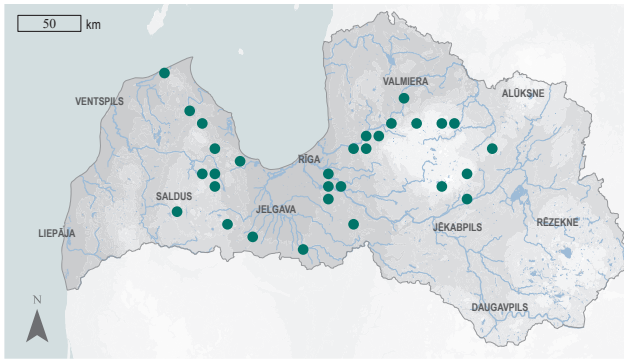
LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (1996).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Draudi nav zināmi. Trūkst informācijas, lai novērtētu sugas apdraudētības statusu jeb izžušanas risku, tāpēc tā novērtēta kā suga, par kuru trūkst datu (DD).

Aizsardzība. Latvijā īpaši aizsargājama suga. Sugas aizsardzības juridisko statusu Latvijā ieteicams pārskatīt. Sastopama ĪADT – Gaujas un Slīteres Nacionālajos parkos, dabas parkā “Talsu pauguraine” u. c. Jāveic pētījumi par reģionālās populācijas lielumu, izplatību un tendencēm, dzīves ciklu un ekoloģiju.

Autori: Inita Dāniele*, Diāna Meiere, Edgars Mūkins.

3.241. attēls. Ēzeļu ausenes izplatība.

Summary

Hare's ear – *Otidea onotica*. Distributed in Europe, North America, and parts of Asia. In Europe, it is quite common in the temperate and boreal zones. It is probably rare in Latvia. Today there are probably 46 recorded localities in different regions, but it is not known whether all localities are attributable to this species, because of possible confusion with other, similar species of the genus *Otidea*. The EOO is 25,872 km², and the AOO – 184 km². There are insufficient data on the regional population size and changes. It is a wood, soil and litter saprotroph and occurs mainly in deciduous and mixed forests on soil, litter and decayed wood debris. No known threat. There is insufficient information to assess the species' risk of extinction, and it is therefore assessed as Data Deficient (DD). It is a protected species in Latvia; a review of its legal status is recommended. It occurs in protected nature areas – the Gauja and Slītere National Parks, the "Talsu pauguraine" Nature Park, etc. There is a need for studies on the regional population size, distribution and trends, life cycle and ecology.

Literatūras saraksts

GBIF 2023. *Otidea onotica* in GBIF Secretariat. GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset. <https://www.gbif.org/species/9128195> [skatīts 13.01.2023.].

Kutorga, E. 2020. Lietuvos grybai, t. 3, d. 5. Ausūniečiai (*Pezizales*). Vilnius: Valstiečių Laikraštis, 275.

Latvijas Daba: sugu enciklopēdija 2022. Sēnes. <https://www.latvijasdaba.lv/senes/> [skatīts 22.11.2022.].

Štolls, F.E. 1913–1939. Latvijas augstāko sēņu akvareļi. Rokraksts.